

OBSERVATORI CATALÀ DE LA JOVENTUT

ANÀLISIS

NÚMERO 6

Les persones joves a Catalunya. Diagnosi de la situació actual i escenaris futurs

Febrer de 2022

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Drets Socials**

Les persones joves a Catalunya. Diagnosi de la situació actual i escenaris futurs

Informe elaborat per: Elena Costas, Cristina Ferrer, Pere Taberner, Júlia Cots

ÍNDEX

1. Com és la joventut a Catalunya?	4
1.1. Un grup decreixent	4
1.2. El pas de la joventut a l'edat adulta	7
2. Els determinants socials i econòmics de la joventut catalana	11
2.1. Educació	11
2.2. Mercat laboral	19
2.3. Habitatge	10
2.4. Salut	33
3. Com viu la joventut catalana? Ingressos, capacitat adquisitiva, pobresa i exclusió social	39
3.1. Pobresa i risc d'exclusió social	39
3.2. Ingressos	42
3.3. Capacitat de despesa	12
4. Desigualtats de gènere	49
5. Projeccions de pobresa i nivell de vida de la joventut catalana	57
5.1. Objectius i metodologia	57
5.2. Resultats de les projeccions	58
6. Recomanacions de política pública per millorar la situació de la joventut a Catalunya	64
6.1. Estat del benestar i polítiques de joventut	64
6.2. Reducció de la desigualtat a través de transferències socials	64
6.3. Recomanacions de política pública	66
7. Bibliografia	69

1. Com és la joventut a Catalunya?

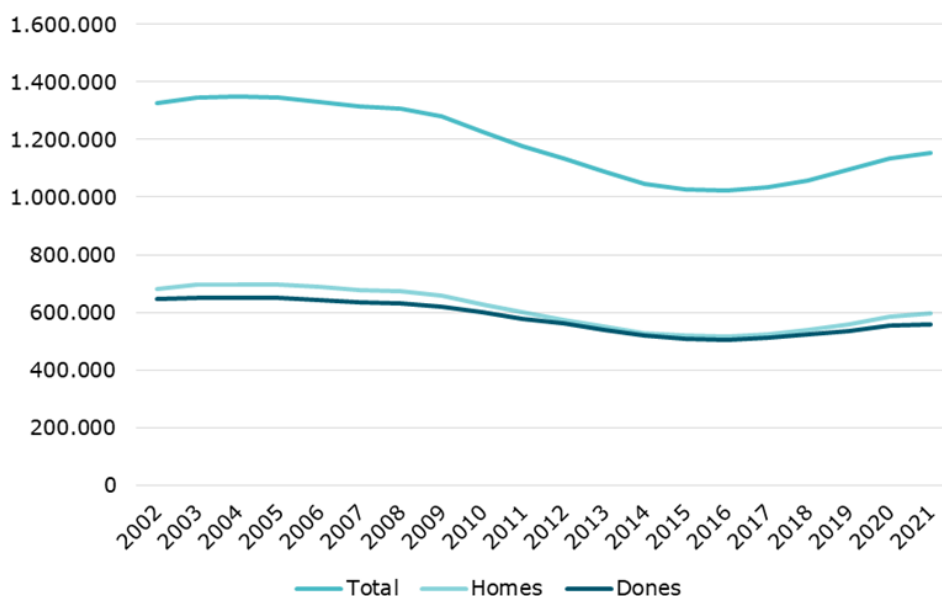
El punt de partida per fer la diagnosi de la situació de la població jove catalana demana contextualitzar el seu pes demogràfic en la societat. Cal entendre quina és la seva magnitud en relació amb la resta de grups d'edat, així com la seva evolució i comparació amb la joventut d'Espanya i d'Europa. Les seves característiques demogràfiques són importants per entendre els factors que influeixen en el seu perfil educatiu, ocupacional i vital.

1.1. Un grup decreixent

Cada cop hi ha menys joves a Catalunya. El nombre de persones d'entre 16 i 29 anys ha tingut una tendència decreixent des de principis dels anys 2000, i malgrat que des de 2017 el nombre de joves torna a augmentar (vegeu el Gràfic 1), el seu pes en el total de la societat s'ha estancat a causa de l'envelliment de la població (vegeu el Gràfic 2). La proporció de la població jove respecte al total de la població és del 15%, mentre que a principis de segle el seu pes era superior al 20%.

Durant la dècada de 1990 es va arribar a mínims històrics de natalitat, fet que explica la reducció de la població jove de la darrera dècada, quan els nadons de les «generacions buides» han arribat a l'etapa juvenil. És a dir, durant la dècada dels noranta a Catalunya van néixer menys infants que mai i, per tant, es tracta d'unes generacions menys nombroses també quan arriben a la joventut. Però a finals dels noranta la natalitat ja es va començar a recuperar, moment en el qual les nombroses generacions nascudes als anys setanta arribaven a l'edat de tenir fills. Alhora, l'entrada del nou segle va portar un increment de la població jove estrangera, fet que també ha ajudat a la recuperació del nombre de joves.

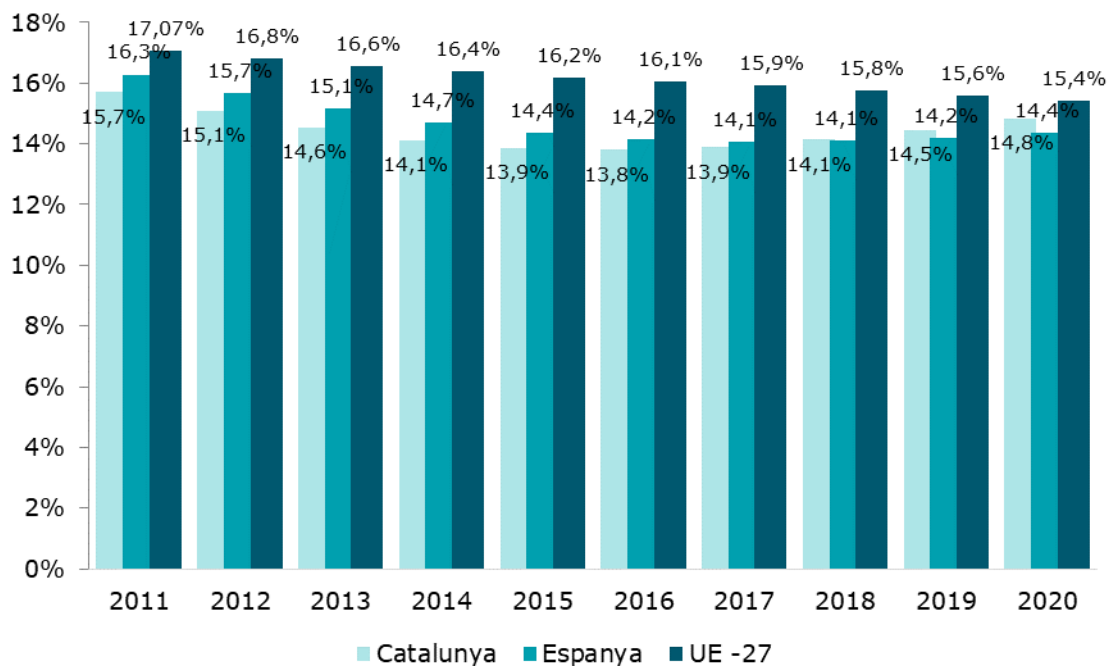
Gràfic 1. Població de 16 a 29 anys per sexe. Catalunya, 2002-2021. Nombre de persones

Font: Xifres de població. Institut Nacional d'Estadística (INE).

Tot i això, les persones joves són un col·lectiu cada vegada menys nombrós respecte a altres grups d'edat. Aquest procés també està succeint arreu d'Europa, però el descens és més acusat a Espanya, fins al punt de posicionar-se com el sisè país d'Europa amb un menor percentatge de joves (per darrere de Bulgària, Eslovènia, Itàlia, Txèquia i Letònia), una classificació en què Catalunya ocuparia la novena posició. El pes poblacional de la joventut catalana es trobava fins i tot per sota de la mitjana espanyola fins al 2017, quan va passar a superar-la lleugerament.

Gràfic 2. Proporció de la població de 16 a 29 anys respecte al total de la població a Catalunya, Espanya i la UE-27, 2011-2020. Percentatge

Font: *Population and Demography*. Eurostat.

Tenim també una població cada cop més envellida, que ha passat dels 40 anys de mitjana el 2000 (38 els homes, 41 les dones) als 43 el 2021 (41 els homes, 44 les dones), segons dades de l'INE. Aquest fenomen comú al conjunt de la Unió Europea s'explica per dues raons. En primer lloc, es deu a l'augment de l'esperança de vida, gràcies als avenços en medicina i la millora generalitzada de la qualitat de vida. En segon lloc, la caiguda de la natalitat fa que cada vegada neixin menys infants: mentre que el 2008 van néixer 48 nens i nenes per cada 1.000 dones, el 2020 en van ser només 33.

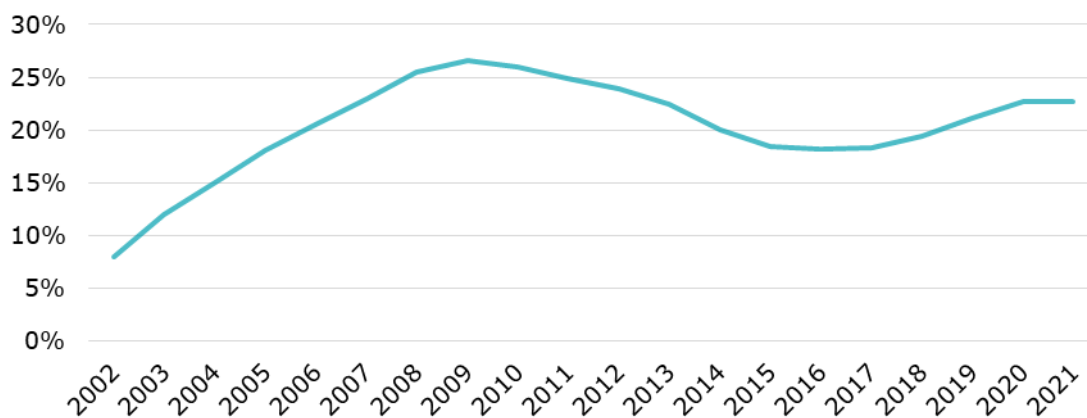
Gràfic 3. Piràmide poblacional. Catalunya, 2021. Percentatge

Font: Estimacions de població. Idescat.

És important destacar que un dels motius del repunt demogràfic juvenil en termes absoluts és l'increment de població estrangera arran de les onades migratòries. L'impacte demogràfic és especialment important en la població jove, ja que la majoria de nouvinguts són d'aquest grup d'edat. De fet, l'envelliment de la població seria més pronunciat si no fos per aquesta migració juvenil. Com es pot observar al Gràfic 4, hi va haver una forta arribada d'immigrants fins a l'any 2009, seguida d'una reducció causada per l'esclat de la crisi financera, però que es torna a recuperar moderadament a partir de 2015. Durant els darrers anys els fluxos migratoris han tornat a contribuir a un augment de la proporció de persones joves estrangeres, alhora que s'ha incrementat la diversitat d'origen.

Gràfic 4. Proporció de la població de 16 a 29 anys d'origen estranger respecte al total de la població jove. Catalunya, 2002-2021. Percentatge

Font: Indicadors d'estructura de la població. INE.

Tanmateix, de la mateixa manera que arriben joves d'altres països, hi ha joves catalans que decideixen marxar a viure a l'estranger per diversos motius, i un dels més rellevants és l'econòmic i laboral. És per això que la crisi financera del 2008 va provocar una important onada migratòria juvenil cap a països desenvolupats del nostre entorn, tot i que es va afloixar amb la recuperació econòmica a partir del 2015. Però ara caldrà veure l'impacte causat per l'actual crisi provocada per la COVID-19. Les crisis han colpejat amb més força la joventut al nostre país, i això fa que resulti més atractiu cercar oportunitats laborals a fora. Segons dades de l'Enquesta sobre l'Impacte de la COVID-19 feta l'abril del 2020 pel Centre d'Estudis d'Opinió (CEO), les persones joves indicaven que s'havien plantejat marxar a treballar a l'estranger arran de la pandèmia amb una proporció més alta que els altres grups d'edat, sobretot les que estaven a l'atur. Caldrà esperar a la fi de les restriccions de mobilitat per veure l'efecte de l'actual crisi en l'emigració de la joventut catalana, però aquest cop l'increment generalitzat del teletreball facilita tenir una feina a l'estranger mentre es continua residint a Catalunya, de la mateixa manera que possibilita el retorn dels catalans que abans de la pandèmia treballaven a l'estranger.

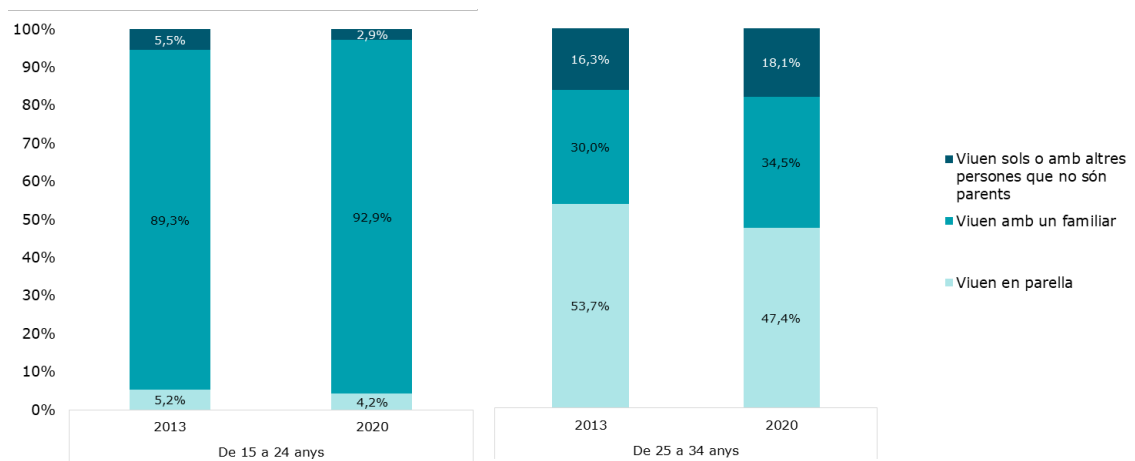
1.2. El pas de la joventut a l'edat adulta

Les famílies catalanes es formen avui en dia d'una manera molt diferent respecte a fa mig segle. Ara el jovent es queda més temps a la llar d'origen, es casa més tard (si és que ho fa), i conviu més sovint en llars amb formes no tradicionals de convivència. Tampoc es tenen tants fills com en la família tradicional del segle passat i, si es tenen, és en una edat més avançada de mitjana. En aquest apartat es presenta la composició de les llars joves, i s'exploren els motius que hi ha darrere d'aquests canvis recents.

D'entrada, cal diferenciar entre els inicis de la joventut, quan majoritàriament es viu a la llar familiar, i els primers passos cap a la formació de la pròpia llar, que succeeixen cada vegada a una edat més avançada (vegeu el Gràfic 5, que mostra la situació de la llar de les persones joves). Així, les persones d'entre 15 i 24 anys viuen amb un familiar –el pare, la mare, els avis, etc., però no en parella o amb

fills– en el 92,9% dels casos, una proporció que ha augmentat respecte al 2013, quan era del 89,3%. Només un 4,2% viuen en parella (amb fills o sense), i tan sols el 2,9% viuen sols o amb altres persones que no són parents. Aquestes situacions s’han reduït respecte al 2013 per l’augment de la permanència al nucli familiar. L’increment també s’ha vist en les persones joves d’edats més avançades, ja que mentre que el 2013 un 30% dels joves d’entre 25 i 34 anys vivien amb un familiar, actualment en són el 34,5%. La resta de persones d’aquesta franja d’edat viuen majoritàriament en parella (47,4%), tot i que cada vegada és més comú que visquin soles o amb altres persones que no són parents (18,1%).

Gràfic 5. Proporció de la població de 15 a 34 anys segons la situació de la llar, per grups d’edat joves. Catalunya, 2013 i 2020. Percentatge

Font: Enquesta Contínua de Llars. INE.

D’aquesta fotografia de les llars joves se’n desprenen dues idees clau: l’endarreriment en l’edat d’emancipació i abandonament de la llar familiar d’origen, que s’analitza en profunditat més endavant, a l’apartat d’Habitatge, i també l’increment de les formes no tradicionals de convivència. Tot i que la forma més comuna d’emancipació continua sent amb la parella, un nombre creixent de joves es decanten per formes intermèdies de convivència, és a dir, viuen sols o amb altres persones que no són parents. De fet, el percentatge de joves que conviuen amb el seu cònjuge o parella s’ha reduït del 5,2% al 4,2% entre el 2013 i el 2020 per als joves d’entre 15 i 24 anys, i del 53,7% al 47,4% per als joves de 25 a 34 anys (vegeu el Gràfic 5).

D’entre aquells que tenen parella, el matrimoni és una opció cada vegada menys freqüent: la taxa de nupcialitat a Catalunya ha caigut un 33% des de principis de segle, segons dades de l’INE. En cas de decidir casar-se, això passa cada vegada menys durant la joventut. L’edat mitjana en què es contrau el primer matrimoni a Espanya s’ha endarrerit tres anys des del 2010, i se situa en els 33,9 anys per a les dones i els 36,1 per als homes, i és de les xifres més altes dels països d’Europa, segons dades d’Eurostat.

Tradicionalment, viure en parella ha constituït un pas necessari per formar una família. El fet que les persones joves convisquin en parella més tard, o que, tot i tenir parella, no ho facin, és un dels factors que explica la caiguda de la fecunditat en aquest tram d’edat. La maternitat per a moltes dones ja no es viu durant la joventut (si considerem que s’acaba als 29 anys), ja que l’edat mitjana en què les

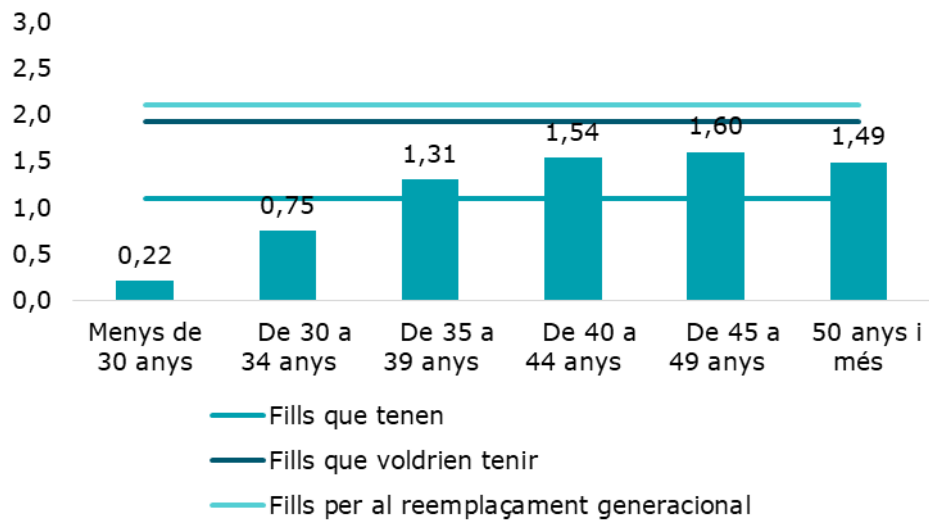
dones tenen el primer fill es va situar en els 31,4 anys el darrer 2020. Aquesta xifra és moderadament superior a l'edat mitjana per al conjunt espanyol, en els 31,2 anys, i totes dues superen en dos anys la mitjana de la Unió Europea, segons dades d'Eurostat, que se situava en els 29,4 anys el 2019, una xifra fins i tot inferior a l'edat mitjana en què les dones catalanes tenien el primer fill l'any 2000. A més, les últimes dades de l'Enquesta de Naixements de Catalunya indiquen una reducció del 5,9% en els naixements durant el 2020 respecte a l'any anterior, que pot estar causada per l'impacte de la nova crisi provocada per la COVID-19, i que caldrà veure si es perpetua en els propers anys.

Un dels fets que explica l'endarreriment de la maternitat és el creixement de la presència de la dona en el món laboral. Durant les dècades dels anys vuitanta i noranta les taxes d'activitat femenina van tenir un gran augment, que es va produir més tard a Espanya que a la resta d'Europa però d'una manera més intensa i en un període més curt. S'observa una correlació entre la taxa d'activitat i la natalitat, ja que el nombre de naixements va caure durant l'època d'expansió laboral de la dona. En canvi, als països nòrdics aquesta correlació canvia de sentit, i s'observen taxes d'activitat i de natalitat superiors a les espanyoles i catalanes. Alguns dels factors que ho permeten són les polítiques socials que ajuden les famílies, l'alta cobertura social, les polítiques actives d'ocupació i la flexibilitat laboral (Chinchilla *et al.*, 2017). Actualment, i malgrat que la responsabilitat de tenir fills no és només de la dona, la maternitat continua interferint en el seu desenvolupament professional, ja que exigeix temps, energia i atenció, i sovint esdevé un obstacle per a la seva trajectòria laboral.

Ahora, el món laboral pot suposar també un obstacle per a la maternitat i la paternitat quan no es té prou seguretat econòmica per assumir la criança. L'alta inestabilitat laboral influeix directament en el retard a l'hora de tenir el primer fill, ja que l'atur i els contractes temporals o parcials afecten en major mesura la joventut, i són un factor important per prendre la decisió de ser mare o pare.

Tots els motius esmentats afecten la decisió de tenir fills i el moment de fer-ho, però també cal tenir en compte el nombre de fills que es tenen. El nombre mitjà de fills per dona ha disminuït dràsticament en les darreres dècades, i ha passat d'una mitjana de 2,9 fills el 1975 a tan sols 1,10 el 2018 a Catalunya, segons dades de l'INE. Per a les dones menors de 30 anys la mitjana es troba en 0,22 fills, i en 0,75 fins als 34, cosa que reflecteix altra vegada l'endarreriment de la maternitat. El motiu pel qual es tenen menys fills podria ser la pròpia voluntat de les dones, però les dades no semblen indicar que aquest sigui el cas. Segons l'Enquesta de Fecunditat del 2018, el nombre mitjà de fills que desitjaven tenir les dones catalanes era d'1,93 fills. Diversos factors influeixen en el que acaben fent a la pràctica, ja que de mitjana es tenen menys fills que els desitjats, una xifra que encara s'allunya més de la necessària per al reemplaçament generacional de la població, situada en 2,1 fills per dona.

Gràfic 6. Nombre mitjà de fills que tenen les dones per grups d'edat. Catalunya, 2018

Font: Enquesta de Fecunditat (2018). INE.

2. Els determinants socials i econòmics de la joventut catalana

Un cop s'han vist les característiques més generals de la població jove a Catalunya, cal analitzar els seus determinants socials i econòmics amb més profunditat, ja que les persones joves es troben en el moment de definir els seus projectes vitals i això els pot marcar de per vida. En primer lloc, l'educació continua sent la dedicació principal de molts joves, mentre que d'altres fan els primers passos en el món laboral. En aquest informe es veurà com el nivell educatiu influeix en les seves oportunitats futures i també com la crisi de la COVID-19 ha afectat aquells que estudien. En segon lloc, es posa el focus en la situació de la joventut en el mercat laboral, particularment inestable i precària per a la majoria, i afectada especialment per les crisis econòmiques. També s'analitza la seva transició cap a una llar independent, així com les dificultats relacionades amb l'habitatge. Finalment, es veurà quin és el seu estat de salut general i en particular com s'ha vist afectat per la COVID-19.

2.1. Educació

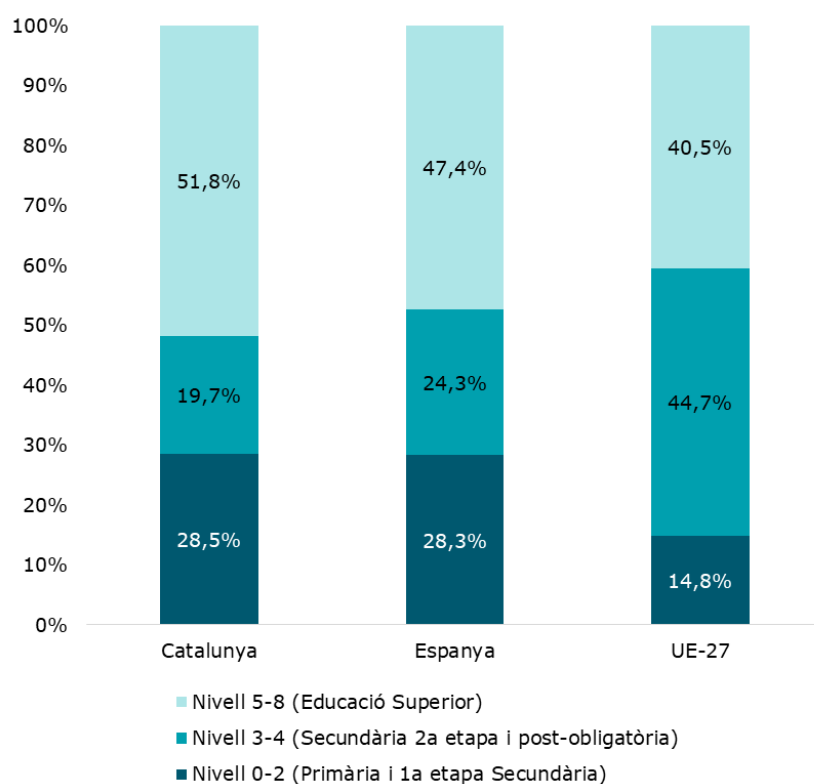
L'etapa educativa en la infància i la joventut és altament determinant en el recorregut vital de les persones, ja que té un gran impacte en el futur professional i social i en la salut. En el nostre sistema educatiu el final de l'etapa d'educació obligatòria coincideix amb l'inici de la joventut, als 16 anys. És en aquest moment que les persones joves han de decidir si continuen la seva formació i de quina manera ho fan. Tot i que, com es veurà, l'educació en si mateixa no assegura tenir èxit en un futur, sí que augmenta la probabilitat d'aconseguir una feina estable i uns ingressos més alts, de manera que redueix el risc de pobresa i exclusió social. Per aquest motiu cal incidir en l'abandonament escolar, però també en la qualitat del sistema educatiu i el rendiment acadèmic de la població jove. Alhora, cal aprofundir en els determinants que influeixen en l'èxit educatiu de la joventut.

2.1.1. Nivell d'estudis

El nivell educatiu de la joventut catalana es pot analitzar comparant quina educació ha assolit la població de 25 a 34 anys en relació amb altres països. Aquest indicador agrupa les etapes educatives en tres grans nivells: el nivell baix conté primària i fins a la primera etapa de l'educació secundària obligatòria (ESO), el nivell mitjà conté la segona etapa de l'ESO i l'educació postobligatòria no superior, i el nivell alt conté l'educació superior. Catalunya destaca, per una banda, per tenir un alt percentatge de població jove molt formada amb estudis superiors. Aquest és el cas de més de la meitat del col·lectiu (51,8%), una proporció superior a la d'Espanya i a la mitjana de la Unió Europea. Per altra banda, Catalunya també destaca per tenir una proporció més elevada de població jove amb estudis molt bàsics (28,5%), lleugerament superior a la mitjana nacional (28,3%) i gairebé el doble de la mitjana de la UE (14,8%). Aquesta dualitat, amb forma de rellotge de sorra, s'observarà al llarg de l'informe, ja que el nivell d'estudis té conseqüències importants en el món laboral i també repercuteix en molts altres àmbits.

L'evolució del nivell educatiu es pot observar al Gràfic 8, que divideix la població d'entre 25 i 34 anys segons el nivell d'educació assolit, de l'any 2005 al 2020. Es pot veure com la proporció de joves amb educació superior s'ha incrementat durant els darrers 15 anys, amb un mínim el 2007 d'un 39% de la joventut amb estudis superiors, fins a arribar al màxim d'aquest darrer any amb més de la meitat de la població de 25 a 34 anys (52%). Alhora, les persones joves d'aquesta franja també superen la proporció de persones amb estudis superiors del conjunt de la població de 25 a 64 anys (42,3%). Existeixen també importants diferències per gènere, ja que hi ha més dones amb estudis terciaris que homes, amb una distància per sobre dels 10 punts percentuals i que s'amplia des del 2009, d'acord amb la tendència europea.

Gràfic 7. Proporció de la població d'entre 25 i 34 anys segons el nivell educatiu. Catalunya, Espanya i la UE-27, 2020. Percentatge

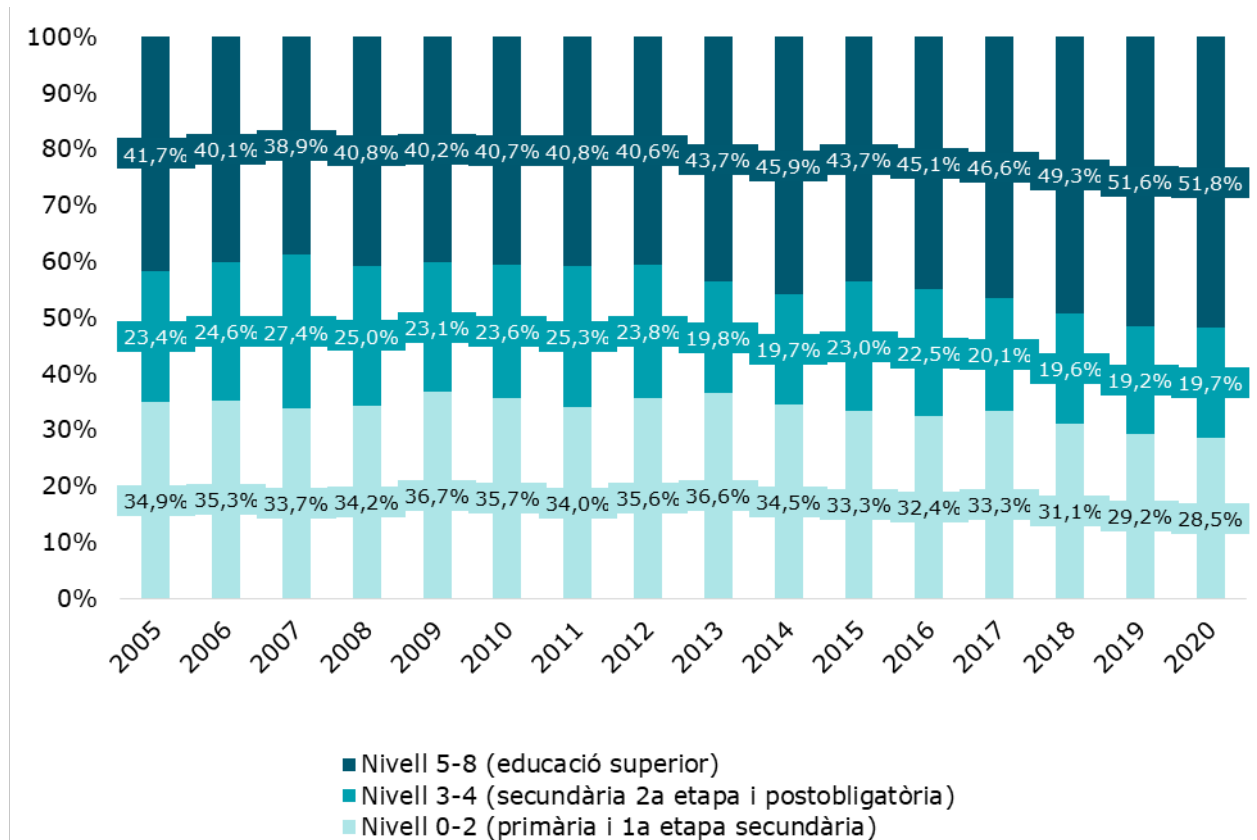
Nota: Els nivells educatius fan referència a la classificació ISCED-2011.
Font: Eurostat.

L'increment de la població amb educació superior coincideix amb una disminució de la població amb estudis bàsics. Des del 2005, ha passat de ser un 35% de la població d'entre 25 i 34 anys a només el 28% el darrer 2020. Si, en canvi, ens fixem en la totalitat de la població d'entre 25 i 64 anys, observem que la caiguda en el nivell d'estudis bàsics és superior a la de la joventut (-13% entre el 2005 i el 2020), però continuen representant una elevada proporció del 36,2% de la població.

D'aquesta manera, mentre que una part de la població està altament formada en una proporció superior a la mitjana europea i de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), la proporció de població amb estudis bàsics

és també superior, atès l'alt abandonament prematur, que fa que els joves deixin d'estudiar als 16 anys, quan finalitza l'etapa obligatòria. Així, trobem que el nivell d'estudis està polaritzat en forma de rellotge de sorra: mentre que uns s'enfronten al problema de la sobrequalificació, els altres tenen el problema contrari. La població amb estudis intermedis és més reduïda que arreu d'Europa i s'ha reduït en 4 punts percentuals en els últims 15 anys. A Catalunya, la població d'entre 25 i 34 anys amb estudis mitjans és més petita que en cap altre nivell educatiu, i representava un 20% el 2020, mentre que la mitjana estatal és del 24% i la mitjana de la Unió Europea puja fins al 45%. La tendència dels darrers anys ha estat la de reduir el pes de la població amb nivells educatius baixos, amb un augment del nivell mitjà o alt.

Gràfic 8. Proporció de la població d'entre 25 i 34 anys segons el nivell educatiu. Catalunya, 2005-2020. Percentatge

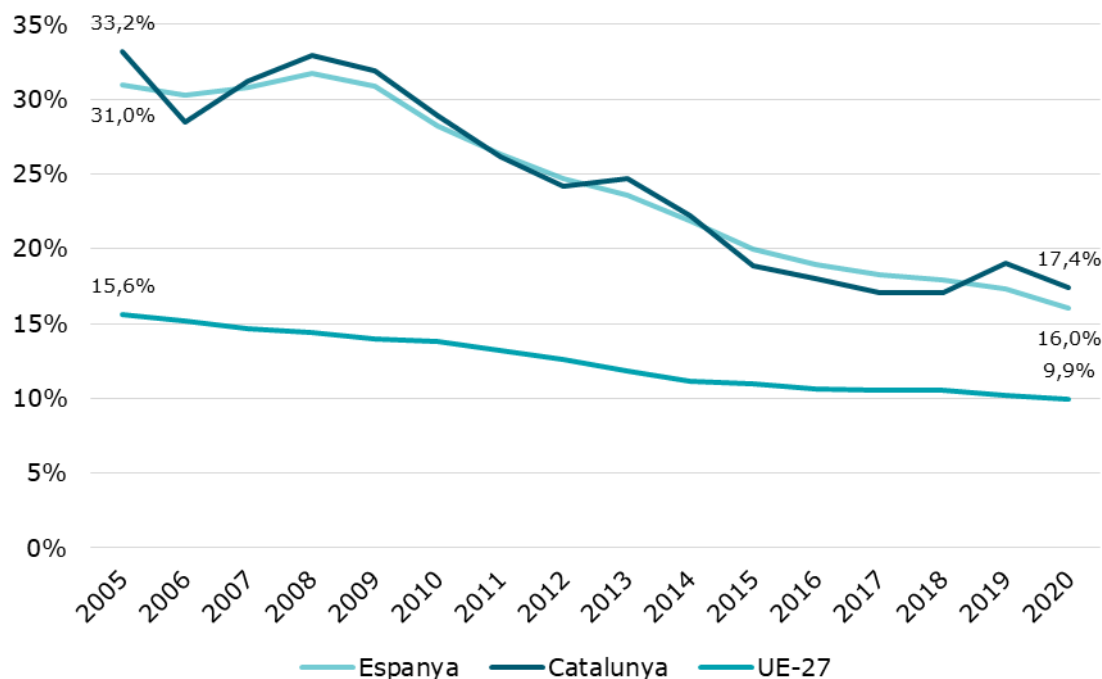
Font: Explotació de les variables educatives de l'Enquesta de Població Activa (INE). Dades extretes del web del Ministeri d'Educació i Formació Professional.

2.1.2. Abandonament escolar

L'alt abandonament prematur de l'educació és un dels principals reptes del nostre sistema educatiu. L'indicador principal que mesura l'abandonament prematur és el percentatge de persones dins la franja de població d'entre 18 i 24 anys que no estudien i que o bé tenen com a nivell màxim d'estudis finalitzats l'educació obligatòria, o bé l'han deixada sense acabar. El Gràfic 9 mostra l'evolució d'aquest indicador, que tot i que ha anat disminuint des de principis de segle, encara es troba molt per sobre de la mitjana dels països de la Unió Europea, de manera que Espanya és el segon país amb més abandonament prematur i únicament el supera Malta. Catalunya s'ha situat els últims dos anys per sobre de la mitjana estatal. La crisi econòmica del 2008 va provocar l'inici de la davallada de l'abandonament prematur perquè el bloqueig laboral va impulsar molts joves a continuar estudiant per falta d'oportunitats laborals o amb la intenció de millorar-les. Des de llavors ha continuat el declivi constant (exceptuant les pujades del 2013 i el 2019), però no ha estat suficient per arribar a l'objectiu de baixar de la barrera del 15% de l'estratègia Europa 2020, un llindar menys ambiciós que l'establert per la resta de la Unió Europea, que és del 10%. L'any 2020 un 16% de la població jove d'Espanya abandonava prematurament l'educació, un 17,4% a Catalunya. Alhora, la resta de la Unió Europea aconseguia situar-se per sota del 10%. La reducció més acusada

d'aquest darrer any evidència com l'educació es converteix en un refugi davant de la inestabilitat laboral.

Gràfic 9. Proporció de la població d'entre 18 i 24 anys que abandona prematurament els estudis. Catalunya, Espanya i UE-27, 2005-2020. Percentatge

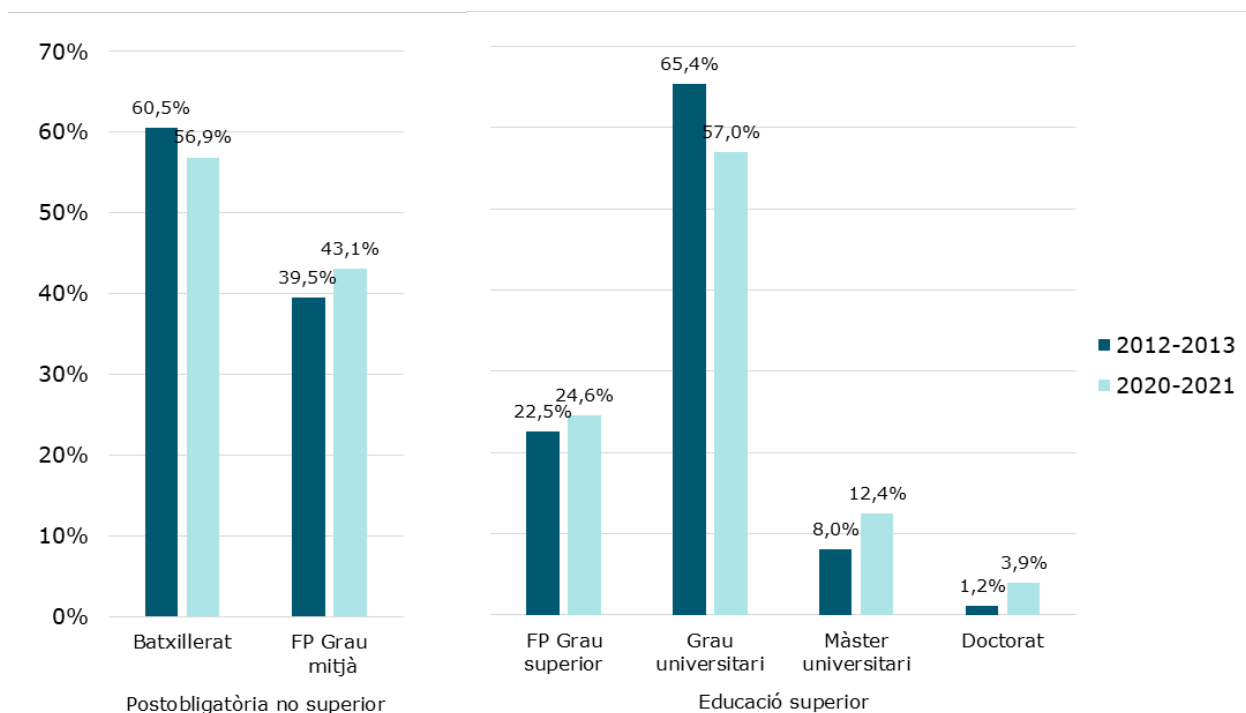
Font: Explotació de les variables educatives de l'Enquesta de Població Activa (INE). Dades extretes del web del Ministeri d'Educació i Formació Professional.

És important analitzar les característiques demogràfiques de les persones que abandonen els estudis prematurament, ja que no tots els col·lectius hi són igual de propensos. D'entrada, les dones tenen una menor taxa d'abandonament prematur, com es veurà a l'apartat de Desigualtats de gènere, però la bretxa encara és més gran quan despleguem les dades segons la nacionalitat, que mostren que la taxa d'abandonament prematur dels joves de nacionalitat estrangera duplica la de la població jove de nacionalitat espanyola.

L'elevat abandonament prematur comporta que hi hagi una alta proporció de la població amb pocs estudis, tal com s'ha vist anteriorment. La diferència en el nivell educatiu entre la joventut és el primer dels pilars que definirà la seva trajectòria sociolaboral. Encara que totes les persones joves tenen baixes taxes d'ocupació abans dels 20 anys independentment dels estudis assolits, la distància és clau en l'edat adulta. Les persones amb un nivell de qualificació mitjà i alt presenten taxes d'ocupació properes al 90% en moments centrals de la vida, mentre que els de nivell baix només arriben al 60% (Observatori Social La Caixa, 2017). La pitjor situació laboral i el consegüent augment en la probabilitat del risc de pobresa i exclusió de les persones amb baixa qualificació són un problema estructural que no està únicament lligat a la crisi, ja que des de mitjans dels vuitanta s'ha reduït l'ocupació en aquest col·lectiu (Garrido, 2010).

Aquelles persones que decideixen continuar estudiant després de l'ESO poden escollir principalment si volen fer el batxillerat o bé si opten per la formació professional. Aquesta darrera opció ha crescut en popularitat en la darrera dècada, gràcies a l'acció pública destinada a reforçar els cicles formatius per millorar l'ocupabilitat. Si s'observa la distribució de l'alumnat d'ensenyament postobligatori no superior de la promoció 2012-2013 respecte a la promoció 2020-2021, es veu com augmenta la proporció d'estudiants de formació professional de grau mitjà, mentre que es redueix la dels estudiants de batxillerat (vegeu el Gràfic 10). En concret, els estudiants d'ensenyaments professionals han passat de representar vora el 35% del total d'estudiants de secundària postobligatòria a gairebé el 65% aquest darrer curs. En l'educació superior augmenten els estudiants de formació professional (grau superior), i també els de màster i doctorat, mentre que disminueix la proporció d'estudiants de graus universitaris.

Gràfic 10. Alumnat de l'educació postobligatòria per ensenyament. Catalunya, curs 2012-2013 i curs 2020-2021. Percentatge

Font: Estadística d'ensenyaments no universitaris i universitaris, Ministeri d'Educació i Formació Professional.

Pel que fa al rendiment acadèmic, destaca la constant millora en els últims 20 anys del rendiment dels joves catalans, segons les dades d'educació del Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (SIjove) de l'Agència Catalana de la Joventut. Les taxes de graduació de l'ESO i el batxillerat han augmentat del 70% de l'any 2000 a gairebé el 90% actual. I no només es graduen més alumnes, sinó que també ho fan a l'edat idònia, és a dir, sense endarreriments causats per la repetició de curs o altres raons. El percentatge d'alumnat idoni a l'ESO ha passat del 75% al 82% en els últims 20 anys, mentre que el canvi al batxillerat ha sigut encara més important, del 51% al 82%.

En canvi, la taxa de graduació als centres de grau mitjà era només del 30% el 2019, amb una dràstica baixada respecte a l'any anterior, en què se situava al 66%. Pel que fa a l'àmbit universitari, el 66% dels alumnes finalitzaven els estudis universitaris iniciats el 2017, una xifra que també s'ha reduït respecte a fa 20 anys, quan s'elevava fins al 87%.

2.1.3. Nivell d'estudis i classe social

Un cop vista la panoràmica de la situació educativa de la joventut, ens hem de preguntar per què algunes persones assoleixen l'èxit educatiu i d'altres no. De manera ideal, tothom hauria de poder cursar els estudis desitjats independentment de l'origen socioeconòmic. Malauradament, les dades mostren com l'ascensor social no acaba de funcionar i que, per tant, el nivell d'estudis dels pares determina en gran mesura el nivell educatiu que assoleixen els fills.

En concret, i segons dades per Espanya provinents de l'Enquesta de Condicions de Vida del 2019, gairebé la meitat de les persones amb progenitors de nivell educatiu baix tenen també un nivell educatiu baix (45%), alhora que els fills dels qui tenen un nivell educatiu mitjà i alt acaben amb estudis de nivell baix només un 10% i un 7% de les vegades. De la mateixa manera que es transmet la baixa educació, també és altament transmissible l'educació superior: el 75% de les persones amb progenitors de nivell educatiu alt assoleixen també aquest nivell educatiu, i també ho fan en un 61% dels casos aquelles amb pares de nivell mitjà, i per tant milloren la seva posició. És a dir, la transmissió és més elevada als dos extrems, l'alt i el baix.

Cal tenir en compte que, gràcies a l'expansió educativa i a la democratització de l'educació dels anys vuitanta i noranta, s'ha aconseguit millorar el nivell educatiu general, i que un terç de les persones que tenien pares de nivell educatiu baix han aconseguit assolir estudis superiors (Alt Comissionat contra la Pobresa Infantil, 2020). Malgrat tot, persisteix la tendència a la transmissió dels desavantatges educatius. Dos exemples clars de la influència del nivell socioeconòmic de la llar són l'abandonament prematur de l'educació i la repetició de curs. El 29,7% de la població jove espanyola d'entre 18 i 24 anys del quintil de renda inferior abandonen prematurament els estudis, mentre que només ho fan el 4,1% de la població del quintil més alt. De la mateixa manera, una de cada dues persones estudiant de llars del primer quartil de renda han repetit algun curs en acabar la secundària obligatòria, mentre que la xifra no arriba a una de cada deu per a les llars amb més recursos.

Les decisions sobre la formació de les persones no són independents de l'entorn on creixen. L'economia familiar, els recursos educatius disponibles a la llar i l'educació dels pares contribueixen a l'èxit o al fracàs educatiu. Créixer en una classe social alta pot suposar un punt de partida amb avantatge, per exemple per la xarxa de contactes que es crea durant l'etapa educativa (Hallinan, 2006) o pel suport familiar en els estudis, ja sigui directe o per l'accés a classes particulars.

L'educació és, per tant, un element crucial amb efectes en diversos àmbits de la vida de les persones, que en última instància ajuda a trencar els cercles de pobresa. Per això resulta imprescindible millorar el nivell educatiu especialment de

les persones que provenen d'una família de baix nivell socioeconòmic. És a dir, fomentar una educació inclusiva redueix la transmissió intergeneracional de la desigualtat.

2.1.4. La COVID-19 i l'educació

L'evidència analitzada fins ara sobre la importància del nivell socioeconòmic s'ha vist clarament exemplificada amb l'arribada de la COVID-19 i el consegüent ensenyament d'emergència que s'ha fet en línia. El confinament ha evidenciat la bretxa digital entre les persones que tenen accés a internet, equipament informàtic suficient per a tota la família i coneixements d'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), i les que no. El tancament d'escoles i universitats ha afectat més de 1.500 milions d'infants i joves a tot el món i ha canviat significativament la manera en què viuen i aprenen durant la pandèmia (ONU, 2020). Tot i l'esforç per garantir la continuïtat de l'educació, no tot l'alumnat hi ha tingut el mateix accés. La falta d'un espai per estudiar i de l'equipament necessari, o la convivència en un entorn d'angoixa econòmica amplifiquen les desigualtats existents i incrementen el risc de desvinculació i d'abandonament de l'educació de la població jove.

En concret, es poden identificar tres bretxes que s'han fet evidents amb l'abrupte canvi de l'educació presencial al model en línia (Fernández Enguita, 2020). La primera és la bretxa d'accés, que fa referència al fet de tenir o no tenir connexió a internet i dispositius tecnològics. La segona és la bretxa d'ús, que fa referència a la quantitat i qualitat del temps dedicat a l'ús de la tecnologia, i que està estretament lligat al capital social i cultural de la família, ja que influeix en les competències digitals d'estudiants i pares i mares. La tercera bretxa és l'escolar, i es refereix a com de preparat està el professorat per a l'ensenyament en línia, així com la disponibilitat de recursos i l'adequació de les plataformes de suport.

Diverses dades mostren la bretxa digital amb la qual s'arriba al context de pandèmia. Segons l'informe PISA del 2018, a Catalunya un 6% de les llars amb alumnes no té cap ordinador per seguir els estudis. Al conjunt de l'Estat i per nivell socioeconòmic, la proporció s'eleva fins al 21% en el quintil més baix, i addicionalment un 7% d'aquestes llars no disposa de connexió a internet, mentre que aquesta proporció és del 2% en el total d'Espanya i un 1% a Catalunya. No obstant això, el fet de tenir un ordinador a casa no és suficient si hi ha més d'un membre de la llar que el necessita per estudiar o teletreballar, i aquesta és la situació del 44% dels alumnes del quintil socioeconòmic més baix. Un altre cop, les dades mostren com el nombre d'ordinadors augmenta amb els ingressos de la llar.

La crisi per la COVID-19 també afecta els estudiants de forma indirecta a través dels progenitors, i com ja s'ha vist, la gran majoria de les persones joves d'entre 16 i 24 anys conviuen amb ells. L'evidència recent per a Espanya (Ruiz-Valenzuela, 2020) indica que com més inestabilitat en el contracte laboral dels progenitors, més baixa és la probabilitat que els menors obtinguin el graduat escolar als 15-16 anys i més alta és la probabilitat que deixin els estudis, però no treballin. Així mateix, la desocupació que s'està generant arran de les mesures de contenció imposades per la crisi sanitària (tancament d'empreses i limitació de la mobilitat ciutadana, fonamentalment) comporta diverses conseqüències negatives en la situació laboral

dels pares. Diversos treballs han demostrat una relació de causalitat entre la pèrdua de feina dels pares i variables que mesuren el rendiment acadèmic dels seus fills (Rege *et al.*, 2011; Stevens i Schaller, 2011; Coelli, 2011; Ruiz-Valenzuela, 2015). Destaca l'últim estudi, sobre la pèrdua de feina durant la crisi econòmica del 2008 a Espanya. Utilitzant dades de la província de Barcelona, troba que té un impacte en el rendiment acadèmic dels fills i filles. De fet, l'efecte és major quan els pares tenen un menor nivell educatiu i pateixen llargs períodes d'atur. Davant d'aquests resultats i la forta crisi econòmica que es preveu, caldria esperar que aquests efectes fossin encara pitjors, sobretot si s'hi suma l'efecte del tancament dels centres educatius.

Finalment, cal remarcar que no tots els tipus d'ensenyament s'han vist afectats de la mateixa manera. Justament en l'etapa juvenil, com s'ha esmentat, s'acaba l'educació obligatòria i s'inicien diferents camins, alguns amb un component educatiu més fàcil d'adaptar al format en línia, i d'altres amb un component pràctic més elevat que no es pot fer de manera telemàtica. Aquest és el cas de molts cicles de formació professional, que es caracteritzen per tenir un component elevat de pràctiques professionals, fet pel qual es van determinar mesures per flexibilitzar les pràctiques o allargar els estudis per poder-les fer, amb les conseqüències que això comporta en la incertesa de l'alumnat.

La incertesa també ha estat destacable per a l'alumnat de batxillerat, sobretot en relació amb les Proves d'Accés a la Universitat (PAU). Aquestes es van haver de retardar l'any 2020 i s'han fet en un format diferent de la resta d'anys també el 2021. Els que aconsegueixen arribar a la universitat ho fan sense la presencialitat habitual, tot i que s'ha prioritzat la docència híbrida o presencial per als estudiants de primer curs en diverses universitats. Es tracta d'una etapa de canvis en els cercles d'amistats, en què la persona coneix nous companys i fa un procés de creixement personal. També s'han vist frustrades la majoria d'estades a l'estranger que hi havia programades, que havien crescut en popularitat arreu d'Europa en el marc del programa Erasmus, i que s'han hagut d'anul·lar o ajornar, amb tot el trasbals que això comporta.

2.2. Mercat laboral

La situació de la joventut catalana en l'àmbit laboral és d'especial importància, tenint en compte l'alta taxa d'atur juvenil i de precarietat laboral del col·lectiu. Així, doncs, tot i que la baixa ocupació, l'alta temporalitat i la parcialitat són característiques estructurals de la situació laboral juvenil, l'actual cicle econòmic accentua la gravetat del problema. L'impacte de la COVID-19 està mostrant durament els efectes que té en l'ocupació, en un mercat laboral que no s'ha recuperat de l'anterior crisi financera, i que afecta una població jove en una posició de partida particularment vulnerable.

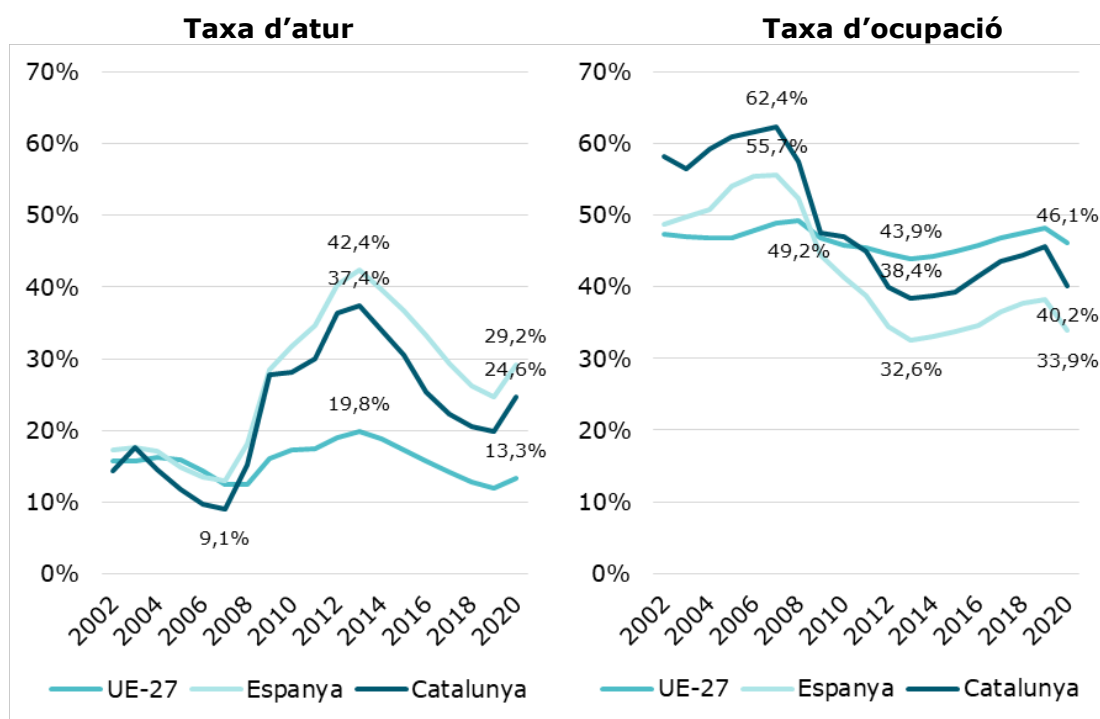
2.2.1. Atur i ocupació

Cal remarcar que una part de l'actual jovent de Catalunya passarà per dues grans crisis en el seu període de formació i incorporació al mercat laboral. Els més joves

van passar la darrera crisi financera en la seva infància, i per tant durant l'etapa educativa, de manera que es van estalviar l'entrada a un complicat mercat laboral. Però les persones joves de més de 25 anys ja van haver d'afrontar una recessió en edat de treballar, i els seus efectes encara perduren per a molts, per la qual cosa s'han anomenat «efecte cicatriu». L'evidència mostra que els desavantatges temporals en el mercat laboral durant la joventut poden tenir impactes substancials a mitjà i llarg termini. A tot plegat s'està sumant l'efecte de la nova crisi, que probablement els farà haver de «ser joves» (amb contractes temporals, parcials, de pràctiques, o vivint a casa els pares) un cop entrats a la vida adulta.

L'indicador clau per veure quina és la situació laboral és la proporció de persones que busquen feina però no en troben: la taxa d'atur (vegeu el Gràfic 11). En el conjunt de la joventut de 15 a 29 anys la taxa d'atur fluctua àmpliament segons el cicle econòmic: a principis de segle i fins abans de la crisi econòmica de 2007, la taxa d'atur es trobava entre el 10-15%, una xifra que gairebé es va triplicar amb la crisi fins a arribar al seu punt màxim l'any 2013, en què el 37,4% de les persones joves es trobaven aturades. La recuperació econòmica va fer que l'atur disminuís gradualment fins al 19,8% el 2019, però no havia arribat als nivells d'abans de la crisi quan va esclatar una altra crisi per la COVID-19, que ha provocat un augment fins al 24,6% de persones joves aturades aquest darrer 2020.

Gràfic 11. Taxa d'atur i taxa d'ocupació de la població d'entre 15 i 29 anys. Catalunya, Espanya i UE-27, 2002-2020. Percentatge

Font: Eurostat.

Si es compara la població jove catalana amb la d'Europa, la situació és encara més preocupant. Tot i que Catalunya es troba 5 punts percentuals per sota de la mitjana d'Espanya (24,6% i 29,2%, respectivament, l'any 2020), la taxa d'atur juvenil encara hauria de baixar 10 punts per situar-se en la mitjana dels països de la Unió

Europea (13,3%). Espanya ocupa la segona posició en el rànquing d'atur juvenil de la UE, per sota de Grècia i per sobre d'Itàlia, i tots tres països se situen a una gran distància de la resta.

La desocupació és un problema generalitzat al nostre país, però afecta en especial la joventut, que sempre té una taxa d'atur vora dues vegades més alta que la de la població adulta. Aquesta diferència no és un tret característic del nostre mercat laboral, sinó que s'observa a tot arreu. Dins de la població jove també s'observen grans diferències segons l'edat: la taxa d'atur més elevada és la corresponent a les persones d'entre 16 i 19 anys, que afecta gairebé la meitat del col·lectiu, amb un 49% d'aturats l'any 2020. Per al següent grup d'edat, d'entre 20 i 24 anys, se situa en un 31%, i baixa fins al 17% per als de 25 a 29 anys. En canvi, la resta de grups d'edat adulta presenten xifres de prop del 10%.

Si passem a analitzar l'ocupació, les xifres ens expliquen la mateixa història pel que fa a les fluctuacions del cicle econòmic, ja que s'observen grans davallades a partir del 2007 i també aquest últim any, en què s'ha passat d'un 45% de persones joves ocupades el 2019 a un 40% el 2020, un percentatge que s'acosta al més baix de la dècada: un 38% l'any 2013 (vegeu el Gràfic 11). Cal remarcar que els nivells d'ocupació de la joventut catalana eren superiors a la mitjana europea i espanyola abans de l'esclat de la crisi financera, i havien arribat a superar el 60%, una xifra molt superior al 47% de mitjana de la UE. Un altre cop, l'etapa de recuperació econòmica no ha estat suficient per tornar als nivells de baix atur i alta ocupació que hi havia abans de la crisi.

2.2.2. Cicle econòmic i temporalitat: la crisi de la COVID-19

El context de fragilitat laboral de la població jove que començava a disminuir s'ha vist novament colpejat per una crisi, amb una destrucció de l'ocupació i un augment dels aturats especialment pronunciats en aquest tram d'edat. Les particularitats de la pandèmia pel que fa al confinament de la població han provocat un impacte desigual segons el tipus d'ocupació. Per una banda, les persones amb feines relacionades amb els serveis bàsics (salut, seguretat, agricultura...) han pogut mantenir la feina perquè se les considerava essencials. També ho han pogut fer en bona mesura els treballadors i treballadores professionals i les persones que ocupaven càrrecs directius, amb feines que es poden adaptar al teletreball més còmodament. Per contra, les persones que treballen en l'hostaleria, el comerç, i en menor mesura la indústria, no són essencials ni tenen feines que siguin viables telemàticament, i per tant han estat acomiadades o s'enfronten a un alt risc de ser-ho (Gascón, 2020). Es fa palesa una dualitat entre les persones que treballen segons siguin de classe alta i baixa, entre aquelles que tenen la possibilitat de desenvolupar la seva activitat en línia i les que ho han de fer presencialment i, per tant, afronten un risc més alt de desocupació.

Els efectes provocats per la pandèmia de la COVID-19 en el mercat de treball ja han començat a analitzar-se (García-Pérez i Villar, 2020). Si analitzem l'impacte de la crisi sobre les persones que no treballen –aturades, desanimades (aquelles que estan disposades a treballar però no busquen activament feina perquè creuen que

no en trobaran) i les que han vist aturada la seva activitat laboral però mantenen els seus contractes (acollits a un ERTO)–, es veu que es perpetuen les dinàmiques de la crisi anterior, amb un impacte més acusat envers certs col·lectius. En primer lloc, les dones tornen a rebre un impacte més alt que els homes. En segon lloc, la població jove s'ha vist més afectada que les generacions més grans. Finalment, el nivell educatiu hi té un paper important, ja que l'impacte és menor com més alt és el nivell educatiu. Per tant, una altra vegada les persones joves amb un nivell educatiu baix són les que pateixen més intensament la crisi econòmica, amb les conseqüències que això comporta per al desenvolupament de la seva trajectòria futura, ja sigui en la vida laboral, social o familiar.

És clau destacar la importància del cicle econòmic en el moment d'entrar al mercat laboral, i és que l'evidència mostra que, tot i que la situació econòmica millori, qui va haver d'afrontar una recessió en la seva etapa de joventut sovint arrossega l'impacte més enllà del curt termini. L'anomenat «efecte cicatriu» que pateix la joventut en una proporció més elevada que altres grups d'edat té conseqüències en la probabilitat de trobar feina en el futur, en les condicions d'aquesta feina i en el nivell d'ingressos. Més encara, l'evidència de l'efecte cicatriu s'estén més enllà del món laboral, i ser jove en període de recessió també té efectes socioeconòmics i de salut importants (Schwandt i Von Wachter, 2020).

De tota manera, l'estudi de l'efecte cicatriu provocat per les recessions s'ha centrat en l'impacte que té l'entrada al mercat laboral durant una recessió en la vida professional del jovent. La primera conseqüència de la crisi i també la més evident és la destrucció de l'ocupació. El xoc que provoca l'atur en les persones treballadores joves comporta un efecte que va més enllà del període en què l'individu es troba desocupat. Aquesta cicatriu comporta una pèrdua d'ingressos permanent, una caiguda que es concentra en els primers anys posteriors a l'entrada al mercat laboral: cada mes d'atur entre els 18 i els 20 anys provoca una baixada permanent de l'1,2% dels ingressos anuals (De Fraja *et al.*, 2019).

Les dades recollides a l'informe sobre *Condicions de vida, ocupació i desigualtats en salut de la població jove davant la COVID-19* (Observatori Català de la Joventut, 2021) ens mostren que, l'abril del 2020, i com a conseqüència de la pandèmia, la població de 16 a 29 a Catalunya es va veure molt afectada pel confinament des del punt de vista laboral. Gairebé la meitat (42,7%) estaven a l'atur o en un expedient de regulació temporal de l'ocupació (ERTO). Es tracta d'un efecte molt desigual respecte als altres grups d'edat. I també va afectar els que ja estaven a l'atur abans de l'inici del confinament i no van trobar feina després, que van ser principalment la població jove (un 9% dels que tenien entre 16 i 20 anys), seguits dels més grans de 45 anys (un 8,7%). En canvi, aquesta situació només afectava el 5,7% dels que tenien entre 30 i 44 anys.

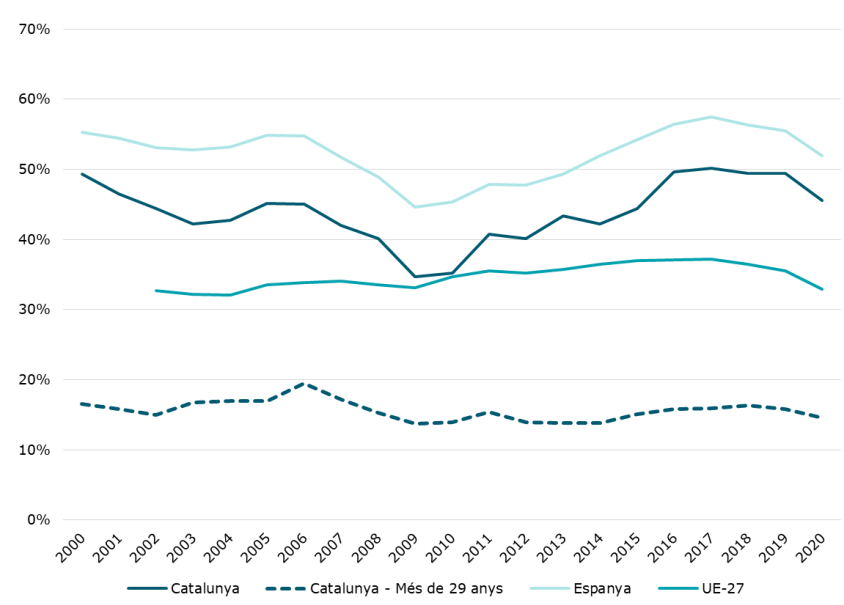
Si s'analitzen les persones que mantenen la feina, però que es troben ocupades en condicions de precarietat, també hi ha efectes perversos que perduren a llarg termini. La precarietat laboral se sol analitzar amb la quantitat de contractes temporals, que són els que tenen una duració determinada i, per tant, poden suposar incertesa per la renovació o no del contracte, i amb la quantitat de contractes a temps parcial, que són els que determinen un nombre d'hores

treballades a la setmana inferiors a la jornada completa i que, per tant, s'associen a salaris més baixos.

L'entrada al mercat laboral de la joventut està fortament lligada a Espanya amb una alta temporalitat i parcialitat. Es calcula que en el primer any laboral, més d'un 60% de la població jove espanyola entra en feines precàries (Gorjón, De la Rica, i Villar, 2021). Tot i això, sovint es tracta d'una situació temporal causada per la falta d'experiència, però amb el pas del temps tendeix a millorar per un augment dels contractes permanents i dels salaris. Malaauradament, diversos estudis mostren que una part de la joventut es queda atrapada en condicions de precarietat més enllà del curt termini. A més, la probabilitat és més alta si l'entrada a la feina precària es dona en un període de recessió, com en el cas de la joventut espanyola en la darrera crisi (Gorjón *et al.*, 2021).

En analitzar les dades de temporalitat a Catalunya trobem que gairebé la meitat de les persones joves assalariades tenen aquest tipus de contracte, a diferència dels més grans de 29 anys, en què la taxa de temporalitat és aproximadament del 15% (vegeu el Gràfic 12). Per tant, la contractació indefinida és molt menys habitual en la joventut, que es veu més desprotegida davant de la destrucció d'ocupació que genera una crisi. Com va passar en la crisi iniciada el 2007, la destrucció d'ocupació vinculada a la pandèmia ha afectat més les persones amb contractes temporals, i en conseqüència la taxa de temporalitat s'ha reduït. És a dir, les persones joves amb contractes temporals tenen unes condicions laborals que les fan més precàries i tenen més probabilitat de sortir del mercat laboral cosa que significa que la baixada de la temporalitat no s'ha d'associar a una millora de les condicions laborals del col·lectiu. Les particularitats de la crisi actual per la COVID-19 han afectat particularment el sector de l'hoteleria i la restauració, on hi havia unes altes taxes de temporalitat. Caldrà veure si es perpetua la dinàmica dels darrers anys i els contractes temporals tornen a créixer amb la recuperació de l'ocupació.

Gràfic 12. Taxa de temporalitat entre la població ocupada assalariada de 16 a 29 anys. Catalunya, Espanya i UE-27, 2000-2020. Percentatge

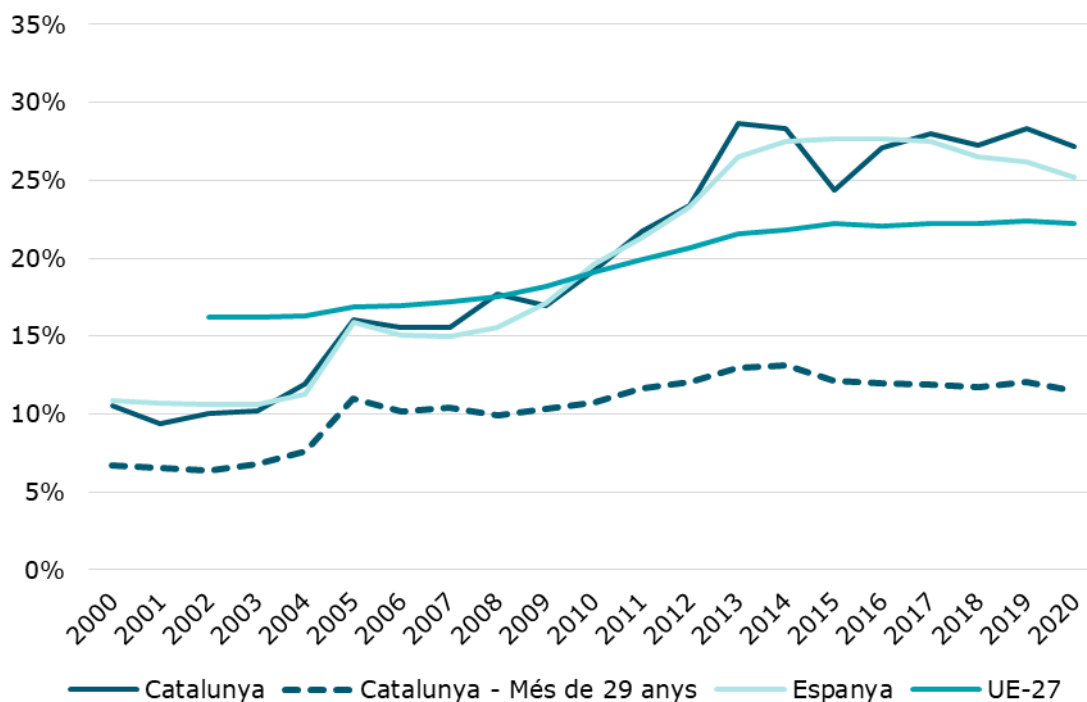
Nota: La taxa de temporalitat a Espanya i la UE-27 correspon a la població d'entre 15 i 29 anys.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) i Eurostat.

La comparació amb la resta d'Europa també mostra com la temporalitat és més intensa en els joves que no pas en els adults. Però hi ha diferència en els nivells d'aquesta: és un 13% més alta a Catalunya que la mitjana de la Unió Europea i un 19% més elevada a Espanya. S'ha discutit àmpliament sobre si els contractes temporals són un pas cap a una feina millor o si atrapen les persones treballadores en la precarietat, ja que és una manera de contractar més barata o de posar a prova una treballadora que hauria de tenir un contracte indefinit. Això provoca una dualitat en el mercat laboral, que separa les persones que transiten entre l'atur i els contractes temporals d'aquelles que tenen un contracte indefinit, en què l'estabilitat predomina (Güell, 2003). L'ocupació discontinua suposa una barrera per a la cobertura social, ja que afecta la prestació per desocupació en l'actualitat i també l'acreditació posterior de la jubilació arran de la trajectòria de cotització discontinua. A més, cal considerar els efectes que té sobre el vincle que s'estableix amb la feina i la cultura del treball, a més de la socialització que es perd.

Les condicions de precarietat dels joves es tornen a fer evidents amb l'elevada proporció de contractes a temps parcial (vegeu el Gràfic 13). Gairebé tres de cada deu joves té aquest tipus de contracte, mentre que en la població major de 29 anys es redueix a un de cada deu. La distància per grups d'edat es va ampliar amb la crisi i no es va reduir amb la recuperació econòmica. Els nivells de Catalunya són similars a la mitjana nacional, i tots dos són superiors a la mitjana de la Unió Europea.

Gràfic 13. Taxa de parcialitat entre la població ocupada assalariada de 16 a 29 anys. Catalunya, Espanya i UE-27, 2000-2020. Percentatge

Nota: La taxa de parcialitat per a la UE-27 correspon a la població d'entre 15 i 29 anys.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA i Eurostat.

La joventut que estudia podria preferir tenir un contracte a temps parcial per compaginar millor la feina amb els estudis, però el problema es troba quan la parcialitat no és voluntària. Les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) del 2020 permeten veure quantes persones joves que treballen a temps parcial ho fan pel fet de no haver trobat una feina a jornada completa. Les dades varien força amb l'edat: només el 9% de les persones més joves, d'entre 16 i 19 anys, voldrien treballar a temps complet, mentre que la proporció s'eleva al 44% per a la franja d'entre 20 i 24 anys i al 47% per a les de 25 a 29. Dit d'una altra manera, a mesura que l'edat augmenta també ho fa la parcialitat involuntària, fins al punt en què s'estén fins a gairebé la meitat de les persones treballadores parcials.

S'ha de considerar la parcialitat com un gran problema perquè aquestes persones dupliquen el risc de pobresa respecte a les treballadores a temps complet (Fagan *et al.*, 2014). Això es dona per dues raons: els seus salaris són més baixos pel fet de treballar menys hores, i tenen una menor cobertura d'atur tant en la duració com en els ingressos. A més, la parcialitat involuntària té importants conseqüències en l'àmbit personal, ja que la literatura especialitzada mostra que treballar menys hores de les desitjades augmenta el risc de tenir depressió i una baixa autoestima (Dooley *et al.*, 2000), demora l'emancipació i afavoreix l'endarreriment de la maternitat (Jacobs i Gerson, 2004; Chinchilla *et al.*, 2017).

Un cop s'han posat sobre la taula els perills de la precarietat laboral juvenil, amb l'alta temporalitat i la parcialitat involuntària, resulta evident que la situació és doblement precària per a aquelles persones que tenen alhora un contracte temporal i parcial. Altra vegada, els col·lectius més afectats per aquesta doble vulnerabilitat són les dones, les persones més joves i les que provenen de llars de classe treballadora (INJUVE, 2020).

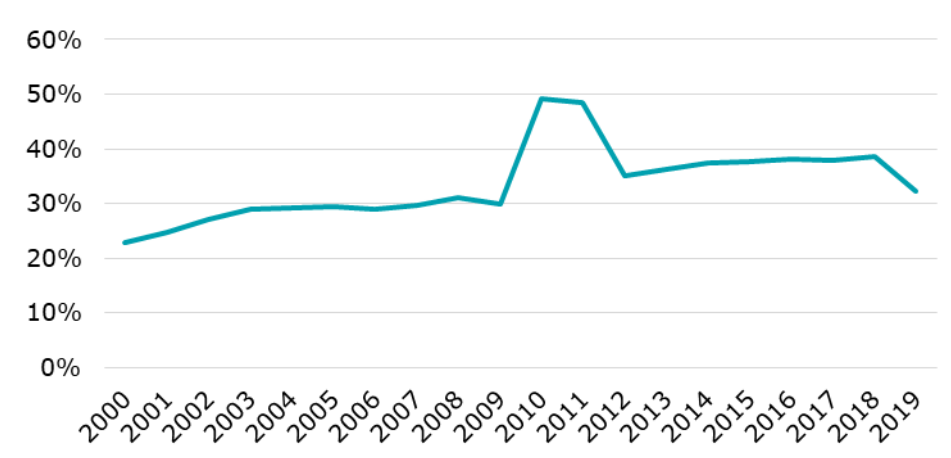
2.2.3. Joves sobrequalificats i feines precàries

No es pot tenir una imatge completa del mercat laboral juvenil sense atendre també la situació de les persones joves que estan altament qualificades i treballen però en una feina que es troba per sota de les seves expectatives respecte a la formació adquirida. Parlem de sobrequalificació per referir-nos a les persones joves que treballen en feines d'una qualificació inferior a la seva. De la mateixa manera que Catalunya destaca per tenir una proporció més elevada de joves amb estudis superiors, també destaca per tenir una alta taxa de sobrequalificació, ja que no hi ha prou llocs de treball per suplir la demanda de feines d'alta qualificació.

La sobrequalificació afecta el 32% de les persones ocupades d'entre 25 i 34 anys amb un alt nivell formatiu, segons dades del 2019, però va arribar a afectar gairebé el 50% durant la crisi financera (vegeu el Gràfic 14). Abans d'aquesta crisi, la proporció ja era molt elevada i se situava prop del 30%, i durant la recuperació econòmica, entre 2013 i 2018, es va mantenir vora el 37%. La sobrequalificació a Catalunya és més elevada que a la resta de l'Estat i també que a la majoria de països europeus, segons dades de l'OCDE.

Gràfic 14. Proporció de la població ocupada de 25 a 34 anys amb un alt nivell formatiu en feines que requereixen una qualificació inferior. Catalunya, 2000-2019. Percentatge

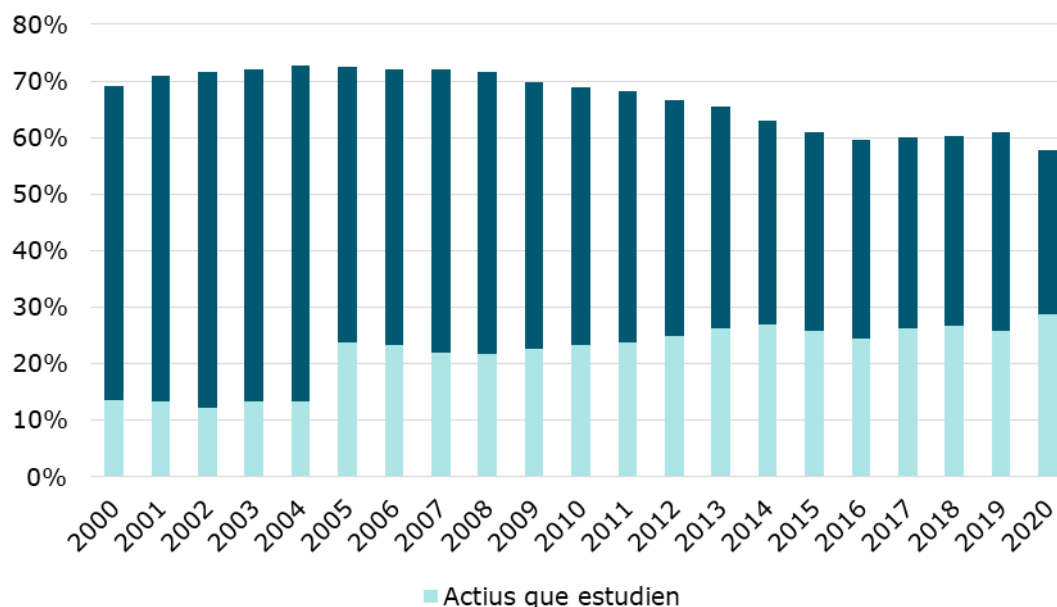
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut.

El risc de sobrequalificació no és igual per a tots els àmbits d'estudis, sinó que tenen més risc les persones titulades en arts i humanitats, ciències de l'educació o ciències socials, alhora que el risc és molt menor en les enginyeries, l'arquitectura o les carreres de ciències naturals i de la salut (Ortiz i Kucel, 2008; Barone i Ortiz, 2011; Marqués i Gil-Hernández, 2015; Observatori Social La Caixa, 2017). L'evidència mostra com la quantitat de persones amb estudis superiors ha crescut més que la quantitat de llocs de treball qualificats. Alhora, també hi té un paper important l'origen socioeconòmic: el risc de sobrequalificació és més alt per als qui tenen pares amb un nivell educatiu baix, fins i tot amb la mateixa experiència laboral, carrera universitària i nota mitjana, i això es dona pel capital cultural i social que aporten i no tant pel capital econòmic (Marqués i Gil-Hernández, 2015).

La sobrequalificació és un problema per al conjunt de la societat perquè els recursos que es destinen a millorar el nivell educatiu de la població no es traslladen a ocupacions d'alt nivell i més ben remunerades, i per tant, no es recapta tant dels impostos a aquestes rendes ni tampoc s'aprofita la productivitat del capital humà. Però alhora la sobrequalificació també és un problema individual perquè l'estratègia d'allargar l'etapa formativa no assegura l'èxit laboral. Assolir un nivell més elevat d'estudis no evita necessàriament una feina poc qualificada i amb una menor retribució. De fet, les feines menys qualificades no sempre són un pas intermedi per obtenir més experiència laboral i escalar a una millor posició, sinó que sovint es converteixen en «carrers sense sortida» i es perpetua el desajust educatiu (Observatori Social La Caixa, 2017).

La proporció d'estudiants també ha arribat a màxims entre la població activa, és a dir, entre aquelles persones que treballen o es troben a l'atur. Tal com mostra el Gràfic 15, aquest grup ha augmentat durant els últims 15 anys fins a arribar al 28,7% el 2020. Aquest fet s'explica més per un augment de les feines de tardes, cap de setmana i estiu, per ajudar a cobrir despeses durant la formació, que no pas pel reciclatge i la formació contínua de les persones ocupades (Observatori Català de la Joventut, 2020).

Gràfic 15. Taxa d'activitat de la població de 16 a 29 anys i proporció de la població activa que estudia. Catalunya, 2000-2020. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut.

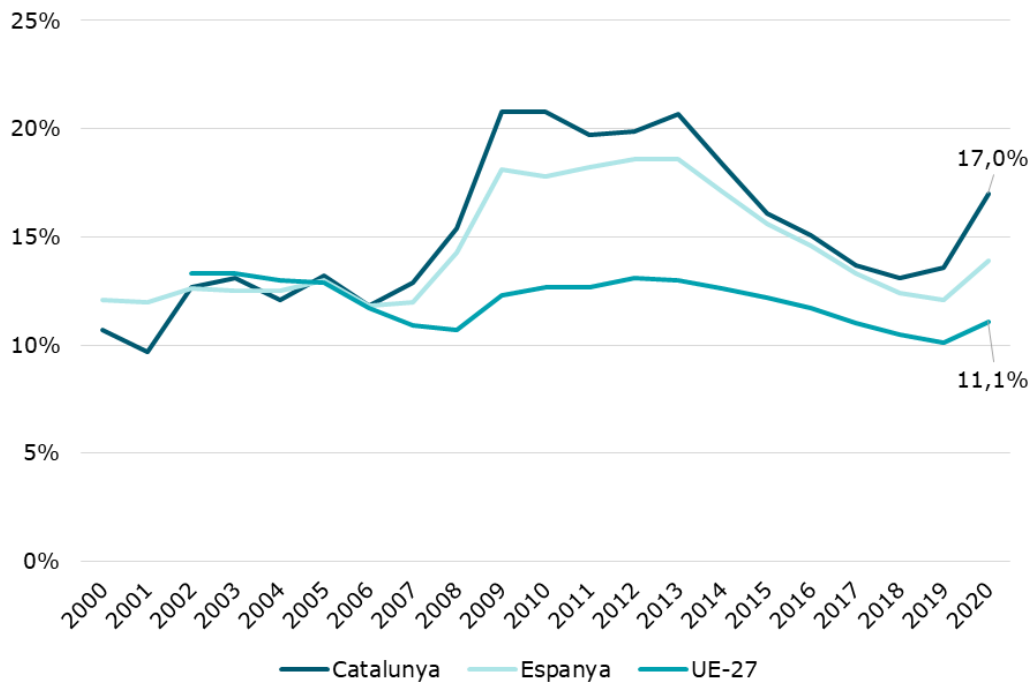
La proporció de persones estudiants en actiu augmenta alhora que disminueix el total de la població jove en actiu. La taxa d'activitat va començar a disminuir progressivament amb la crisi del 2007 fins a estancar-se vora el 60% de joves amb la posterior recuperació. La davallada del 2020 ha suposat que més de 4 de cada 10 joves es trobin inactius, la xifra més alta del que va de segle. En canvi, no s'observa aquesta fluctuació causada per les crisis en la població major de 29 anys, la qual cosa torna a indicar que les recessions afecten més el col·lectiu jove.

2.2.4. Els NEETs

Veiem, per tant, que quan la població jove s'enfronta a una crisi augmenten el nombre de persones aturades, baixen les ocupades i incrementen les estudiants. Falta, però, un col·lectiu per analitzar: les persones que ni estudien ni treballen, també anomenades població NEET en anglès (*not in education, employment or training*).

L'indicador de referència a Europa per mesurar l'evolució del col·lectiu NEET es defineix com la proporció que representa la població inactiva i desocupada d'entre 15 i 24 anys que no cursa cap tipus d'estudis (vegeu el Gràfic 16). La crisi financera va provocar un gran augment d'aquest indicador a Catalunya, que va superar el 20% de la població de 15 a 24 anys, i en menor mesura a Espanya, que va superar el 15%, allunyant-se de la mitjana del 12% de la Unió Europea. A partir de 2013 la proporció de persones no ocupades i que no cursen estudis es va anar reduint, a mesura que la millora de les condicions econòmiques facilitava el retorn al mercat laboral, fins a patir novament un recent repunt.

Gràfic 16. Població de 15 a 24 anys en situació de NEET estàndard. Catalunya, Espanya i la UE-27, 2000-2020. Percentatge

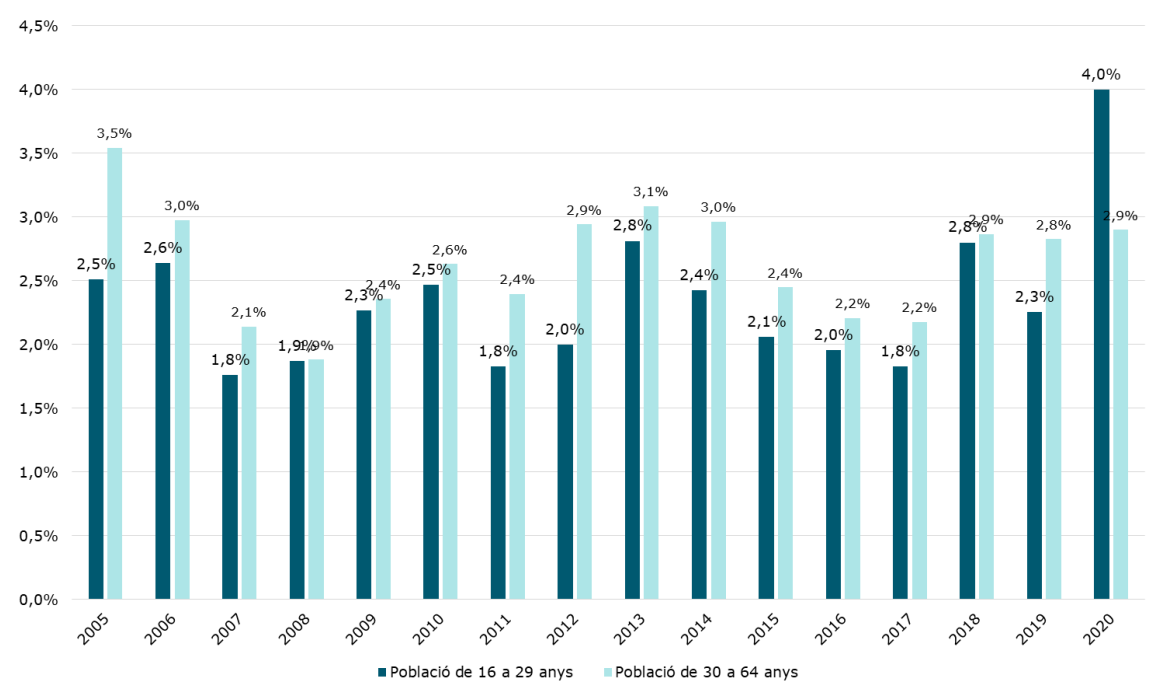

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut i Eurostat.

La pandèmia ha elevat amb força l'indicador NEET europeu a Catalunya, fins a fregar el 17% el 2020, superat només per Itàlia (19%) dins la Unió Europea. Tanmateix, cal remarcar que dins d'aquest col·lectiu s'agrupa una gran diversitat de situacions, que poden fer que la persona no estigui estudiant ni treballant pel fet de tenir una posició de comoditat, o bé perquè està a l'atur i té una alta qualificació. S'inclouen, per exemple, les persones que han de fer-se càrrec dels seus familiars, les que tenen una malaltia o una discapacitat, les que no troben feina però n'estan buscant activament, i també aquelles que estan fent un voluntariat o un any sabàtic. Malgrat tot, sovint es malinterpreta i s'utilitza aquest indicador per referir-se a les persones que tenen un rol passiu davant del món laboral i l'educació, tot i que inclogui situacions que suposen un impediment objectiu a l'assumpció del rol de treballador o estudiant. Tot plegat ha comportat una estigmatització d'aquest col·lectiu perquè s'associa a una imatge de conformitat amb la situació, la qual cosa amaga greus problemàtiques, com són l'atur de llarga durada o la sobrequalificació d'una part del col·lectiu.

L'Observatori Català de la Joventut elabora un indicador alternatiu propi que pretén acostar-se amb més precisió al col·lectiu en risc d'exclusió social, incloent-hi les persones de 16 a 29 anys que no estudien, ni treballen, ni busquen feina ni tenen responsabilitats familiars i que, *a priori*, no tenen cap impediment objectiu per desenvolupar alguna d'aquestes activitats. L'evolució de l'indicador NEET restringit de la població jove ha estat irregular i s'ha mantingut a nivells inferiors als de la població adulta, exceptuant el darrer any 2020, en què l'ha superat àmpliament, amb l'increment més alt de tota la sèrie temporal, que l'ha situat al 4%.

Gràfic 17. Població de 16 a 29 anys en situació de NEET restringit. Catalunya, Espanya i la UE-27, 2000-2020. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut.

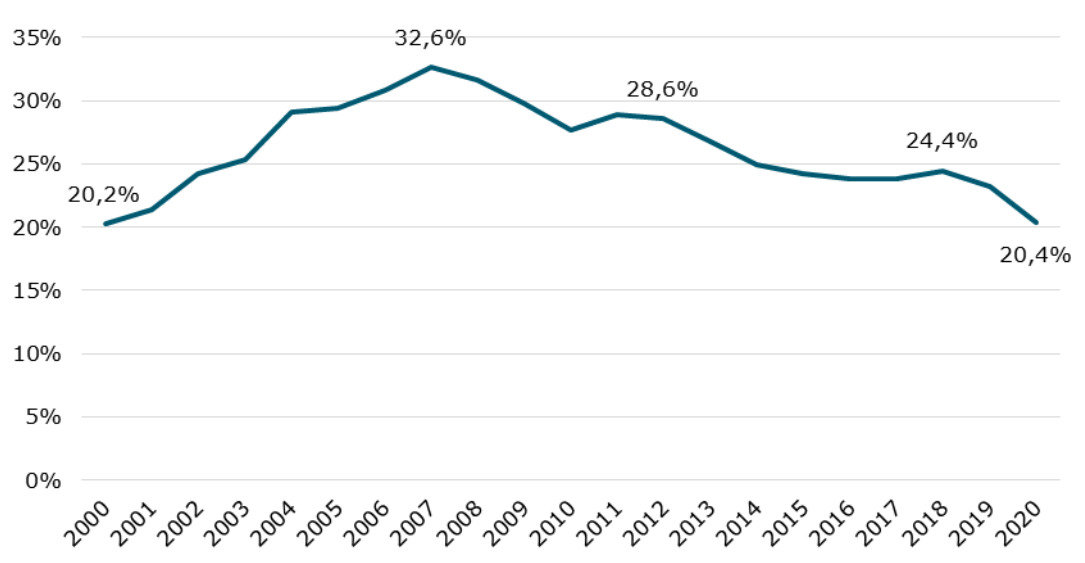
El particular context de pandèmia ha generat moltes dificultats en la recerca de feina, ja que les empreses del sector del comerç, la restauració i l'hoteleria, amb una ocupació jove predominant, s'han vist forçades a aturar la seva activitat. Caldrà veure si la fi del confinament torna a encoratjar la joventut a buscar feina o bé a iniciar un període formatiu.

2.3. Habitatge

L'emancipació és un factor clau de la transició a la vida adulta, i es defineix com el pas de la llar familiar d'origen a una llar pròpia. Malgrat això, només un de cada cinc joves d'entre 16 i 29 anys s'ha emancipat el 2020 a Catalunya. La situació es deu al fet que la joventut catalana es troba amb una sèrie d'obstacles que dificulten la possibilitat de fer aquest pas, com és la inestabilitat laboral, l'encariment dels habitatges o la falta de polítiques adreçades a facilitar-ne l'accés.

La situació no havia estat sempre així, ja que la taxa d'emancipació juvenil només va fer que créixer des d'inicis de segle fins al 2007, quan es va arribar al punt màxim del 32,4% de la població de 16 a 29 anys emancipada (vegeu el Gràfic 18). L'esclat de la bombolla immobiliària i la consegüent crisi financera van provocar una davallada en la taxa d'emancipació de les persones joves catalanes, que el 2020 encara es trobava més de 10 punts percentuals per sota del nivell del 2007. En aquesta situació arriba l'impacte de la COVID-19, que ja ha començat a mostrar els seus efectes amb la caiguda més pronunciada en la taxa d'emancipació dels darrers 20 anys: ha passat del 23,2% al 20,4% entre el 2019 i el 2020, i el primer trimestre del 2021 se situa en la xifra més baixa del segle: un 18%.

Gràfic 18. Taxa d'emancipació de la població de 16 a 29 anys. Catalunya, 2000-2020. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut.

Aquest fet s'explica en part per l'estreta relació entre emancipació i atur, ja que no rebre els ingressos del treball juvenil afecta la capacitat de deixar la llar familiar. Diversos estudis mostren com la formació de llars cau en el trimestre després de l'augment de l'atur i que pot tardar fins a deu trimestres a tornar al seu nivell interior (Hyun Choi i Painter, 2014). Alhora, l'evidència mostra que en els períodes de recessió econòmica, si un individu està desocupat, la probabilitat d'emancipar-se és 12-15% més baixa. És més, en un període de crisi econòmica, la probabilitat que un adult jove formi una llar independent cau, sigui quina sigui la seva situació laboral (Lee i Painter, 2013).

Les mesures adoptades per la crisi sanitària, en especial el confinament, han dificultat encara més la possibilitat de marxar de la llar d'origen, però la caiguda de la proporció de persones joves emancipades ha sigut constant des del 2008, exceptuant dos petits repunts el 2011 i el 2018, i malgrat passar per un període de recuperació econòmica i de caiguda de l'atur.

Una de les principals causes de la dificultat d'emancipació és la necessitat de disposar d'una certa seguretat econòmica. La decisió de la població jove de deixar la casa familiar generalment està vinculada a la seva estabilitat laboral, de manera que on hi ha una alta incidència de contractes temporals, en general això s'aconsegueix a una edat relativament tardana (Barceló i Villanueva, 2018). El fet que molts joves tinguin contractes temporals i un nivell d'ingressos insuficient a causa de contractes parcials o precaris impedeix l'accés al mercat immobiliari.

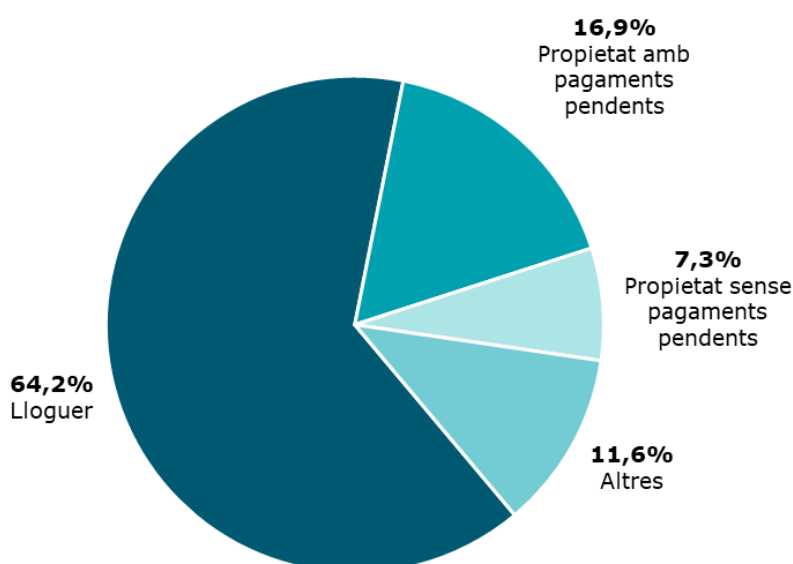
Cal tenir en compte també l'encariment sostingut de l'habitatge dels darrers anys, que intensifica la dificultat d'accedir-hi. L'edat mitjana d'emancipació a Espanya és als 29,8 anys, de manera que és el sisè país de la Unió Europea on la població jove tarda més a formar la seva pròpia llar. En canvi, fa poc més de deu anys Espanya es trobava per sota de la mitjana europea, amb una edat mitjana d'emancipació als

26,4 anys. El canvi ha estat accelerat i intens, i les dificultats en l'habitatge han esdevingut una de les principals preocupacions de la joventut actual.

Però no només és important analitzar la falta d'intensitat en el procés d'emancipació, sinó també les condicions en què s'accedeix a l'habitatge. Pren rellevància aquí el règim de tinença escollit pels joves que sí que aconsegueixen marxar de casa.

El Gràfic 19 mostra la distribució del tipus de tinença de l'habitatge de les llars de persones joves emancipades, segons dades del 2019. El lloguer és l'opció majoritària (64,2%), seguida de la propietat amb pagaments pendents (16,9%) i de la propietat sense pagaments pendents (7,3%). Això suposa que més del 80% de les llars on hi ha persones joves emancipades han d'afrontar pagaments continus per l'habitatge.

Gràfic 19. Llars segons la tinença de l'habitatge de les persones d'entre 16 i 29 anys. Catalunya, 2019. Percentatge

Font: Observatori del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.

Tradicionalment, la via més comú d'independització era comprar un habitatge de propietat. Però des del començament de la crisi econòmica s'està produint un descens accelerat de joves propietaris (avui només prop del 25% dels menors de 29 anys té un pis en propietat, davant del 63% del 2007), malgrat que el preu de compra d'habitatge de nova oferta va anar baixant després de l'esclat de la bombolla immobiliària. Aquest canvi de tendència es deu a la incapacitat d'afrontar l'entrada inicial o el pagament d'una hipoteca, que suposa més d'un 60% dels ingressos mensuals d'una persona jove (Fernández, 2017).

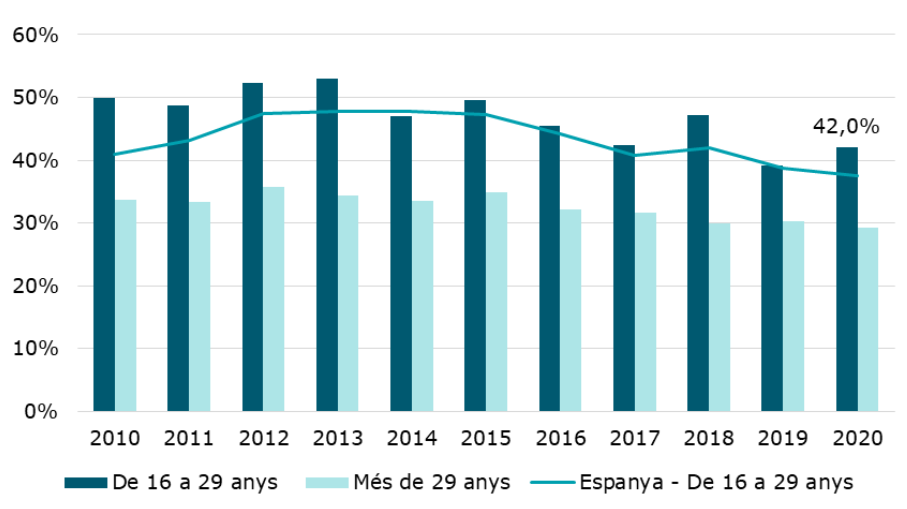
La caiguda de l'habitatge de propietat amb hipoteca coincideix amb l'augment del lloguer, i no pas amb altres formes de tinença més accessibles, com el lloguer regulat, la cessió de la llar o l'herència de la propietat. Catalunya és la comunitat autònoma amb més joves de lloguer, conjuntament amb la Comunitat de Madrid, i

ho és tot i tenir uns preus més elevats que la mitjana del territori. Des del 2013 han anat augmentant fins a situar-se en un preu mitjà de 734 € mensuals, amb grans disparitats en el territori: viure a Barcelona és un 26% més car que viure a l'Àrea Metropolitana, que alhora és un 71% més car que viure a la resta de Catalunya.

L'encariment dels preus del lloguer no ha afectat l'augment de la propensió per aquesta via, malgrat que diversos estudis evidencien que ha comportat un important creixement en el sobre esforç econòmic que han de fer les llars joves. Es calcula que gairebé un 50% dels menors de 35 anys han de fer un sobre esforç econòmic per pagar el lloguer, mentre que aquesta situació es dona en un 20% de les llars joves en propietat amb hipoteca (Módenes, 2021).

En conjunt, un 42% del jovent català d'entre 16 i 29 anys han hagut de fer un sobre esforç econòmic per pagar l'habitatge, és a dir, hi han dedicat més del 30% de la renda mensual de la seva llar (vegeu el Gràfic 20). En relació amb aquestes dades cal destacar tres punts. En primer lloc, es torna a fer palesa la dificultat econòmica que va portar la crisi financera del 2008, que va elevar la proporció de joves amb sobre esforç econòmic a més de la meitat en els anys més durs, tot i coincidir amb una etapa de reducció dels preus de lloguer i de compra d'habitatge per l'esclat de la bombolla immobiliària. La crisi del 2020 torna a elevar el sobre esforç i repercuteix en una etapa de pujada dels preus. En segon lloc, la població adulta es troba sempre entre 10 i 20 punts percentuals per sota de la població jove, per la qual cosa es torna a fer evident l'especial vulnerabilitat de la joventut en l'àmbit de l'habitatge. En tercer lloc, a Catalunya tant la població joves com l'adulta ha de fer un sobre esforç econòmic superior a la mitjana d'Espanya.

Gràfic 20. Proporció de persones joves i adultes que fan un sobre esforç econòmic per pagar l'habitatge. Catalunya i Espanya, 2010-2020.
Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

En aquesta línia, en molts casos és necessària l'ajuda familiar per afrontar els pagaments, tot i que cada vegada és una opció menys viable: el 2017 només un 12,2% dels joves declarava que rebia ajudes familiars per pagar l'habitatge respecte al 34,9% del 2002, segons les dades de l'Enquesta a la Joventut de

Catalunya. Es torna a veure com la crisi també va afectar la capacitat de les llars d'origen d'actuar com a refugi o suport del jovent.

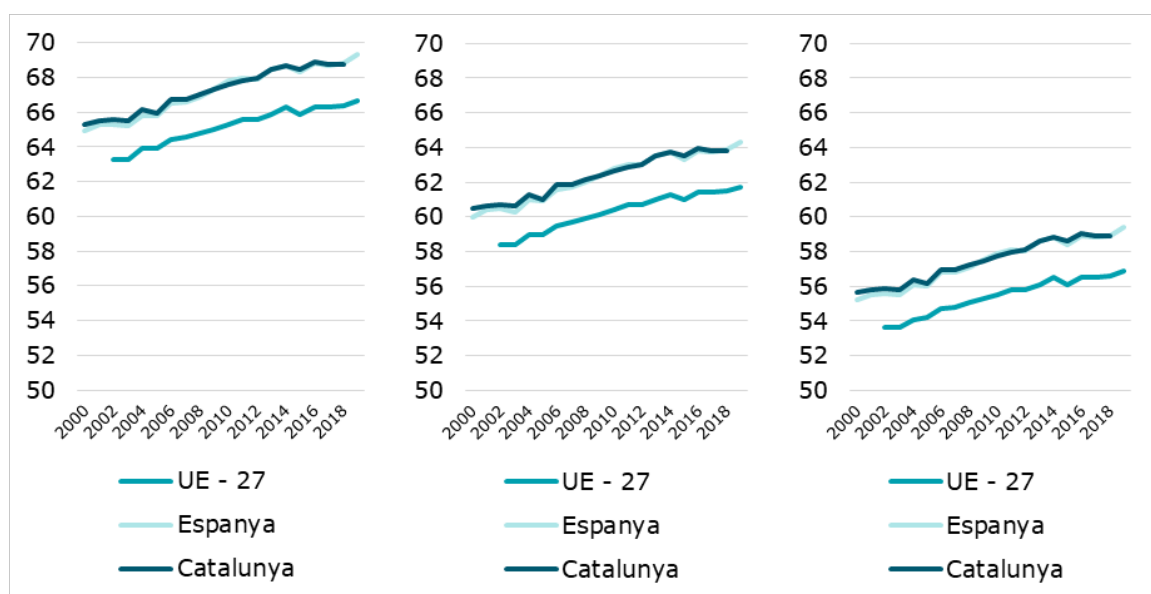
2.4. Salut

El context de pandèmia mundial pel virus de la COVID-19 evidencia la importància que té la salut per a la vida de les persones, per la seva capacitat d'afectar totes les altres dimensions de la vida. La salut no és únicament l'absència de malaltia, en la qual la joventut destaca, sinó que s'ha d'entendre com l'estat de benestar físic, mental i social de les persones. Les característiques de l'etapa vital juvenil, així com el moment històric que viuen (crisis econòmiques, sanitàries i socials) influeixen en el seu benestar, i tot plegat fa necessari prestar atenció als aspectes que afecten especialment el seu estat de salut.

2.4.1. Esperança de vida, hàbits i mortalitat

La millora contínua de la condició de salut de la població ha fet augmentar de forma constant l'esperança de vida des dels inicis de segle, com es pot observar en l'evolució de la població als 15, 20 i 25 anys (vegeu el Gràfic 21). El creixement ha sigut constant, amb una xifra més elevada per a les dones, tot i que la distància s'ha retallat lleugerament. En conjunt, l'esperança de vida juvenil s'ha anat allargant fins vora els 84 anys, més de tres anys respecte al 2000. Tot i ser un indicador que només ens explica quants anys s'estima que viuran les persones joves i no ens diu res de les condicions en què viuen, és útil per fer comparacions amb la resta d'Europa. Si bé l'esperança de vida millora també a la resta del continent, el nivell de Catalunya i del conjunt estatal està per sobre de la mitjana de la Unió Europea, amb una distància de dos anys en totes tres edats.

Gràfic 21. Esperança de vida als 15, 20 i 25 anys. Catalunya, Espanya i la UE-27, 2000-2019. Anys

Font: Sistema d'Indicadors sobre la joventut de Catalunya i Eurostat.

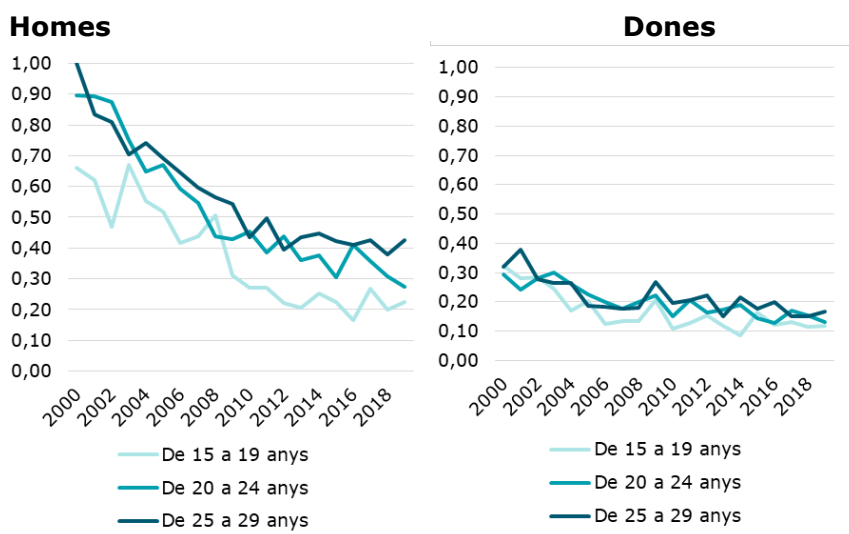
Les dades anteriors a la pandèmia també indiquen una millora en els hàbits del jovent. Per una banda, cada vegada més joves fan activitat física, i, per l'altra, cada vegada menys joves consumeixen tabac.

L'Enquesta de Salut de Catalunya pregunta a la ciutadania en quina mesura practica activitat física intensa o moderada regularment de manera anual. En els darrers deu anys, la proporció de persones que declaren fer-ho ha anat en augment, tant joves com adultes, però els nivells juvenils són superiors (especialment en el tram d'edat més jove, de 15 a 19 anys, i en els homes). En total, s'ha passat del 77,2% el 2011 fins al 85,8% el 2019. És d'esperar que el confinament sanitari provoqui una baixada en l'indicador del 2020, alhora que les dades del 2021 mostraran si l'estancament perdura o si hi ha un efecte rebot.

Les respostes de la població juvenil pel que fa al consum de tabac diari o ocasional segueixen una tendència inversa: mentre que el 2011 el 37,3% de les persones joves afirmaven que fumaven, el 2019 només ho feien el 25,5%. Tanmateix, aquests percentatges es troben per sobre de la mitjana de la població adulta, que és del 23,5%. Existeixen també diferències per gènere, ja que el consum dels homes és més elevat, i també augmenta per grups d'edat joves, ja que el grup d'entre 25 i 29 és el que més fuma. Una altra vegada es poden esperar canvis en la conducta arran de la crisi de la COVID-19 i especialment de mesures sanitàries com el confinament.

Paral·lelament a l'augment dels anys esperats de vida i la millora d'alguns hàbits, s'ha reduït la mortalitat del col·lectiu jove (vegeu el Gràfic 22). Aquesta disminució ha sigut més acusada en els homes que en les dones, pel fet que els nivells eren molt més elevats en ells. Malgrat la gran reducció acumulada, la taxa de mortalitat masculina es troba encara ara a nivells similars a la que tenien les dones l'any 2000, i duplica la femenina del 2019. Si distingim per grups d'edat jove, s'observa com les persones més joves, de 15 a 19 anys, són les que presenten una taxa menor, mentre que aquesta s'incrementa amb l'edat.

Gràfic 22. Taxa de mortalitat en homes i dones segons el grup d'edat. Catalunya, 2000-2019. Tant per mil

Font: Taules de mortalitat, INE.

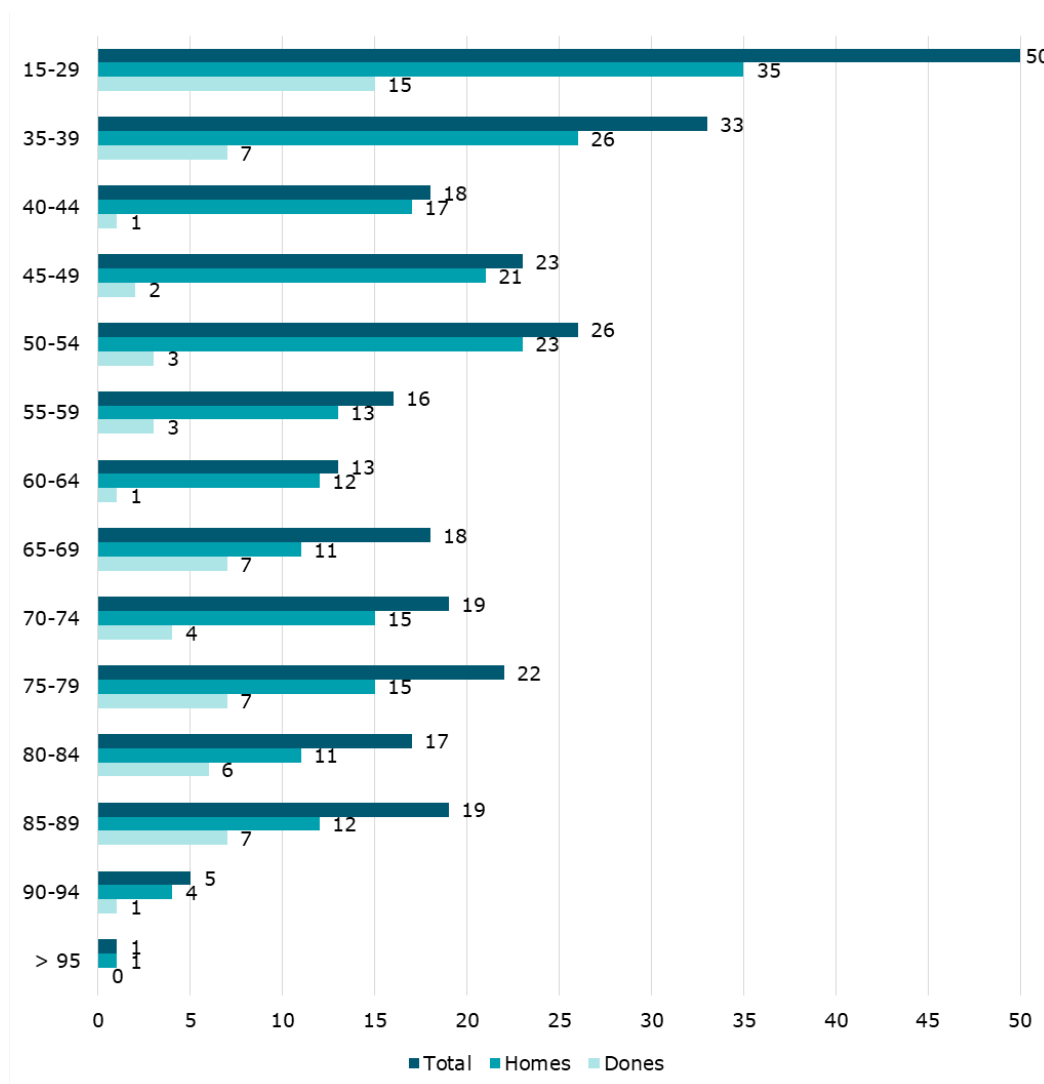

El motiu que explica la gran diferència en la mortalitat de dones i homes, i també en la seva evolució al llarg dels darrers vint anys no és l'estat general de salut, sinó les causes externes de mortalitat, principalment els accidents de trànsit. Aquests han estat amb diferència la principal causa de mort entre la joventut durant la primera meitat del que va de segle, especialment en els homes. Ells són més propensos a tenir actituds de risc al volant, a conduir més de pressa i a beure alcohol abans d'agafar el cotxe, alhora que condueixen més que les dones i, per tant, tenen una probabilitat més alta de tenir accidents. En conseqüència, la mortalitat masculina era molt superior, però s'ha reduït la diferència gràcies a la millora en l'educació i la seguretat viària. Segons les dades de l'INE, l'any 2000 van morir a la carretera 343 persones d'entre 15 i 29 anys a Catalunya, i el 2010 en van ser 59. La davallada de la mortalitat específica per accidents de trànsit s'ha estancat des de llavors, ja que les xifres s'han mantingut baixes però sense reduccions i s'han equiparat a les del suïcidi. Les estimacions de la Unió Europea per al 2020 indiquen un probable nou rècord en la reducció dels accidents de trànsit, causat per les mesures sanitàries de confinament i les restriccions de mobilitat. S'espera una reducció del 21% en el total de morts a Espanya, i que es posicioni com el quart país amb una menor proporció d'accidents fatals a Europa.

És imprescindible remarcar que el jovent té més accidents que cap altre grup d'edat (vegeu el Gràfic 23). D'una banda, perquè són conductors novells, i de l'altra, perquè tenen conductes de risc al volant amb més freqüència. Aquesta major propensió per conductes que suposen un perill per a la pròpia salut també es fa evident en les dades de consum de drogues i alcohol.

El consum excessiu d'alcohol és la pràctica més generalitzada: un 39% de la població jove ha consumit alcohol en excés alguna vegada, segons l'Enquesta a la joventut de Catalunya del 2017. Pel que fa al consum considerat de risc, es redueix al 6% dels homes joves o al 4,3% de les dones joves, segons dades sobre el consum d'alcohol i drogues del 2017. Aquestes proporcions són superiors a les de la població adulta. La mateixa dinàmica es pot observar en el consum de drogues: un 33,2% per als joves i un 19,1% per a les joves. Els nivells, però, són superiors, ja que es mostra la població que declara haver consumit drogues en els últims 12 mesos, mentre que les dades d'alcohol es restringeixen al que es considera de més risc.

Gràfic 23. Morts per accidents de trànsit per grups d'edat i sexe. Catalunya, 2019. Tant per mil

Font: Estadística de defuncions segons la causa de mort, INE.

2.4.2. La COVID-19 i la salut mental de la joventut

Encara que la població jove no hagi estat la més afectada directament en termes de mortalitat i derivacions greus de la pandèmia, molts experts han alertat de l'impacte de la COVID-19 en la salut mental. L'estrès, l'ansietat i la solitud són conseqüències de les mesures de distanciament social i del confinament, i l'evidència ja mostra com la joventut experimenta un nivell d'angoixa més alt en comparació amb altres grups d'edat des de l'inici de la pandèmia (OCDE 2020; McGinty *et al.*, 2020; Etheridge *et al.*, 2020; Connor *et al.*, 2020).

D'entrada, trobem la por de ser contagiats i de contagiar l'entorn, el patiment quan algú proper està malalt i el dol per la mort, però també les dificultats per conviure amb tot això en un context de mobilitat restringida o confinament, de falta de socialització i suport extern, de canvi en els hàbits diaris i d'incertesa general. Aquestes vivències han sigut comunes a tota la població, però el que fa especial la

situació del jovent és que aquesta es troba en una fase en què la socialització és fonamental per al seu creixement i estabilitat emocional, alhora que han rebut més impacte econòmic i laboral. La part econòmica i social de la crisi per a aquelles persones que es veuen encara més vulnerables en el mercat de treball o veuen créixer la inseguretat econòmica dins la llar té un paper clau en el benestar mental. Tots aquests factors generen situacions de malestar emocional i ansietat futura que porten conseqüències psicològiques negatives (Paredes *et al.*, 2021).

Des de l'inici de la pandèmia es van fer enquestes a la població per estudiar l'efecte en l'estat d'ànim. A Catalunya, l'exploració de l'Observatori Català de la Joventut (2021) de l'enquesta del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) ens mostra que a l'inici del confinament (abril del 2020), la població jove també reportava puntuacions més altes d'incertesa i preocupació pel futur, així com avorriment, angonya i tristesa.

Pel que fa a les condicions de la joventut durant el confinament, l'Enquesta sobre l'Impacte de la COVID-19 mostrava com l'aïllament social va ser menys intens en el col·lectiu jove que en altres grups d'edat, ja que de mitjana vivien amb més persones i tenien contacte de forma telemàtica més sovint amb amistats i familiars (Bolívar, 2020). Tanmateix, la manca d'interacció presencial amb aquestes persones pot tenir, especialment entre les persones joves, un impacte negatiu en la vivència del confinament (Alberich-González *et al.*, 2020).

El previsible augment de les malalties de salut mental ja ha estat alertat al Congrés Nacional de Psiquiatria del 2020 i per diversos experts i institucions sanitàries. L'Hospital de Sant Joan de Déu de Barcelona declarava que havia rebut durant el primer trimestre del 2021 un 47% més d'urgències relacionades amb la salut mental juvenil que durant el mateix període de l'any anterior, i també que havia duplicat durant l'últim any les derivacions urgents per trastorns alimentaris. També l'estudi de la Confederació Estatal d'Associacions d'Estudiants (CANAE, 2021) avisava que la salut mental és la preocupació actual del 72% dels estudiants, especialment entre l'alumnat de batxillerat i ESO.

La pandèmia ha posat èmfasi en una problemàtica que ja estava en augment. L'Organització Mundial de la Salut (OMS) alertava que en els darrers 25 anys s'ha patit un increment del 75% de la depressió i l'ansietat en els adolescents, ja que segons dades de l'OMS el 75% dels problemes de salut mental comencen abans dels 18 anys i els patiran una de cada quatre persones al llarg de la seva vida.

No es tracta només que el fet de ser jove comporta un risc de tenir problemes de salut mental, sinó que es tracta d'un conjunt de factors que s'han acumulat en aquesta franja, fins i tot abans de la COVID-19. En concret, els canvis provocats per la crisi econòmica, com són l'atur, la precarietat i les retallades en les polítiques públiques, així com la creixent dificultat per accedir a l'habitatge fan que una part de la joventut sigui una classe desfavorida. La combinació d'aquests factors és determinant en l'estat psicosocial, i provoca trastorns de depressió, especialment acusats en les persones en risc d'exclusió.

Les dades sobre suïcidis juvenils exposen l'última conseqüència dels problemes de salut mental entre la joventut. La mort per suïcidi es posiciona com la primera causa de mort el 2019 a Catalunya en la població d'entre 15 i 29 anys, i competeix estretament amb els accidents de trànsit des del 2012. Aquest fet es deu a la gran

reducció dels accidents de trànsit i no tant a un augment en els suïcidis. Però així com la resta d'indicadors de salut han mostrat una evolució positiva al llarg del segle XXI, les xifres de mortalitat específica en suïcidis i autolesions s'ha mantingut, amb diferents pics especialment acusats el 2008, el 2012 i el 2019, tot i que encara no hi ha dades de durant i després del confinament.

En resum, la població jove és un col·lectiu amb un millor estat de salut general en relació amb altres grups d'edat, i que consumeix menys medicaments i serveis sanitaris. Encara més, els indicadors de mortalitat i esperança de vida indiquen que la joventut catalana ha millorat el seu estat de salut al llarg del segle XXI.

Tanmateix, certs grups socials són més vulnerables a patir malalties de salut mental, i aquestes són un dels principals problemes a encarar en el futur en l'àmbit sanitari.

3. Com viu la joventut catalana? Ingressos, capacitat adquisitiva, pobresa i exclusió social

Per poder fer el pas de la infància a la vida adulta cal tenir independència econòmica. Però una part de la joventut actual es va trobar amb una crisi econòmica que va complicar el seu projecte vital (la crisi del 2008), i això ha fet que la joventut catalana tingués uns ingressos més baixos i feines precàries. La recuperació posterior encara era feble quan va esclatar la nova crisi de la COVID-19, que probablement perpetuarà i incrementarà les situacions de pobresa en una part del col·lectiu. Així, doncs, una proporció de la joventut es troba en situació de pobresa i estancada en un cicle de precarietat. Existeix, però, força heterogeneïtat dins del col·lectiu, ja que no totes les persones joves es troben en la mateixa situació, i això farà que creixi la desigualtat entre la joventut.

3.1. Pobresa i risc d'exclusió social

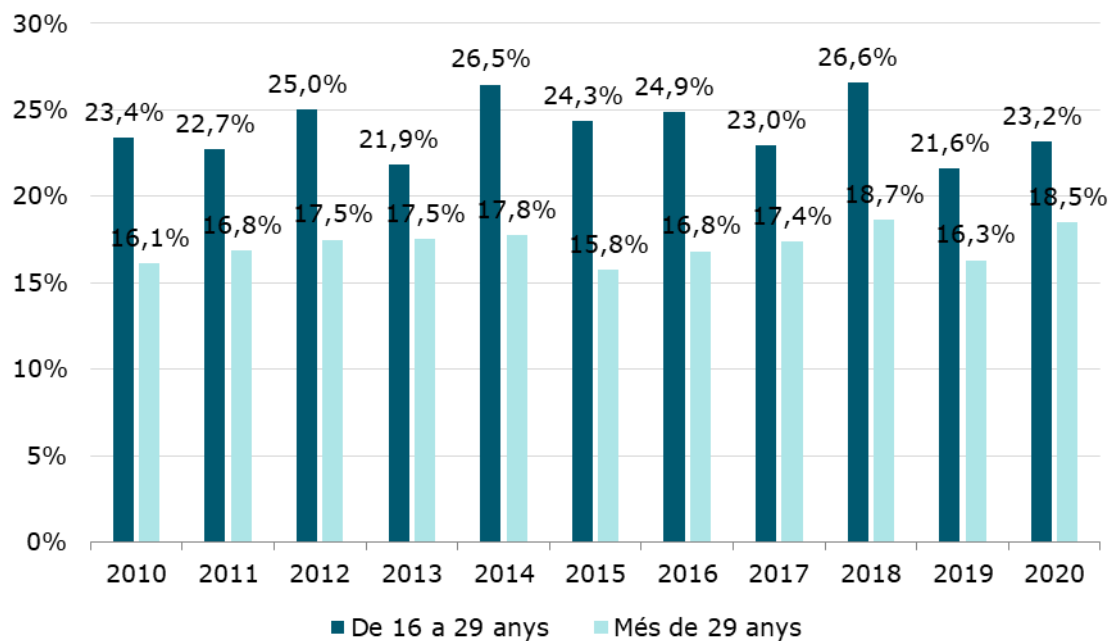
La situació de la joventut que s'ha descrit en els apartats anteriors té un efecte en el seu nivell de renda, i això limita la seva capacitat adquisitiva i fa que una part del col·lectiu estigui en risc de pobresa. La pobresa és un fenomen multidimensional i complex, que es pot mesurar de diverses maneres i que és relatiu al moment i a la localització de la població que s'estudia. A continuació es presenten diversos indicadors que representen la pobresa i l'exclusió social del col·lectiu, i que tornen a deixar clara la necessitat de diferenciar les seves dinàmiques de les de la població adulta.

En primer lloc, la pobresa monetària es pot mesurar com el percentatge de la població jove que viu en una llar on els ingressos es troben per sota d'un determinat llindar de renda. Parlem de pobresa moderada quan el llindar és el 60% de la renda mediana de la població equivalent.¹ El 18,6% dels joves catalans es trobaven en situació de pobresa moderada l'any 2020, una proporció que és 5 punts percentuals més elevada que la de la població adulta (vegeu el Gràfic 24). Cal tenir en compte que en aquest apartat les dades del 2020 fan referència a la renda del 2019, de manera que no inclou l'impacte de la COVID-19. Al llarg dels darrers deu anys la taxa de pobresa del col·lectiu s'ha mantingut entre el 20% i el 25%, amb excepció dels seus màxims els anys 2014 i 2018, quan va arribar a superar el 26%. El 2014 també es va arribar a la xifra rècord en la distància entre la pobresa juvenil i l'adulta: era gairebé 9 punts percentuals menys per als més grans de 29 anys. Però la situació no havia sigut sempre així: abans de la crisi financera, la pobresa juvenil es trobava per sota de la del conjunt de la població. Això s'explica perquè el jovent es podia refugiar a la llar d'origen i retardar la seva emancipació quan es trobava a l'atur o en feines temporals o parcials, estratègia que els ajudava a mantenir-se fora de la pobresa amb més facilitat que el conjunt de la població. Però l'impacte de la crisi no només va suposar un augment en la

¹ Per poder comparar els ingressos de diferents llars fem servir la renda equivalent, aplicant el concepte d'unitat de consum. Així es tenen en compte les economies d'escala que es produeixen segons el nombre i les edats de les persones que comparteixen les despeses de la llar, de manera que les persones esdevenen unitats de consum equivalents a partir de l'escala de l'OCDE modificada. La renda equivalent d'una llar es calcula dividint la renda disponible total de la llar pel nombre d'unitats de consum equivalents que la componen i aquesta renda s'assigna igual a tots els membres de la llar.

precarietat i la desocupació del col·lectiu jove, sinó que també va afectar la capacitat de les seves llars d'origen d'actuar com a refugi. Des de llavors no s'ha aconseguit recuperar els nivells d'abans de la crisi, i el risc de pobresa ha tingut una evolució irregular, que en cap cas ha disminuït més de dos anys seguits, i ara s'hi sumarà l'augment per l'esclat de la crisi de la COVID-19, que, com veurem a l'apartat 5, pot arribar al 25,3%. Així es veu també amb les dades de l'Observatori Català de la Joventut (2021), que mostren que a l'inici de la crisi la població jove a Catalunya va viure un increment del risc de pobresa, la inseguretat econòmica i la dependència econòmica familiar.

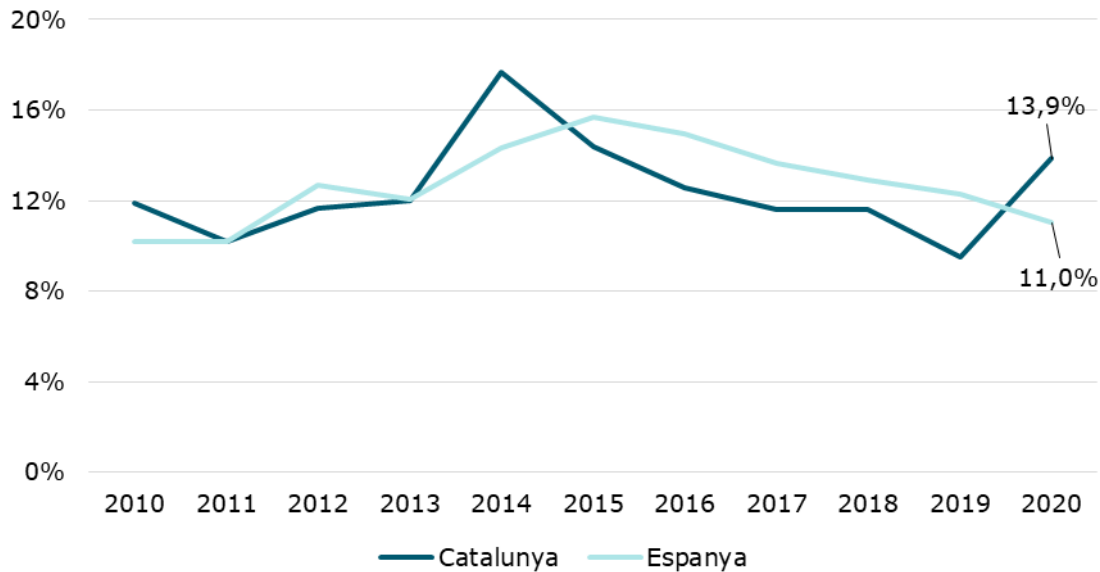
Gràfic 24. Proporció de la població en situació de pobresa moderada segons el grup d'edat. Catalunya, 2010-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

En segon lloc, parlem de pobresa severa si abaixem el llindar de la pobresa i passem a considerar que està en risc de pobresa la població jove que viu en una llar on els ingressos es troben per sota el 40% de la renda mediana de la població equivalent. És a dir, ens indica quina part de la població pobre presenta una vulnerabilitat més alta. Trobem que el 2020 un 14% de les persones joves es troba en situació de pobresa severa, una proporció del 60% del total de joves en pobresa moderada. L'evolució dels darrers deu anys torna a presentar el seu punt màxim el 2014, en què la pobresa severa juvenil va arribar al 17,7% de la població, i va afectar el 67% dels joves dins la pobresa moderada. La recuperació econòmica va servir en gran part per reduir amb força la severitat de la pobresa, que va arribar a situar-se en el 9,5% el 2019. La dada del 2020 ja va presentar un augment preocupant, que es pot mantenir a causa de l'impacte de la COVID-19 (vegeu l'apartat 5).

Gràfic 25. Proporció de la població de 16 a 29 anys en situació de pobresa severa. Catalunya i Espanya, 2010-2020. Percentatge

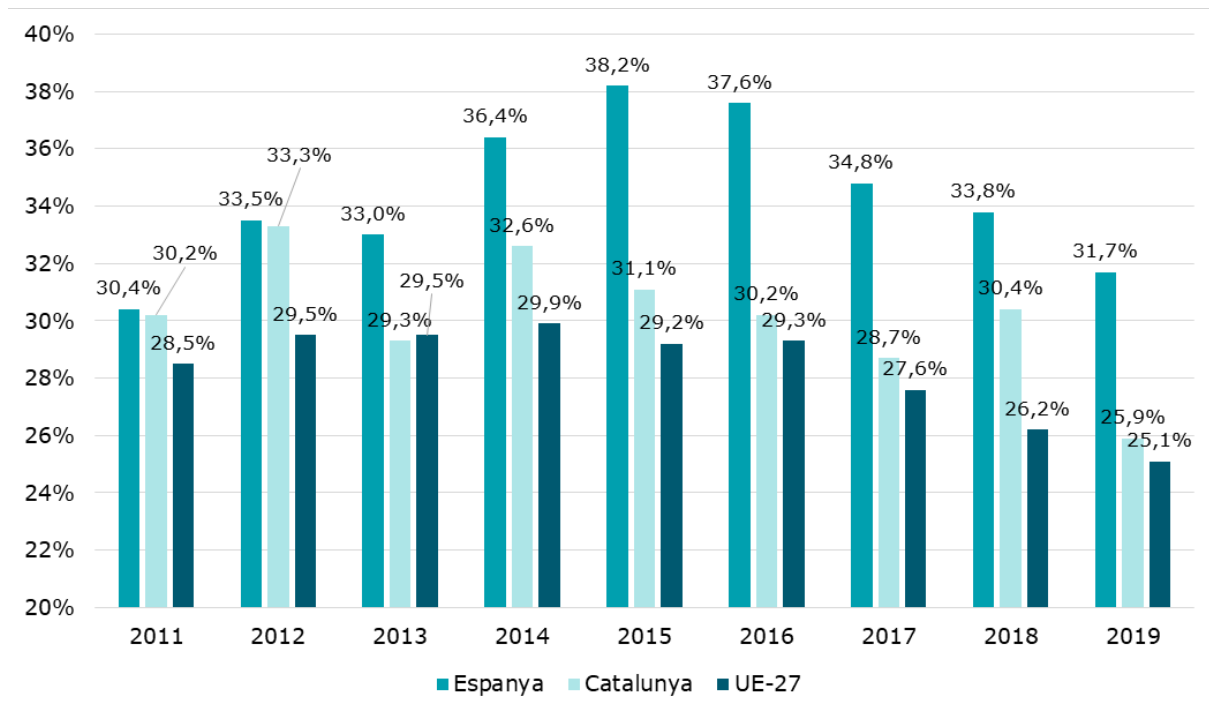
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

La comparació amb Espanya mostra que Catalunya presenta generalment unes taxes de pobresa menors, sigui quin sigui l'indicador escollit. En el cas de la pobresa severa, la joventut catalana supera l'espanyola els anys 2010, 2012 i 2020. Cal destacar també dues altres diferències: per una banda, la recuperació a Catalunya va començar un any abans (2014) i va ser més acusada; per l'altra, la dada del 2020 ha tingut a Catalunya un fort augment que no ha succeït a la resta de l'Estat, i ha fet que els nivells de pobresa severa superin el conjunt espanyol.

Finalment, el Gràfic 26 mostra l'indicador europeu del risc de pobresa o exclusió social, l'anomenada taxa AROPE. Aquesta taxa mesura de manera més completa les situacions de pobresa i exclusió, ja que no només té en compte la variable monetària, sinó també la baixa intensitat laboral o la carència material severa. És a dir, inclou en un sol indicador les persones que compleixen almenys una de les tres condicions següents. La primera és trobar-se per sota del llindar de la pobresa moderada, una condició que, com s'ha vist, compleixen moltes persones joves. La segona és trobar-se en llars on els membres passen llargues temporades desocupats o treballant a mitja jornada, condició que afecta especialment la joventut per l'alta desocupació, temporalitat i parcialitat que hi ha en el col·lectiu. La tercera és la condició de carència material severa, que també es veurà que afecta la joventut en major mesura.

Aquest conjunt de situacions eleva la població jove en risc de pobresa o exclusió a Catalunya fins al 26%, aquest cop fent referència a la població de 15 a 29 anys. A l'espera de les dades del 2020, l'elevat nivell d'aquest indicador ja destaca per sobre de la mitjana de la Unió Europea, tot i que Catalunya se situa força per sota del nivell espanyol.

Gràfic 26. Proporció de la població de 15 a 29 anys en situació de pobresa o exclusió social (AROPE). Catalunya, Espanya i la UE-27, 2011-2019. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut i Eurostat.

Els diversos indicadors de pobresa i exclusió social apunten a una joventut més vulnerable que la joventut del passat, que la població adulta i que la mitjana europea. Tanmateix, la situació no és generalitzable a totes les persones joves, sinó que és una part del col·lectiu la que està més afectada per l'empitjorament de les condicions laborals, l'impacte de les crisis o la desvinculació educativa, mentre que una altra part del jovent es troba allunyada d'aquests fenòmens. Un gran eix de desigualtat és el gènere: les dones presenten unes taxes de pobresa i exclusió més elevades que els homes, com es veurà en l'apartat de Desigualtats de gènere. També hi ha diferències segons el nivell educatiu i l'estatus socioeconòmic, com s'ha vist en l'apartat d'Educació. Encara més, en general la desigualtat de renda dins la població jove és superior a la resta de la població.

El 2019 la renda mitjana del 20% de les llars joves més riques era 5,5 vegades superior a la del 20% de les llars joves més pobres a Catalunya. Per posar-ho en perspectiva, l'anomenat índex S80/20 era lleugerament superior per al conjunt de la població d'Espanya, ja que la renda mitjana dels més rics era 5,94 vegades superior, mentre que la mitjana europea és de 4,99.

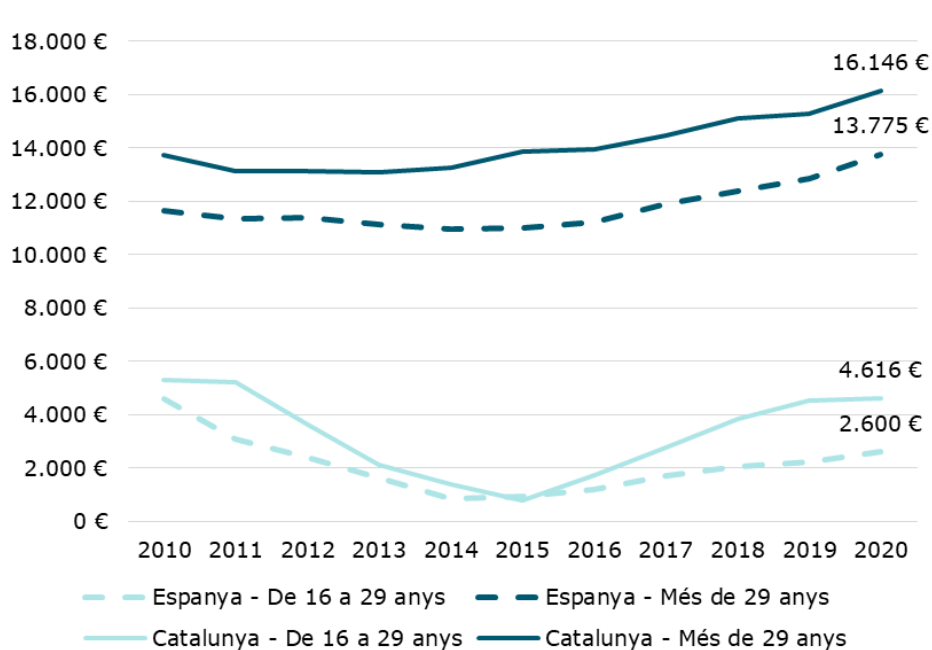
3.2. Ingressos

Quan una persona és jove i entra en el mercat de treball sol obtenir uns ingressos més baixos que els adults amb una ocupació similar, ja que l'expectativa és que a mesura que es guanya experiència en el món laboral el sou s'incrementa i es guanya capacitat adquisitiva. Mentre que els sous augmenten amb els anys, també ho fa la capacitat de compra i estalvi, i això també possibilita uns ingressos més

alts provinents de les rendes del capital. Es podria dir que és una etapa de transició, que pot tenir lloc en major o menor mesura dins la joventut segons el moment d'entrada al mercat laboral. Però durant els darrers anys, i a conseqüència de la crisi financera, el mercat laboral ha tractat cada vegada pitjor el jovent: tenen més feines considerades precàries (temporals i parcials), i unes taxes d'atur més altes i vulnerables a les fluctuacions econòmiques que la resta de grups d'edat, com s'ha vist a l'apartat de Mercat laboral. Tot això fa que la renda mitjana juvenil sigui molt inferior, ja sigui per una menor retribució o directament per la no retribució.

El Gràfic 27 mostra l'evolució de la renda anual neta mediana per persona (és a dir, després d'impostos), diferenciant-la entre joves i adults. La separació entre els dos grups és d'uns 10.000 € nets anuals de mitjana en els últims 10 anys, diferència que es va incrementar entre 2010 i 2015 i que només s'ha reduït moderadament fins al 2020 (de nou, cal tenir en compte que les dades del 2020 fan referència a la renda del 2019 i no inclouen l'impacte de la COVID-19). Així, trobem que mentre que la població jove va veure com disminuïa la seva renda un 85% entre 2010 i 2015, per als adults l'impacte va ser més curt i menys intens, ja que només va suposar una reducció del 5% entre 2010 i 2013. La recuperació va arribar dos anys abans en els adults, i des del 2013 la seva renda mediana ha augmentat un 23%. En canvi, les persones joves van patir un cop més fort i llarg per la crisi, que deixava la seva renda mediana en el seu punt mínim de 810 € anuals l'any 2015. La recuperació posterior va ser en conseqüència molt més accelerada que la dels adults, amb un creixement del 470% de la renda mediana des de l'any 2015 fins al 2020. Pel que fa a l'impacte de la COVID-19, l'explotació de l'Observatori Català de la Joventut (2021) mostra que ja a l'inici de la crisi la població jove a Catalunya va viure una reducció dels seus ingressos (el 56,6% de la població jove) i un empitjorament de la seva situació econòmica (el 34,7% d'aquest col·lectiu declarava que la seva situació econòmica havia empitjorat i un 9,7% que havia empitjorat molt).

Gràfic 27. Renda neta mediana anual per persona segons el grup d'edat. Catalunya i Espanya, 2010-2020. Euros

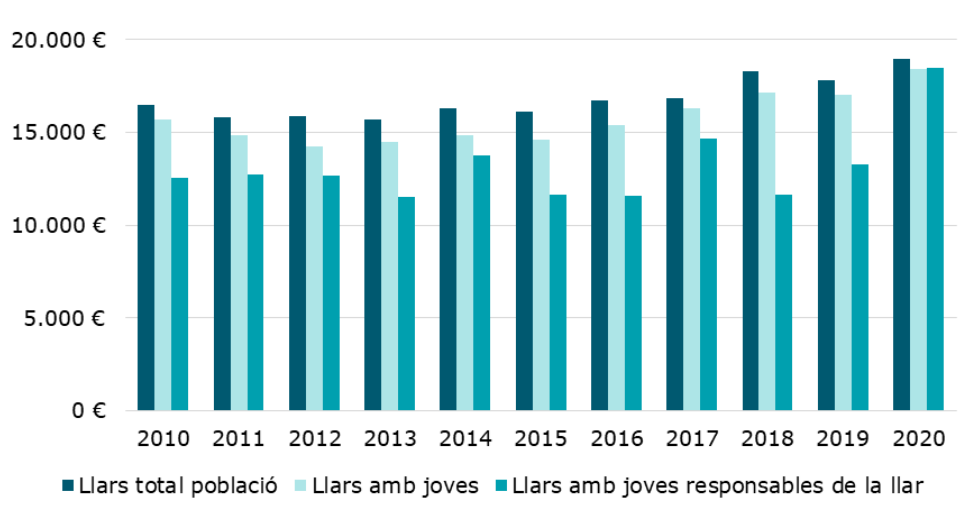

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

En comparació amb la resta d'Espanya, Catalunya presenta uns nivells superiors de renda, tant de joves com d'adults, però la diferència entre els dos grups és similar a la del conjunt nacional. Únicament l'any 2015 la renda de les persones joves catalanes es va anivellar a la mediana espanyola, per tornar-se a distanciar posteriorment. Tal com hem dit, la menor renda juvenil s'explica en part perquè tenen uns salaris més baixos i també perquè molts no treballen. Però no totes les situacions són igual de preocupants, ja que en aquest col·lectiu hi ha molta heterogeneïtat. Considerem, per exemple, una persona jove estudiant que viu a casa els pares i que té una feina d'estiu per complementar els ingressos que rep dels pares. El seu baix nivell de renda és molt diferent al de la persona jove que ha acabat els seus estudis i que ha de pagar el seu habitatge amb una feina parcial. Per aquest motiu resulta útil observar la renda mitjana de les llars on viuen els joves, que agrupa la renda obtinguda per tots els membres de la llar.

Lògicament, la renda mediana de les llars on viuen joves és superior a la seva renda personal, però el nivell és inferior a la renda mediana de les llars del conjunt de la població. La renda de les llars que mostra el Gràfic 28 agrupa les rendes obtingudes per tots els membres de llar i les divideix per unitats de consum, que és una mesura estàndard de l'OCDE que s'utilitza per ajustar les economies d'escala en una llar i les necessitats diferenciades segons l'edat dels membres. Si es comparen les rendes medianes de la població, es veu clarament com les llars amb joves són més pobres. El 2020 la renda mediana d'aquestes ha sigut de 18.400 € anuals, uns 500 € menys que la de la població total. La distància s'ha reduït en els darrers anys de recuperació econòmica, però havia arribat a ser de més de 1.600 € el 2012. Actualment, a Catalunya la diferència és menor que la del conjunt d'Espanya (on les llars amb joves tenen una renda 980 € inferior), ja que la recuperació econòmica no ha augmentat tant les rendes. Alhora, els nivells de renda tornen a ser superiors a Catalunya, i fins i tot la renda de les llars amb joves és superior a la del conjunt estatal.

Gràfic 28. Renda mediana anual de la llar segons la seva composició. Catalunya, 2010-2020. Euros

Nota: Es considera que la persona jove és responsable de la llar quan és la titular de l'habitatge o del lloguer.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

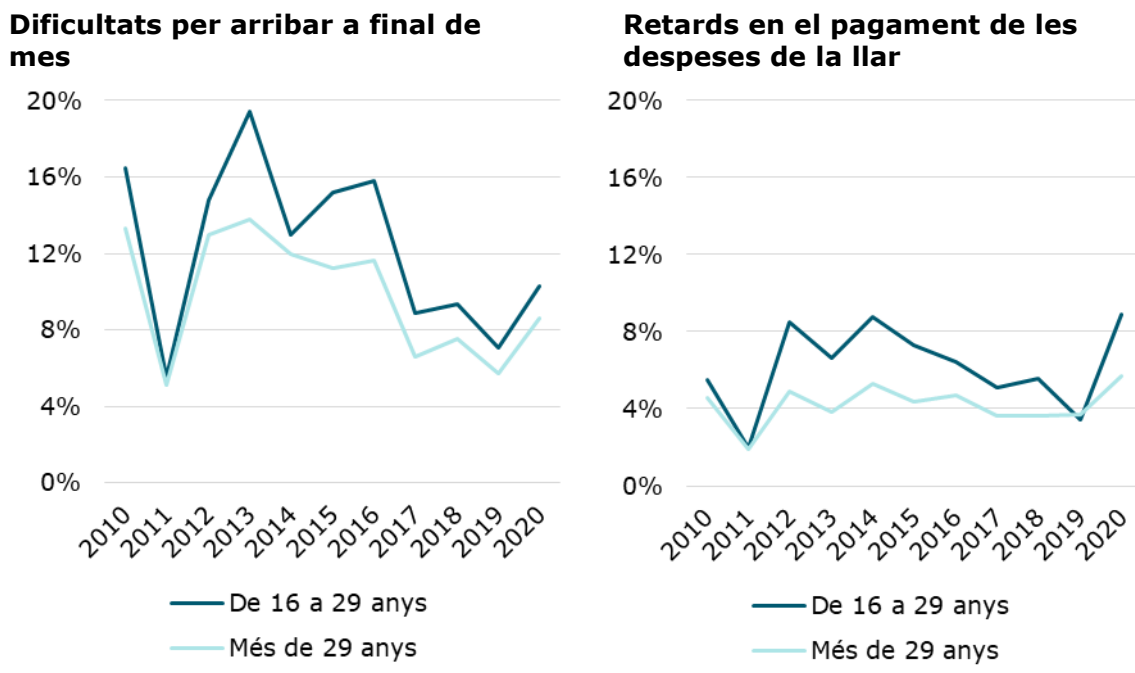
Si bé el conjunt de les llars on viuen joves són més pobres, aquestes inclouen tant aquelles persones joves no emancipades que poden estar estudiant o aturades a casa els pares com les que són responsables de la seva llar. Les dades ens permeten observar per separat la situació d'aquestes últimes, ja que podria ser que no es trobessin en una situació de vulnerabilitat respecte al conjunt de la població. No és així, sinó a l'inrevés: durant tota la sèrie temporal s'observen menors rendes a les llars on el cap de família és jove, amb l'excepció del 2020. És a dir, les persones joves que no són responsables de la seva llar tenen rendes més altes, fet que podria ser causat per l'encariment de l'habitatge. La distància respecte al conjunt de la població és variable, amb el punt màxim de més de 6.500 € el 2018 i el mínim de 430 € el 2020.

A tall de recapitulació, trobem que la població jove té unes rendes inferiors, tant les seves personals com les del conjunt de la llar on viuen. Però són suficients per desenvolupar el seu projecte vital? L'anàlisi del nivell de renda només té sentit si es relaciona amb el cost de vida, i, per tant, amb la capacitat que té la joventut d'afrontar els pagaments necessaris.

3.3. Capacitat de despesa

Una manera de veure la relació del nivell de renda amb el cost de vida és preguntant en quina mesura una persona es troba amb dificultats per arribar a final de mes. Aquesta és una de les preguntes que planteja anualment l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV), que es fa a tot l'Estat i té per objectiu conèixer la distribució d'ingressos, la pobresa i l'exclusió social de la població. Les últimes dades publicades ja inclouen l'impacte de la COVID-19, ja que el treball de camp es va fer durant l'últim quadrimestre del 2020. Així, segons les dades del 2020, una de cada deu persones joves afirmava que tenia dificultats per arribar a final de mes (vegeu el Gràfic 29). La proporció actual és la meitat que la del 2013, on una de cada cinc persones joves es topava amb aquesta dificultat en un moment especialment difícil després de l'impacte de la crisi del 2008. El nivell actual és inferior a llavors, però ha crescut respecte al 2019 amb la nova crisi. Més encara, la joventut sempre es troba més dificultats per arribar a final de mes que els més grans de 29 anys, ja que com s'ha vist en l'apartat anterior cobra menys que els adults. Ara, amb la COVID-19, i com assenyalava l'Observatori Català de la Joventut (2021), el 22% de la població jove catalana afirmava que, a conseqüència de la pandèmia, arribaria a finals de mes amb dificultats, i el 8,1% amb moltes dificultats.

Gràfic 29. Proporció de la població amb dificultats per arribar a final de mes i proporció de la població amb retards en el pagament de les despeses de la llar, per grups d'edat. Catalunya, 2010-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

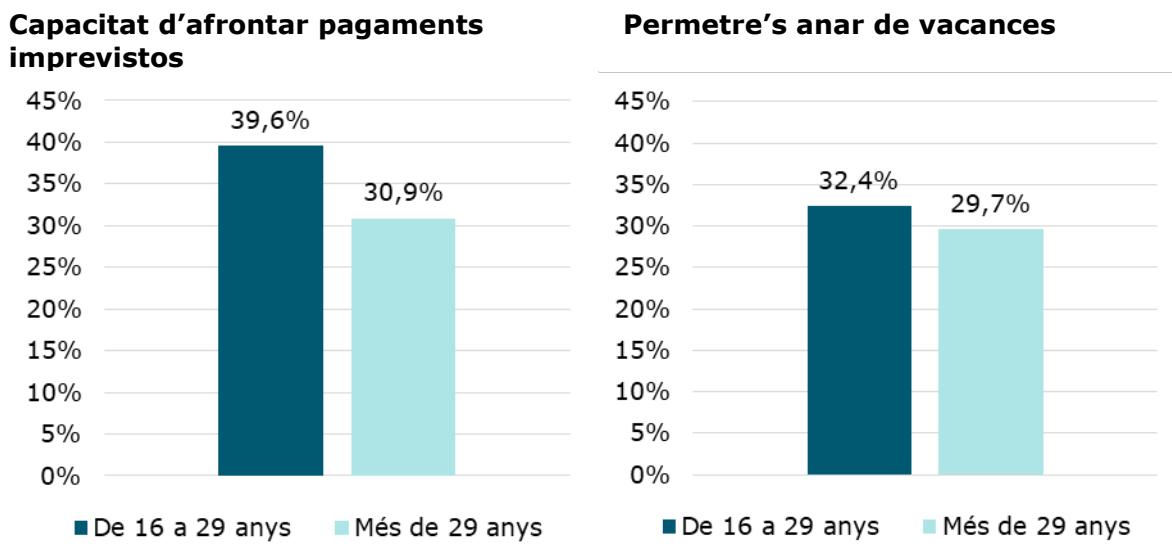
La menor capacitat de la joventut per afrontar els pagaments s'evidencia també en la capacitat per pagar les despeses relacionades amb la llar, com els subministraments energètics, (vegeu el Gràfic 29). Aquestes despeses suposen una important dificultat per a algunes llars, que presenten retards en els pagaments de les despeses de la hipoteca i/o els subministraments. És el cas del 8,9% de les llars amb joves el 2020, la xifra més alta de la sèrie temporal dels darrers deu anys. L'important augment des del 2019 (quan aquest valor era del 3,5%) s'explica per l'esclat de la nova crisi per la COVID-19 i en especial pel confinament domiciliari, que obliga a estar-se dins l'habitatge i en conseqüència augmenta les despeses de subministrament. Més encara, la crisi actual fa augmentar les despeses de les llars i alhora en disminueix els ingressos. Els retards en els pagaments de la llar també van augmentar amb la crisi financera i van distanciar la població jove de l'adulta, que s'havia tornat a apropar amb la recuperació econòmica.

El mateix passa quan es pregunta sobre la capacitat d'afrontar pagaments imprevistos. Quatre de cada deu joves admeten que no poden fer-ho, ja que la capacitat d'estalvi és molt limitada per a la majoria de la població d'aquesta edat i això provoca que no es puguin afrontar despeses més enllà de les quotidianes (vegeu el Gràfic 30). És destacable l'augment respecte al 2019, quan el 25% de la població jove es considerava incapaç d'afrontar pagaments imprevistos. La nova crisi econòmica provocada per la COVID-19 ja comença a mostrar els seus efectes i també l'afectació diferent per edats: l'increment ha sigut del 15% per als joves i del 6% per als adults.

De la mateixa manera, una important part de la joventut troba dificultats per afrontar pagaments imprevistos, una part també rellevant no es pot permetre

despeses que no són essencials però sí previsible, com per exemple les vacances. Actualment, el 32% de les persones joves no es poden permetre anar de vacances almenys una setmana a l'any, un percentatge lleugerament inferior al del 30% dels que tenen més de 29 anys i que tampoc poden fer-ho (vegeu el Gràfic 30).

Gràfic 30. Proporció de la població incapaç d'afrontar pagaments imprevistos i proporció de la població que no es pot permetre anar de vacances. Catalunya, 2020. Percentatge

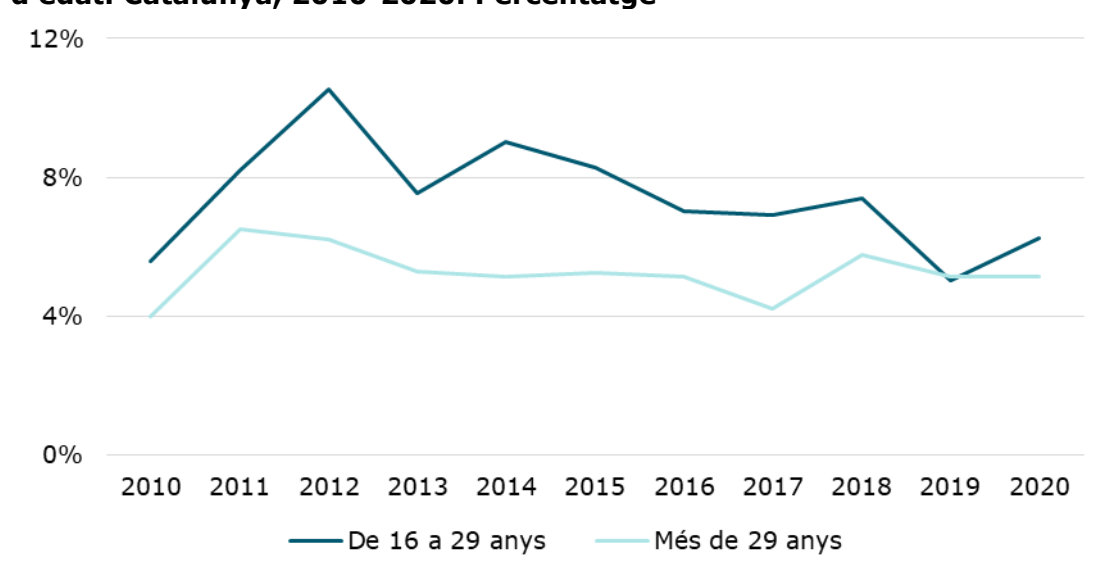

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

Els anteriors indicadors ens ajuden a entendre per què ara la joventut triga tant a emancipar-se o a formar una família, ja que alguns amb prou feines poden anar de vacances o afrontar una reparació. Per aproximar encara més el col·lectiu que es troba en la situació més vulnerable, el Gràfic 31 assenyala la població que presenta una carència material severa. Aquest indicador mostra el percentatge de la població que viu en llars que no es poden permetre despeses considerades necessàries per viure en la societat moderna actual. En concret, són les llars que no poden afrontar almenys quatre dels següents nou ítems: anar de vacances una setmana l'any, menjar carn cada dos dies, mantenir l'habitatge a la temperatura adequada, afrontar despeses imprevistes, pagar les despeses de l'habitatge puntualment, o bé disposar d'un automòbil, un telèfon, una televisió o una rentadora.

El pic d'aquest indicador va ser l'any 2012, en què el 10,5% dels joves es trobaven en situació de carència material severa. Quatre anys després de l'inici de la Gran Recessió la població jove en patia de forma més acusada les conseqüències. Des de llavors el risc de carència material severa va anar disminuint a mesura que milloraven les condicions econòmiques, però ha tornat a augmentar el 2020 fins a afectar el 6,2% de la població jove. Mentrestant, la població adulta no s'ha vist afectada i ha mantingut el seu nivell sempre més baix que el juvenil.

Gràfic 31. Proporció de la població amb carència material severa per grups d'edat. Catalunya, 2010-2020. Percentatge

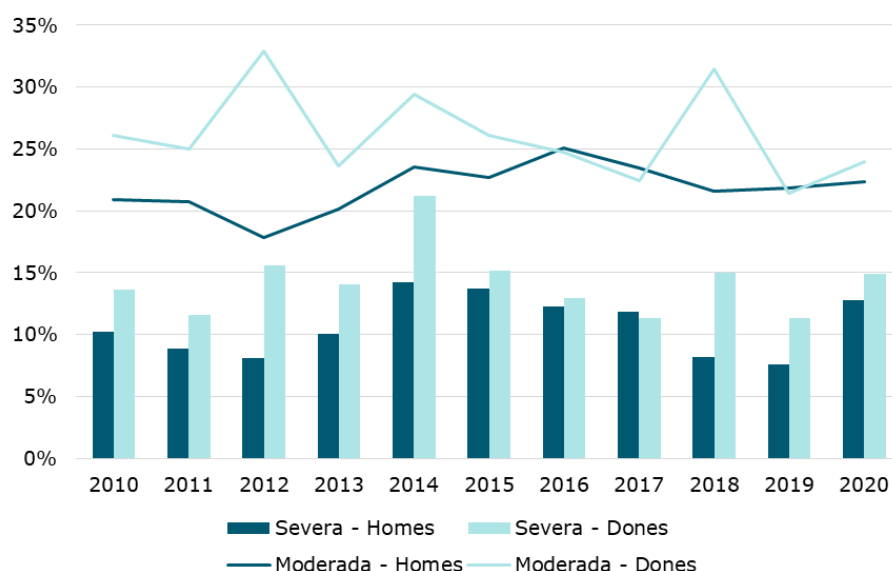
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

4. Desigualtats de gènere

Al llarg d'aquest informe s'han tingut en compte diverses característiques de la joventut que la diferencien respecte a altres grups d'edat, i també s'ha vist com en molts casos l'edat comporta una dificultat afegida, especialment en l'accés al món laboral i l'habitatge. Malauradament, encara cal fer èmfasi en un altre eix de desigualtat: el gènere. Les dones presenten un perfil educatiu, laboral i vital diferenciat dels homes: tot i que estudien més, tenen una pitjor situació laboral, també són elles les qui majoritàriament s'enfronten al repte d'equilibrar la maternitat i la feina, i en última instància són també les més propenses a la pobresa i l'exclusió social. Alhora, tot i que viuen més anys i tenen menys conductes de risc, tenen unes pitjors condicions de salut, sobretot pel que fa a la salut mental. En aquesta secció es presenten els apartats anteriors desagregats en clau de gènere, aprofundint en els principals motius de desigualtat.

D'entrada, cal destacar la feminització de la pobresa, que s'observa en el Gràfic 32, tant pel que fa a la pobresa moderada com la severa. Al llarg dels darrers deu anys, les dones han tingut una taxa de pobresa moderada més elevada que els homes, exceptuant només tres anys, on han estat molt similars (2016, 2017 i 2019). La distància màxima entre homes i dones la trobem el 2012, enmig de la crisi financera, en què la taxa femenina superava la masculina en un 15%. Tot i que des de llavors les diferències es van anar reduint, hi va haver un repunt el 2018 amb una distància del 10%. Aquesta es va eliminar l'any següent, però la tendència de les dades del 2020 indica un nou augment de la bretxa. Si ens fixem en la pobresa severa, la feminització és encara més evident, ja que el 2017 va ser l'únic any que la taxa de pobresa masculina va superar lleugerament la femenina.

Gràfic 32. Proporció de la població d'entre 16 i 29 anys en situació de pobresa moderada i severa, per sexe. Catalunya, 2010-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

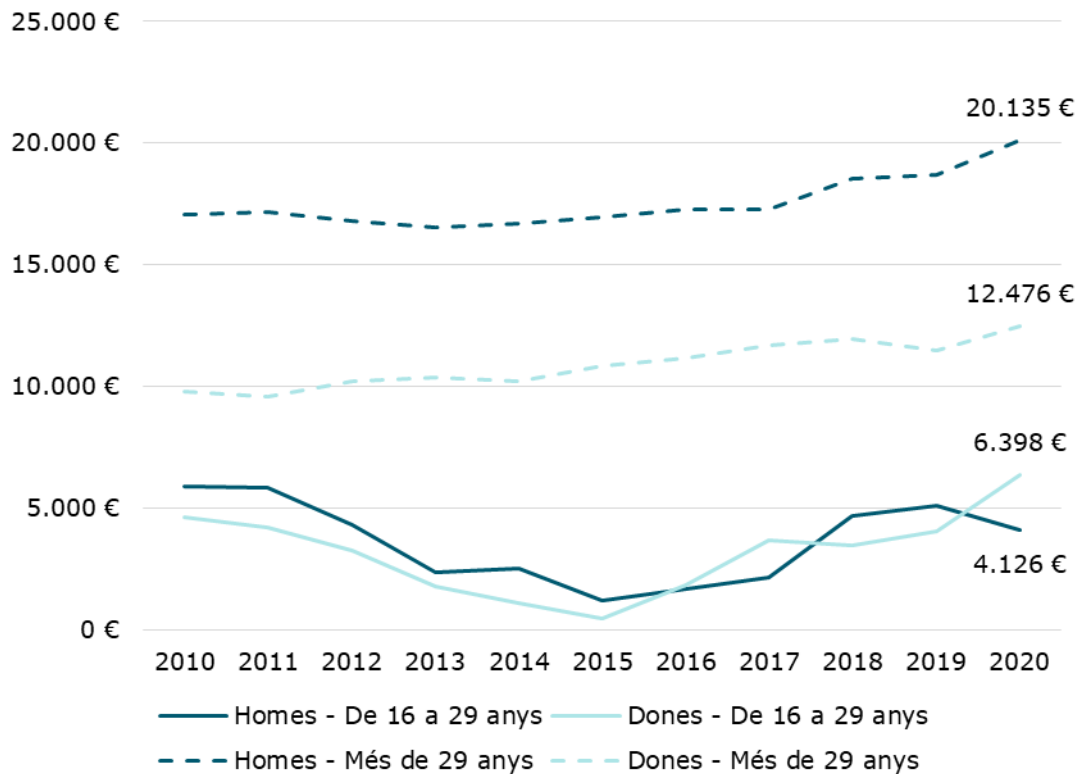
La situació laboral ajuda a entendre aquestes discrepàncies: les joves acostumen a allargar més l'etapa formativa i en conseqüència treballen menys que els joves. Per

tant, obtenen menys ingressos alhora que fan una inversió de temps i recursos en l'educació. Els homes joves, tot i que es trobin en situacions de precarietat, tenen una taxa d'activitat més alta i també millors salaris, de manera que són menys propensos al risc de pobresa. Però aquesta explicació és incompleta, perquè si aquest fos l'únic motiu caldria esperar que les dones, un cop acabada l'etapa formativa, obtinguessin una feina més qualificada i més ben remunerada, cosa que les allunyaria del risc de pobresa. Però aquesta no és la realitat, ja que si comparem la taxa d'activitat en els homes i en les dones en la població adulta tornem a trobar una feminització de la pobresa. És a dir, tot i que no es tracta d'un problema juvenil sinó del conjunt de la població, és un procés que comença en la joventut i es perpetua a mesura que passen els anys, en què se sumen altres dificultats, com la compaginació de la maternitat i l'activitat laboral. Alhora, les dones pateixen una discriminació salarial que fa que rebin més mala remuneració per la mateixa feina (Ayllón, 2013).

La bretxa salarial implica el fet que homes i dones rebin una retribució diferent per fer la mateixa tasca. Observant les diferències entre les rendes anuals netes de dones i homes, trobem una important bretxa en la població adulta, que s'ha mantingut constant en la darrera dècada amb rendes entre 6.000 € i 7.000 € inferiors en les dones (vegeu el Gràfic 33). Pel que fa a la població jove, la distància és molt menor, i fins i tot les dones superen en renda als homes en tres anys, i especialment el 2020 (que fa referència a les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida feta durant el 2019 i que, per tant, no incorpora l'efecte de la pandèmia). Però per poder parlar de discriminació retributiva el que hem de mesurar és si es cobra el mateix per fer la mateixa feina. El que determina els salaris mitjans entre homes i dones són elements com les diferències de formació, l'experiència, la indústria, la categoria professional o la mida de l'empresa. Les dones tendeixen a treballar en sectors en què es cobren sous més baixos, en categories menors, i amb un percentatge més alt de contractes temporals. Pel que fa als sectors, la bretxa salarial es troba principalment en la construcció i les activitats financeres, i és més petita en l'educació –on hi ha una gran presència femenina– o en el turisme i la restauració, on es tendeix a pagar una quantitat fixa segons la categoria (De la Rica *et al.*, 2015).

Però fins i tot quan tots aquests factors es tenen en compte, queda una part rellevant de les diferències salarials entre homes i dones que no s'explica per les característiques diferents dels llocs de treball o les empreses. De fet, l'any previ a tenir el seu primer fill els sous d'homes i dones tenen una tendència creixent, cada any es cobra més. L'arribada del primer fill o filla canvia aquesta tendència. Afecta el sou de les dones, ja que els seus ingressos cauen, però no els dels homes. Sense tenir en compte les diferències de sou inicials, la bretxa salarial atribuïble a la maternitat a Espanya arriba al 23%, es manté anys després i no es recupera mai (De Quinto *et al.*, 2020). En general, doncs, la desigualtat de renda per gènere és un problema més important en l'etapa adulta i vinculada a la maternitat, però, tot i això, la pobresa femenina és més alta tant en joves com adultes.

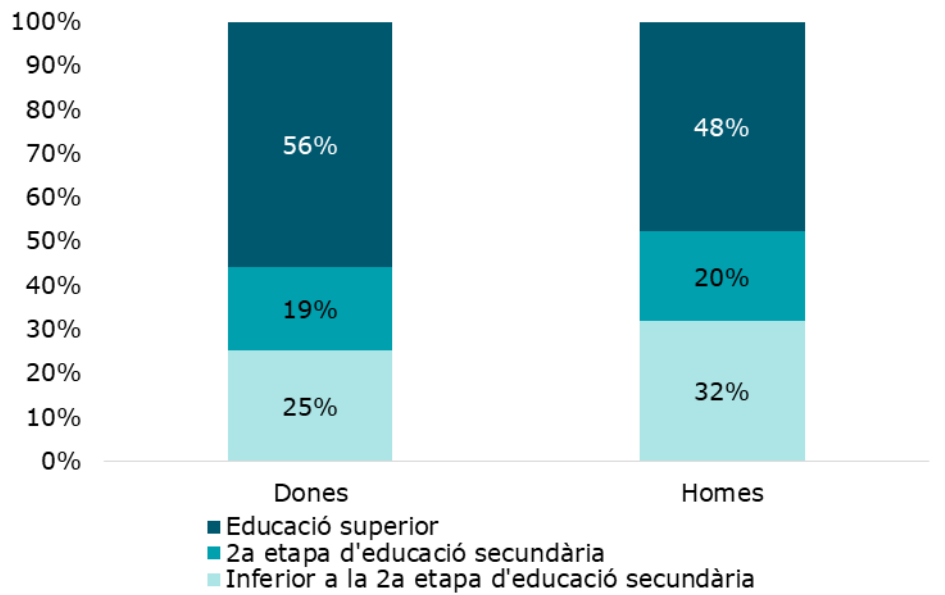
Gràfic 33. Renda per persona anual neta per grups d'edat, segons el sexe. Catalunya, 2010-2020. Euros

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

Tal com s'ha comentat, les dones estudien més de mitjana, cosa que podria representar més despeses i menys ingressos durant l'etapa formativa i posteriorment rendiments més alts en el mercat laboral. Tanmateix, s'observa precisament el contrari, i, per tant, el nivell educatiu no explica la vulnerabilitat més gran de les dones en termes d'ingressos i pobresa respecte als homes. Elles assolixen nivells educatius més alts de mitjana que els homes: el 56% de les joves catalanes tenen estudis superiors, mentre que la proporció és un 8% inferior en els homes (vegeu el Gràfic 34). Alhora, la proporció de dones amb estudis bàsics, és a dir, que abandonen l'educació al final de l'etapa obligatòria o abans, és un 7% inferior als homes. Tot això indica que les joves allarguen més l'etapa formativa, i ho fan amb un rendiment educatiu més alt. Les dades sobre el percentatge d'alumnes que es gradua als últims cursos de l'ESO i el batxillerat mostren una major taxa de graduació en les dones, i també una millor idoneïtat entre l'edat que tenen i l'edat que pertocaria pel curs d'estudi sense repeticions.

Gràfic 34. Població d'entre 25 i 34 anys segons el nivell educatiu, per sexe. Catalunya, 2020. Percentatge

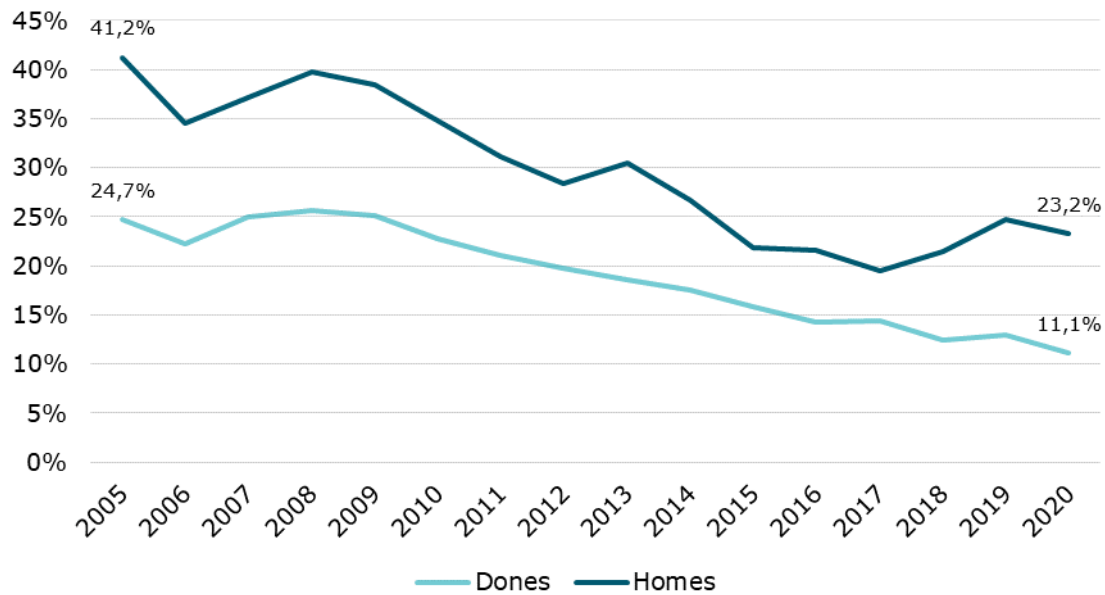

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de Població Activa (INE). Ministeri d'Educació i Formació Professional.

En la mateixa línia, el Gràfic 35 mostra la gran diferència de gènere pel que fa a la taxa d'abandonament prematur de l'educació. Les dones tenen una menor taxa d'abandonament prematur, que se situa en l'11,1%, prop de la mitjana europea, mentre que en els homes s'eleva a un 23,3%. La bretxa de gènere s'ha mantingut durant les últimes dècades amb una important diferència d'uns 11 punts percentuals de mitjana, i tot i que es va reduir durant els primers anys de recuperació econòmica (2015-2017), la distància s'ha tornat a eixamplar els darrers anys.

Entre la població jove que continua estudiant, es troba una gran variabilitat en l'àmbit d'estudi escollit que té conseqüències al llarg de la trajectòria professional. Mentre que les dones predominen en els camps de la salut, l'educació i el benestar, estan infrarepresentades en els àmbits científics, tecnològics, d'enginyeria i de matemàtiques, els anomenats STEM. Per aquest motiu, hi ha una major sobrequalificació entre les dones perquè escullen títols en què aquesta és més predominant, i no carreres més tècniques.

Gràfic 35. Població d'entre 18 i 24 anys que abandona prematurament l'educació, per sexe. Catalunya, 2005-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de Població Activa (INE). Ministeri d'Educació i Formació Professional.

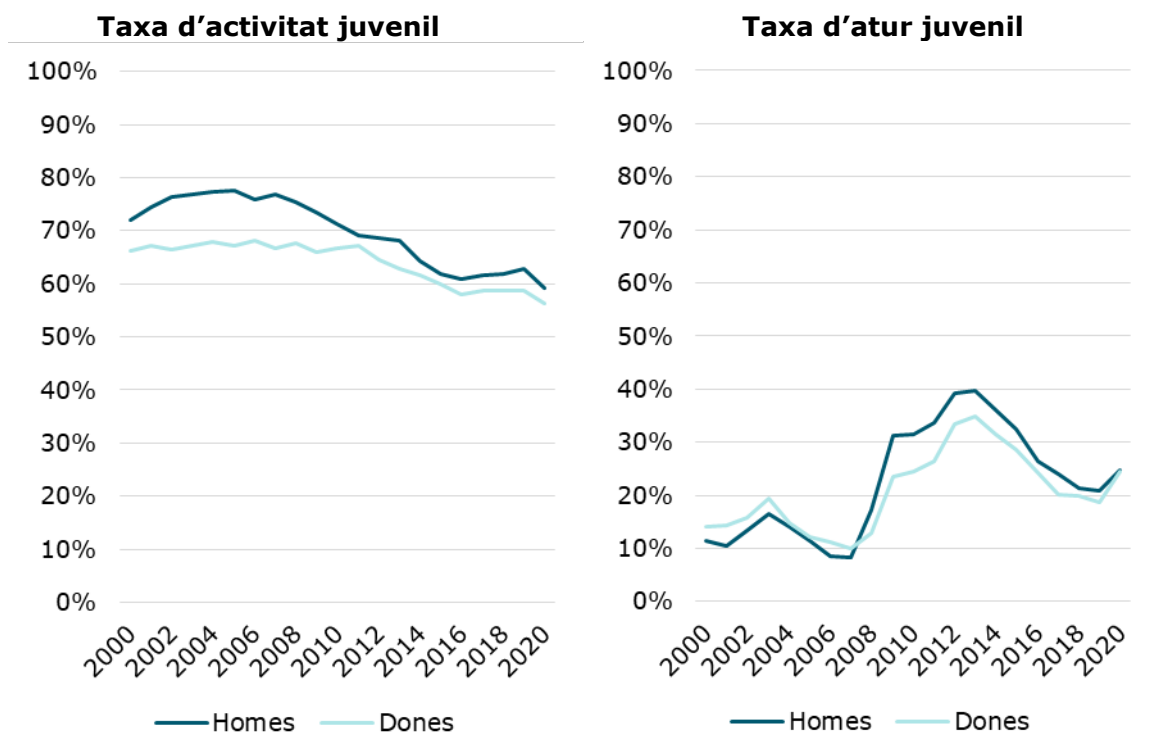
Si passem a analitzar l'àmbit laboral, la principal diferència entre dones i homes joves es troba en les taxes d'activitat, que són històricament menors en les dones. Tot i que la diferència ha anat disminuint al llarg del segle, en els darrers anys s'ha estancat vora una activitat un 3% menor (vegeu el Gràfic 36).

En la mesura que les dones són més propenses a la inactivitat, durant els darrers anys també han sigut menys propenses a l'atur (vegeu el Gràfic 36). Les dades han mostrat com l'atur en els homes es veu més afectat per les dinàmiques d'expansió i recessió, de manera que augmenta més durant la crisi i també es redueix més en la recuperació. Des de l'any 2008 la taxa d'atur jove masculina és superior a la femenina, i va arribar a distanciar-se fins a 8 punts percentuals el 2009. El darrer 2020, però, totes dues taxes s'han igualat, ja que la crisi de la COVID-19 ha provocat un increment major de l'atur femení, que ha aconseguit atrapar el nivell dels homes. Després de la crisi del 2009, que va afectar desproporcionadament les ocupacions dominades per homes (per exemple, la construcció), va haver-hi alguns anys en què les bretxes de gènere es van reduir. Però una vegada que l'economia es va recuperar, van començar a tornar a augmentar. Durant la crisi de la COVID-19 les dones han tingut més probabilitat d'haver-se quedat a l'atur, ja que en els sectors obligats a tancar durant el confinament hi havia una sobrerrepresentació femenina i les mesures de quarantena les poden haver obligat a assumir encara més càrrega en la criança (Hupkau i Victoria, 2020).

De fet, en els darrers 25 anys, s'ha experimentat una notable convergència en la participació de dones i homes en el mercat laboral. Però les dones encara estan darrere dels homes en dimensions clau del mercat laboral. El 2019, les dones tenien un 27% més de probabilitat d'estar aturades, un 10% més de probabilitat de tenir contractes temporals i una probabilitat més de tres vegades més alta de

treballar a temps parcial. I la convergència en les taxes de participació en la força laboral s'ha estancat per a les dones amb fills de 15 anys o menys durant els darrers set anys. El 2019, les dones amb fills de 0 a 15 anys tenen aproximadament 7,5 vegades més probabilitats que els homes amb fills de la mateixa edat de treballar a temps parcial, el doble de probabilitats d'estar aturades i aproximadament un 25% més de probabilitats de tenir un contracte temporal (Hupkau i Ruiz-Valenzuela, 2021). I, com hem vist anteriorment, tots aquests indicadors mostren bretxes de gènere més grans per a les persones amb fills que entre les que no tenen fills.

Gràfic 36. Taxa d'activitat i taxa d'atur entre la població de 16 a 29 anys, per sexe. Catalunya, 2000-2020. Percentatge

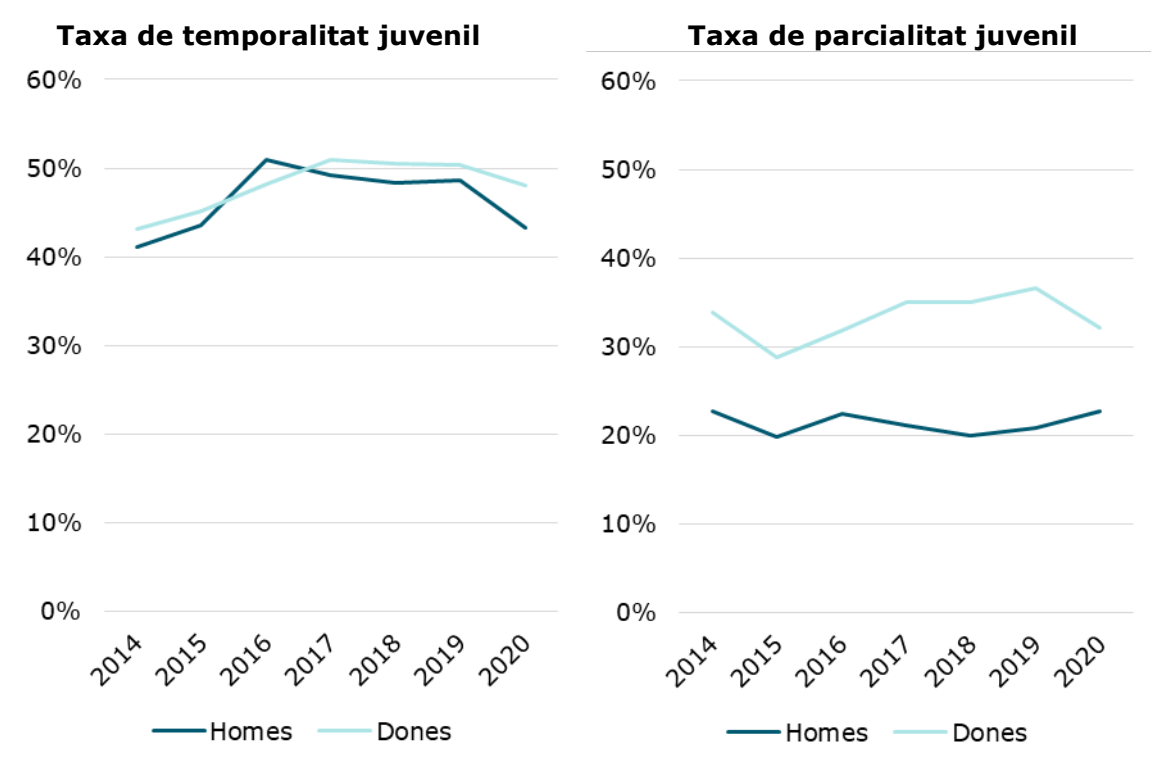

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, Agència Catalana de la Joventut.

Pel que fa a les condicions de treball, les joves encaren uns llocs de treball més precaris. La taxa de temporalitat és més alta en elles, i encara ho és més la parcialitat. El Gràfic 37 mostra la taxa de temporalitat juvenil, i les dones presenten una taxa lleugerament superior, amb l'excepció del 2016. Però la taxa de parcialitat evidencia la distància entre homes i dones, ja que mentre que més del 30% de les dones tenen un contracte a temps parcial, en els homes passa vora el 20% dels casos.

Com s'ha exposat anteriorment, l'especial relació de la dona amb el mercat de treball contribueix a l'endarreriment de la maternitat i a la disminució de la natalitat. A més, el fet de ser mares fa que les dones s'ocupin més sovint en feines a temps parcial i que obtinguin uns ingressos inferiors. Tot i que cada vegada la maternitat és a edats més avançades i, per tant, fora de la joventut (considerant que aquesta acaba als 29 anys), abans de tenir fills les dones ja tenen una situació laboral més precària.

Gràfic 37. Taxa de temporalitat i taxa de parcialitat juvenil entre la població de 16 i 29 anys, per sexe. Catalunya, 2014-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA).

També es troba una important diferència en l'àmbit de l'habitatge: les dones s'emancipen més aviat de mitjana que els homes. Tot i que la tendència de les darreres dues dècades ha sigut igual, elles han format una llar independent dos anys abans que els homes de mitjana. També es troben diferències en les formes de convivència: les dones viuen amb parella i amb parella i fills en una proporció més alta i ho fan abans que els homes. Aquest diferencial de gènere indica que les dones joves van a viure amb parelles mixtes més grans que elles. En canvi, la tendència és contrària en els joves que viuen sols o amb llars no familiars: hi ha més homes joves que decideixen viure sols o amb amics que dones, tot i que la primera opció per a ells també és viure en parella, segons l'Enquesta a la joventut de Catalunya del 2017 (Escobedo, 2017). També es troben diferències pel que fa a la seguretat econòmica en l'emancipació, ja que el 31,2% de les dones emancipades són al primer quartil d'ingressos, mentre que aquesta proporció s'eleva al 47,9% pels homes, ja que ells s'emancipen més sovint un cop tenen una feina estable. El resultat són dues tendències diferenciades marcades pels rols de gènere: les dones s'emancipen abans i tendeixen a la vida en parella, i els factors econòmics pesen menys en la decisió; els homes retarden l'emancipació i ho fan en un ventall més ampli de formes de convivència, i l'autonomia i la seguretat econòmica tenen un pes més rellevant (De la Fuente, 2017).

El conjunt de vulnerabilitats mencionades es veuen reflectides en la salut mental de les dones joves. Tot i que tenen una esperança de vida més alta, així com una mortalitat més baixa especialment gràcies a la seva menor propensió a les conductes de risc, tenen en general més mala salut mental que els homes. Aquest fet es relaciona amb l'àmbit laboral perquè ocupen més sovint feines més mal

pagades, menys creatives i sense possibilitats de promoció. També hi ha el doble de dones que d'homes amb malalties relacionades amb la feina, segons l'Enquesta a la joventut de Catalunya del 2017. L'impacte de la COVID-19 en l'estat d'ànim de les joves s'ha relacionat també amb graus més elevats de tristesa i angoixa, que no s'expliquen per diferències en la vivència i les condicions de vida en el confinament, segons les dades de l'Enquesta de l'Impacte de la COVID-19 feta a Catalunya el 2020.

Finalment, cal remarcar un eix de desigualtat i discriminació més, que fa referència a la violència en les relacions de parella. Es tracta de la violència masclista, que pot ser física i psicològica i atempta directament contra la salut física i mental de les dones. Entre aquestes, les més joves tenen més probabilitats de veure's en aquesta situació, segons les dades oficials de fets penals registrats per la Policia de Catalunya. Hi ha un problema evident amb aquestes dades, i és que només inclouen els casos on hi ha una denúncia i en conseqüència s'escapen tots aquells casos que no arriben a la policia. Tot i això, les dades del 2019 extretes del Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya alerten que durant l'any hi va haver 7,40 casos per cada 1.000 dones d'entre 15 i 29 anys. La mateixa dada per a la població de més de 29 anys se situa en 3,24 casos per cada 1.000 dones.

L'evolució d'aquestes dades de violència masclista no ha sigut positiva, ja que el nombre de casos ha anat en augment des del 2013 per a la joventut, amb diferències per edats. Així, els casos entre les més joves d'entre 15 i 19 anys han disminuït lleugerament entre 2017 i 2019 fins a situar-se en els 4,33 casos cada 1.000 dones. En canvi, els casos entre les joves d'entre 20 i 24 anys han anat en augment i se situen en 8,63 per cada 1.000 dones, i encara més per a les de 25 a 29, en què s'arriba als 9,2. Aquestes són xifres rècord de violència masclista en l'àmbit de la parella. També és important recalcar que no s'inclouen altres tipus de violència masclista fora de l'àmbit de les relacions de parella. A falta de dades per a l'any 2020 que mostrin l'efecte del confinament, és evident que complica la situació per a aquelles dones que conviuen amb els seus agressors i no podien buscar suport fora de casa. Des del 16 de març fins al 30 d'abril, el nombre de trucades diàries a l'Institut Català de les Dones va augmentar un 88%, i va passar de 26 trucades diàries a 47. És, per tant, una problemàtica que continuarà tenint molta importància i que allunya un cop més la societat de la igualtat de gènere.

5. Projectcions de pobresa i nivell de vida de la joventut catalana

5.1. Objectius i metodologia

Per saber quin pot ser l'impacte de la crisi del coronavirus sobre la població jove de Catalunya hem elaborat unes projeccions d'alguns indicadors clau de benestar i nivell de vida.

Concretament, s'estimen les taxes de pobresa, tant moderada com severa, que tindrà la població jove en els propers anys, en comparació amb altres grups d'edat. Per identificar l'impacte en altres indicadors habituals de qualitat de vida es projecten també les taxes de carència material severa, les dificultats per afrontar imprevistos i el sobreesforç de l'habitatge.

Les projeccions s'han elaborat sobre el que haurà succeït l'any 2021 (del qual encara no disposem de dades oficials) i sobre els anys 2022, 2023 i 2024, i les compararem amb les taxes oficials de l'any 2020.

La incertesa que ens deixa la COVID-19 fa que previsions més a llarg termini puguin ser massa variables. Concretament, abans de la pandèmia, les projeccions de creixement econòmic, atur, ocupació i activitat tendien a fer-se a 10 anys. La crisi que estem vivint ha deixat obsoleta qualsevol predicció que s'hagués fet per al 2020 o el 2021. Per aquesta raó, els principals centres d'estudis i organismes internacionals (com l'Organització Internacional del Treball o el Fons Monetari Internacional) estan fent les previsions dels principals indicadors macroeconòmics només a dos anys vista, raó per la qual no podem fer les projeccions de pobresa i benestar social de la joventut catalana més enllà del 2023.

Prenent com a referència les dades que coneixem de les llars catalanes i que s'han fet servir al llarg d'aquest informe, a l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) de l'any 2020² hi hem incorporat els canvis més rellevants ocorreguts i pronosticats en dues àrees principals: la demografia i el mercat laboral. Per obtenir aquestes projeccions s'utilitza una adaptació de la metodologia de l'Institute for Fiscal Studies del Regne Unit (Browne i Hood, 2016).

Concretament, s'han pres les dades de l'ECV i s'han ajustat a les previsions de població i ocupació per crear *poblacions sintètiques* per als anys 2021, 2022, 2023 i 2024.³ Per definir els escenaris futurs a estimar s'han fet servir les fonts següents:

² L'ECV de 2020 fa servir les dades de renda del 2019, abans de l'arribada de la COVID-19.

³ A partir de les projeccions demogràfiques per a Catalunya i les projeccions de la població ocupada i aturada, per franges d'edat i sexe, s'han recalculat els factors d'elevació de l'ECV 2020 per als quatre anys —2021 a 2024— per així obtenir una mostra sintètica de cada any. El factor d'elevació és la variable que indica a quantes persones equival a la població cada persona de la mostra, per obtenir càlculs representatius des del punt de vista poblacional. D'aquesta manera, a partir d'aquesta metodologia, el que es fa és obtenir una mostra representativa dels següents anys a partir de les projeccions d'organismes oficials esmentades.

- **Piràmide poblacional:** per als càlculs de l'any 2021 s'utilitzen les xifres definitives de població de l'INE per a Catalunya segons el sexe i l'edat a dia 1 de gener del 2021.⁴
- **Projeccions demogràfiques:** per als càlculs dels anys 2022, 2023 i 2024 s'utilitzen les projeccions poblacionals fetes per l'INE per a Catalunya segons el sexe i l'edat.⁵
- **Projeccions del mercat laboral:** d'una banda, per als càlculs dels anys 2021 i 2022 s'obtenen les projeccions d'atur i ocupació de l'economia catalana fetes per la Generalitat de Catalunya i publicades l'octubre del 2021.⁶ D'altra banda, i com que no hi ha dades del Govern sobre les previsions de mercat laboral per al 2023 i el 2024, per a aquests dos anys s'utilitzen les projeccions macroeconòmiques de l'economia espanyola fetes pel Banc d'Espanya, publicades el desembre del 2021.⁷ En aquest cas, les previsions s'ajusten a la realitat catalana a partir de les diferències entre l'economia espanyola i l'economia catalana l'any 2020 i les projeccions del 2021 i el 2022.
- **Projeccions de pobresa:** per fer les projeccions de pobresa s'utilitzen les dades de les previsions de la taxa d'atur i la variació de l'ocupació per als quatre anys esmentats, i s'ajusten segons les discrepàncies dels tres darrers anys (2018, 2019 i 2020) entre les dades de l'EPA i l'ECV a Catalunya. Així, s'obtenen les projeccions per a l'any 2021, 2022, 2023 i 2024 de les poblacions ocupada, aturada i inactiva de Catalunya, segons la franja d'edat i el sexe.

La crisi de la COVID-19 ha irromput en la nostra societat i en la nostra economia de manera abrupta, i això ha generat un gran desconeixement del que passarà, ja no en els propers mesos, sinó fins i tot setmanes. Per aquesta raó els resultats de les projeccions s'han d'interpretar amb cautela, ja que es basen en hipòtesis canviants.

5.2. Resultats de les projeccions

Pobresa monetària

D'entrada, presentem els indicadors de pobresa monetària *moderada* i *severa*. Tal com s'explica a l'apartat 3.1, la pobresa monetària es pot mesurar com el percentatge de la població jove que viu en una llar on els ingressos es troben per sota d'un llindar establert de renda. Parlem de pobresa moderada quan el llindar és el 60% de la renda mediana, i de pobresa severa quan el llindar és del 40%.

D'una banda, l'any 2020, el llindar de pobresa moderada se situava en els 11.366 € per unitat de consum, cosa que equival a una llar d'un sol adult. De l'altra, el llindar

⁴ Xifres de població. INE.

⁵ <https://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=6674&capsel=6679>

⁶ *Escenari macroeconòmic de Catalunya. 2021 i 2022. Octubre del 2021. Previsions Macroeconòmiques.* Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Hisenda.

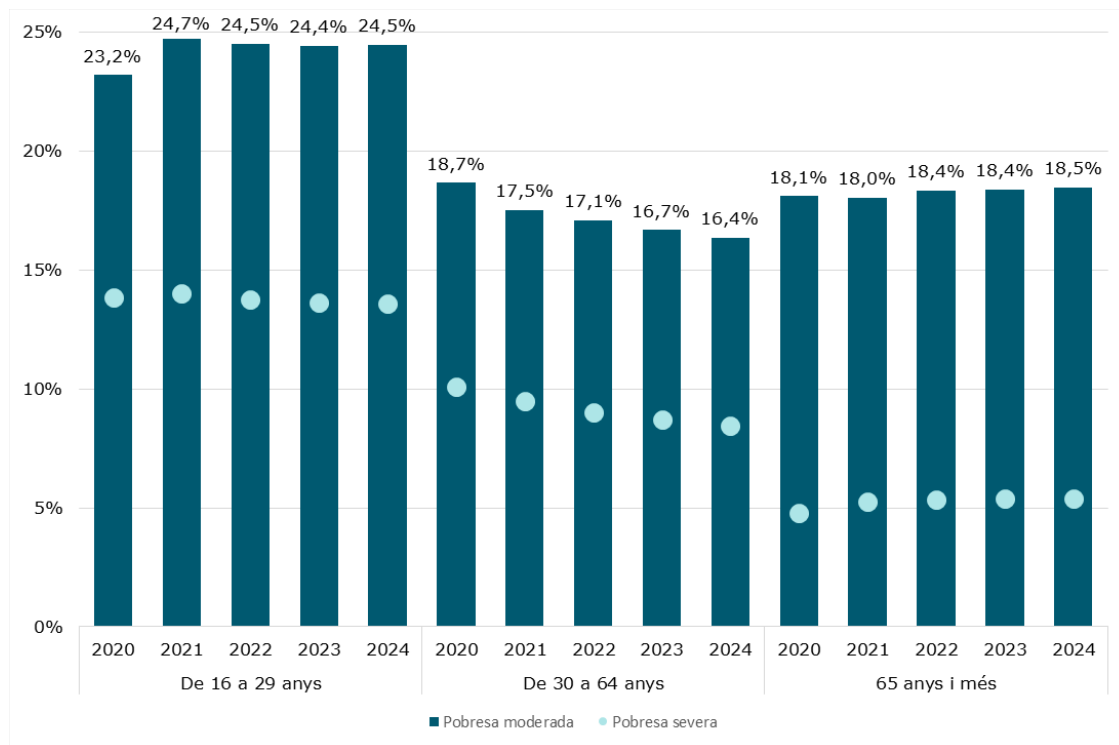
⁷ *Proyecciones macroeconómicas de la economía española (2021-2024): contribución del Banco de España al ejercicio conjunto de proyecciones del Eurosistema de Diciembre de 2021.*

de pobresa severa a Catalunya se situava en els 7.577 € aquell mateix any. Per fer aquestes projeccions, s'ajusta el llindar de pobresa moderada per a Catalunya a cada any de la projecció.⁸

⁸ Per als càlculs de pobresa s'utilitza l'indicador de renda per unitat de consum que ajusta les necessitats de cada persona a la llar segons la seva edat i les economies d'escala.

Gràfic 38. Projeccions de la taxa de pobresa moderada i severa segons el grup d'edat. Catalunya, 2020-2024. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

Els resultats mostren que, si bé la taxa de pobresa moderada entre la joventut era del 23,2% l'any 2020, aquesta pujaria fins al 24,7% el 2021 com a conseqüència de la pandèmia. De fet, malgrat la potencial millora de l'economia –i, en conseqüència, del mercat de treball i també de la pobresa–, les projeccions indiquen que el 2022, el 2023 i el 2024, la taxa de pobresa moderada rondaria els propers anys el 24,5%. És a dir, gairebé un de cada quatre joves catalans i catalanes estaria en risc de pobresa i exclusió social com a conseqüència de la COVID-19. Aquestes dades són especialment rellevants si les comparem amb la de la població de més de 30 anys. En l'evolució de les taxes de pobresa, hi haurà importants diferències per grups d'edat. Durant la crisi, els treballadors i treballadores que han pogut mantenir la feina, així com els ingressos fixos de la pensió de jubilació, han estat sostenint les rendes de moltes famílies. En el cas dels més grans de 64 anys es tracta d'uns ingressos que depenen menys de l'economia i els fluxos del mercat laboral. Això farà que les persones entre 30 i 64 anys vegin reduïda en més de dos punts percentuals la seva taxa de risc de pobresa, que passa del 18,7% al 16,4% entre el valor que ja coneixem per al 2020 i la projecció per al 2024. Els més grans de 64 anys veuran augmentada la seva taxa de risc de pobresa en menys de mig punt. Per tant, sens dubte, la pandèmia ha impactat especialment en els ingressos dels més joves, i ha disparat el seu risc de pobresa.

Aquestes dades es corresponen amb les obtingudes de l'explotació de l'Observatori Català de la Joventut (2021) de l'enquesta del CEO, en què la reducció dels ingressos a l'inici de la pandèmia (concretament, durant el confinament residencial) va afectar el 56,6% de la població jove a Catalunya, i l'empitjorament de la situació econòmica en el 44,4%. En canvi, el 76,7% de les persones de 65 anys o més havien mantingut una situació econòmica estable probablement pel fet que els seus

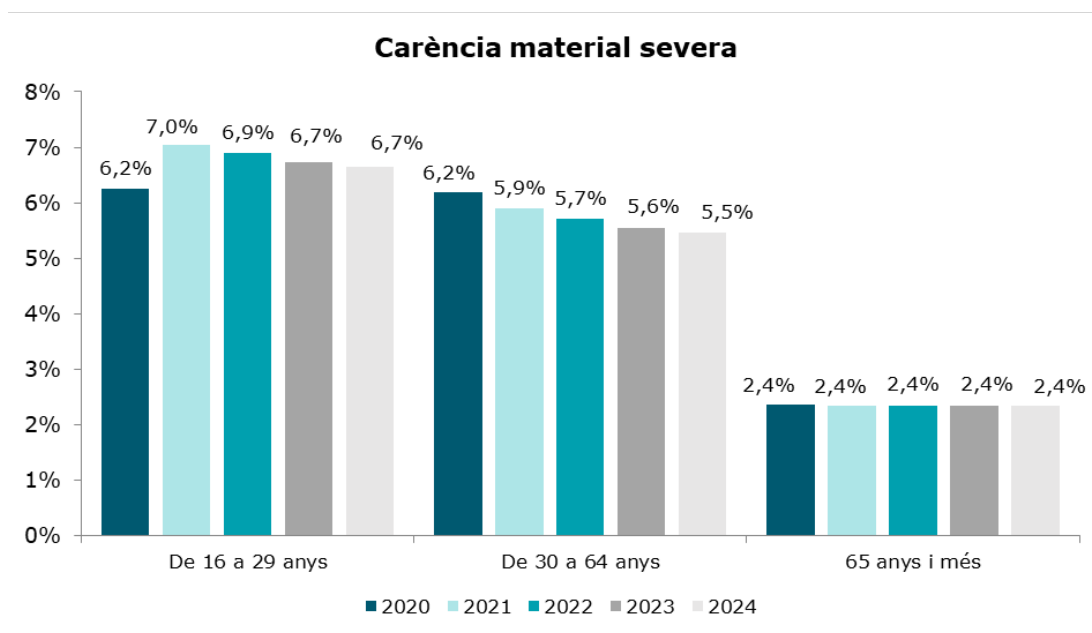
ingressos provenen de les pensions públiques, que no es van veure afectades per la crisi.

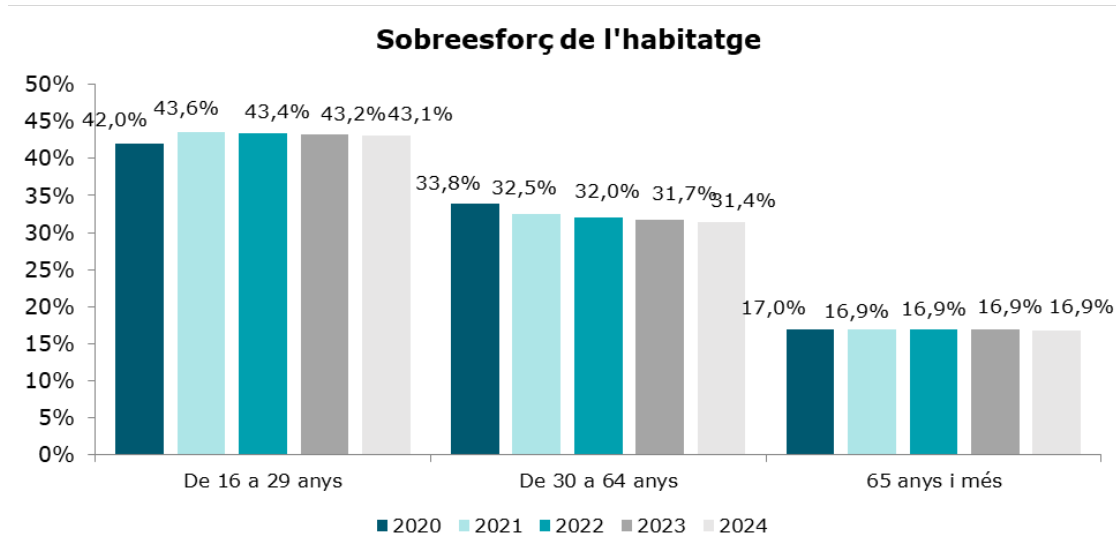
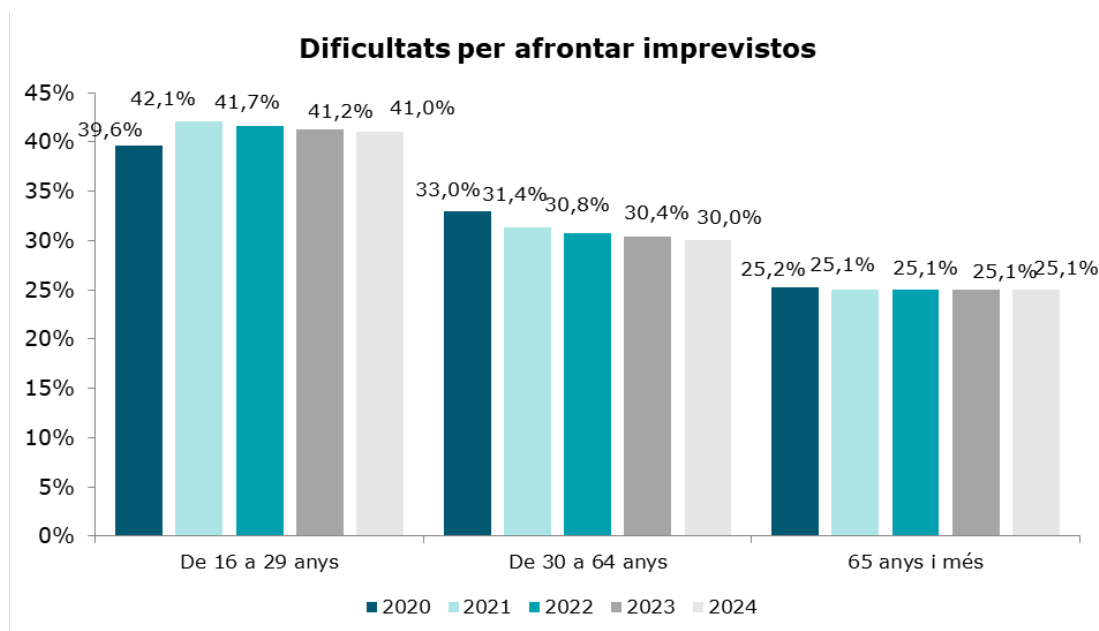
Les dades sobre pobresa severa (gràfic anterior) mostren que el creixement més gran es produirà en les persones més grans de 64 anys. De nou, els que tenen d'entre 30 i 64 anys veuran reduïda la seva taxa de pobresa severa en gairebé dos punts percentuals, i la de la població jove es mantindrà relativament estable al voltant del 14%. Cal tenir en compte, però, que la taxa de pobresa severa entre les persones joves és molt més alta que la de les persones que tenen més de 30 anys i gairebé triplica la dels més grans de 64 anys. Per tant, fins i tot si es manté estable, i augmenta la dels jubilats i pensionistes, els valors de pobresa severa en la població jove catalana afecten una proporció destacada del col·lectiu i són un pes per a aquells que estan a l'inici del seu projecte vital i professional, però també per al conjunt de la societat.

Altres indicadors del nivell de vida

Una evolució molt similar al que veiem amb la taxa de pobresa relativa passa amb altres indicadors de nivell de vida i benestar, tal com es pot veure al gràfic següent.

Gràfic 39. Projeccions d'indicadors sobre el nivell de vida segons el grup d'edat. Catalunya, 2020-2024. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

Per exemple, això és el que passa en les projeccions de la carència material severa. Es considera que una persona està en situació de carència material severa si viu en una llar que no pot afrontar quatre dels següents nou elements: despeses imprevistes, anar-se'n de vacances una setmana l'any, disposar d'un automòbil, un telèfon, un televisor o una rentadora, retardar-se en el pagament de despeses de l'habitatge, dificultats per mantenir la casa a una temperatura adequada i no poder-se permetre un àpat de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies.

La població jove partia el 2020 d'uns nivells de carència material severa similars als de la població d'entre 30 i 64 anys (el 6,2%). Pel que fa als que tenen més de 64 anys, tenien valors molt inferiors, del 2,4%. Les projeccions ens mostren que la privació material augmentarà entre els més joves, i arribarà aquest any al 7%. En canvi, la població d'entre 30 i 64 anys millorarà en aquest sentit, i baixarà fins al 5,5% l'any 2024.

Si analitzem amb detall algun d'aquests indicadors, veiem que l'any 2020 un 39,6% de les persones d'entre 16 i 29 anys vivien en llars que no tenien capacitat per afrontar una despesa imprevista únicament amb els seus recursos propis, és a dir, sense recórrer a préstecs o compres a terminis per afrontar les despeses habituals que abans es liquidaven al comptat.⁹

Arran de la crisi de la COVID-19, les nostres projeccions indiquen que la incapacitat de la població jove per afrontar despeses imprevistes creixerà, i passarà del 42% del 2020 al 43,1% el 2024. En canvi, per a la població de 30 a 64 anys aquestes dificultats es reduiran, del 2020 al 2024, en tres punts percentuals. Per a les persones amb més de 65 anys, els valors es mantindran estables al voltant del 25% de la població.

Finalment, si tenim en compte un dels factors clau per poder iniciar un projecte vital, l'habitatge, veiem que un 42% de la població jove a Catalunya vivien en llars que destinaven l'any 2020 més del 30% de la seva renda al pagament de l'habitatge principal (de compra o lloguer). Aquest sobre esforç que suposa l'habitatge empitjorarà per a la població jove segons les nostres projeccions, i arribarà aquest any al 43,6%. La proporció de persones més grans de 30 anys que destinen més del 30% de la seva renda a l'habitatge és molt inferior (33,8% entre la població de 30 a 64 anys i 17% entre la gent gran), i es reduirà encara més els propers anys, entre el grup d'edat intermèdia, segons les projeccions.

Tots els indicadors analitzats mostren un empitjorament de la situació de la població jove a Catalunya els propers anys, en part a conseqüència de la crisi desencadenada per la COVID-19, però partint d'uns nivells de precarietat, pobresa i males condicions de vida estructuralment alts. Podem preveure, per tant, un augment de la desigualtat intergeneracional, ja que, per a les persones més grans de 29 anys, les condicions es mantindran constants o, fins i tot, milloraran. És imprescindible, per tant, que l'Estat disposi de les eines necessàries per garantir a les persones joves un futur en condicions d'igualtat.

⁹ L'INE revisa cada any l'import de la despesa a partir de l'evolució del nivell d'ingressos de la població. A l'enquesta de 2020 aquest import es va situar en els 750 euros.

6. Recomanacions de política pública per millorar la situació de la joventut a Catalunya

Una de les principals característiques dels estats europeus és la importància del paper de les administracions públiques en la protecció de l'anomenat estat del benestar, entès com «el conjunt de polítiques dirigides a millorar les condicions de vida dels individus i assegurar la igualtat d'oportunitats dels ciutadans» (Idoate i Molina, 2008). En aquest sentit, al llarg de les últimes dècades, la Generalitat de Catalunya ha desenvolupat polítiques que contribueixen a la protecció de l'estat del benestar dels joves. A continuació s'analitzen les principals mesures dutes a terme, així com el paper de les transferències socials en la reducció de les desigualtats i la pobresa de la població jove catalana.

6.1. Estat del benestar i polítiques de joventut

Amb caràcter general, garantir un estat del benestar respon a dues funcions redistributives principals: (1) la redistribució entre grups de diferent estatus socioeconòmic (també anomenada popularment «funció Robin Hood»); i (2) la redistribució al llarg del cicle de vida (també anomenada «funció guardiola») (Vanhuyse, Marton, i Robert I., 2021). Més concretament, assegurar l'estat del benestar consisteix a oferir a tots els ciutadans un nivell mínim de protecció davant les potencials contingències que puguin patir, independentment de la seva edat, gènere, orientació sexual, raça, o qualsevol altra condició o circumstància social o personal, amb l'objectiu de compensar diferències socials o econòmiques, algunes de les quals poden derivar del període vital en què es trobi l'individu.

En el cas del col·lectiu jove, això inclou la promoció de polítiques dirigides a protegir el seu benestar i contribuir a la seva independència i desenvolupament, garantint-los accés a l'educació, protecció social, feina, habitatge i protecció sanitària (European Youth Forum, 2000), no només per reduir les diferències entre els diferents grups socioeconòmics, sinó també per disminuir les dificultats a què s'enfrontin com a conseqüència d'iniciar la vida adulta. En aquest sentit, si bé és cert que el sistema públic català inclou mesures dirigides a la millora del benestar de la població jove, el context educatiu, laboral, generacional i econòmic actual posa de manifest la necessitat d'adaptar el sistema tradicional per poder cobrir les necessitats de totes les persones que no es veuen prou emparades amb els mecanismes existents i que, per tant, necessiten més protecció (Comissió Europea, 2017).

6.2. Reducció de la desigualtat a través de transferències socials

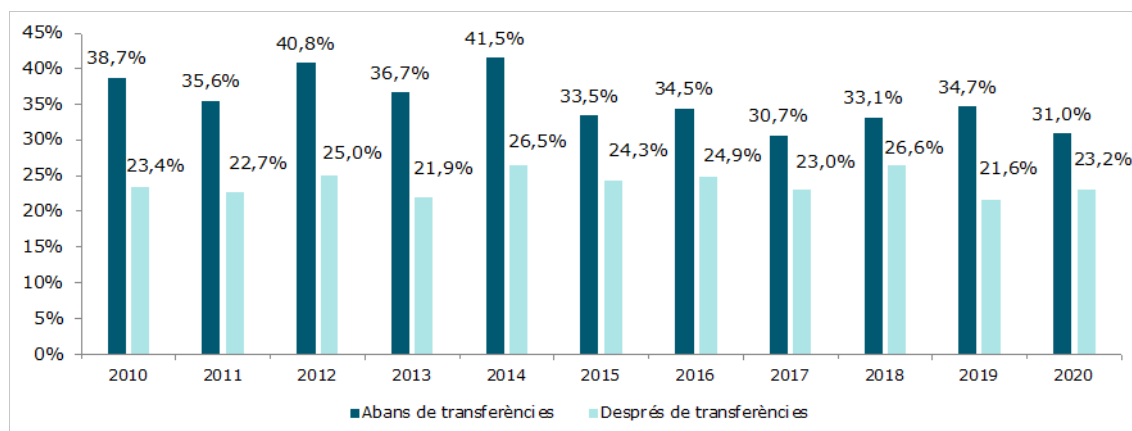
Un dels principals mecanismes de reducció de les desigualtats i, per tant, de promoció de l'estat del benestar, consisteix en la concessió de transferències socials que cobreixen les situacions de desigualtat o necessitat dels individus i que «garanteixen i enforteixen la provisió de tot allò que es consideren necessitats bàsiques per al benestar humà i la millora social» (Ander-Egg, 1984). Aquestes

transferències poden ser econòmiques (prestació d'atur, per invalidesa o malaltia, per maternitat o paternitat, pensions per jubilació, ajuts al finançament de la llar, beques, etc.) o en espècie (educació, sanitat, serveis d'allotjament, etc.).

En aquest sentit, cal tenir en compte que, pel que fa a la protecció social, la tasca de l'Administració és complexa, entre altres motius, per la distribució competencial entre els tres nivells d'administracions que conviuen a l'Estat (estatal, autonòmica i local). Així, doncs, segons dades de l'any 2014, la Generalitat de Catalunya gestionava un 60% de les prestacions econòmiques atorgades als catalans, mentre que el Govern espanyol tenia competències sobre un 39% d'aquestes i l'1% restant era gestionat pels ens locals (Departament de Benestar Social i Família, 2015).

Les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) mostren que des de l'any 2010 el percentatge de joves catalans que es troben en situació de pobresa moderada ha variat relativament poc, al voltant del 24%. Tal com es pot observar al gràfic 40, l'any 2020 un de cada cinc joves catalans es trobava en situació de pobresa moderada. Per reduir el percentatge de població jove que pateix aquesta precarietat, l'Administració concedeix als joves diferents tipus de transferències socials, després de les quals tots els anys s'aprecia, en major o menor mesura, una disminució del percentatge de joves en situació de pobresa moderada.

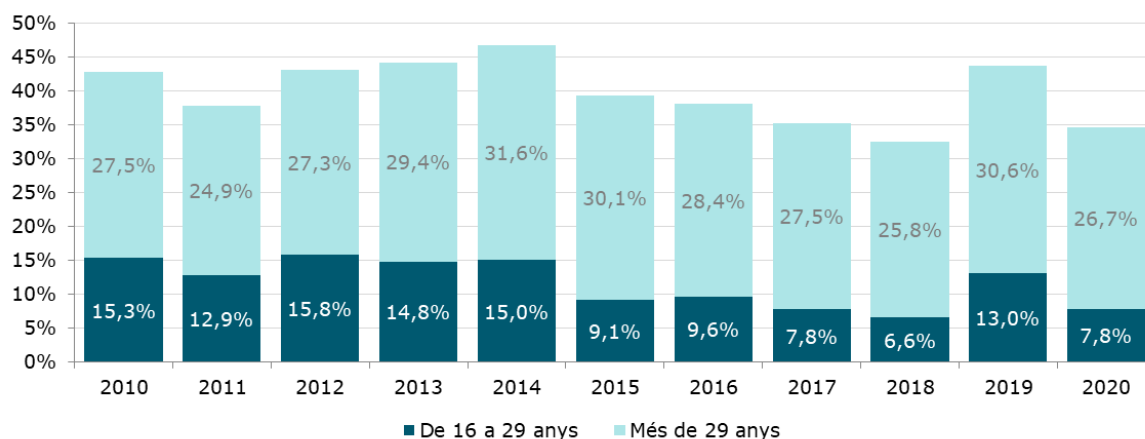
Gràfic 40. Percentatge de la població de 16 a 29 anys en situació de pobresa moderada abans i després de les transferències socials. Catalunya, 2010-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

Tal com es pot observar al gràfic 41, la reducció de la pobresa moderada després de les transferències socials és més del doble per a la població major de 29 anys que per a les persones joves. Per tant, les transferències socials perden rellevància en la seva tasca redistributiva i de millora del benestar de la població jove. Aquesta circumstància podria evidenciar una discordança entre les transferències socials dissenyades i les situacions de necessitat o desigualtat reals del jovent català, la qual cosa faria necessari un replantejament del sistema d'ajuts i transferències públiques.

Gràfic 41. Reducció de la pobresa moderada a causa de les transferències socials segons el grup d'edat. Catalunya, 2010-2020. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

6.3. Recomanacions de política pública

Al llarg d'aquest estudi hem vist com la població jove a Catalunya es troba amb especials dificultats pel que fa al mercat laboral, l'accés a l'habitatge o l'abandonament escolar. Això determina el seu dia a dia, redueix els seus ingressos i la seva capacitat adquisitiva, i condiona el seu futur. Hem vist també que no es tracta d'un grup homogeni. No tota la població jove s'enfronta a les mateixes barreres, i factors com l'abandonament escolar depenen molt del nivell socioeconòmic de les seves famílies. Però, malgrat que no tots els joves són iguals, sí que existeixen efectes generacionals. Com ja va passar en la Gran Recessió, la crisi provocada pel coronavirus probablement tindrà un impacte més gran sobre la població jove que sobre altres grups poblacionals. La pandèmia ha fet encara més evidents moltes de les necessitats prèvies, i això requereix intervencions per part del sector públic (en tots els seus nivells de govern, en funció de les competències) per garantir que el jovent pugui crear els seus projectes vitals en igualtat d'oportunitats. Com s'ha detallat, la situació actual reflecteix dificultats en diverses àrees, de manera que el ventall de propostes per millorar la qualitat de vida de la població jove catalana haurà d'incidir en diversos factors.

Els organismes internacionals encarregats d'avaluar i dissenyar polítiques públiques en l'àmbit de la protecció social defensen l'educació i la formació com dos dels factors més importants per a la protecció dels joves.¹⁰ L'educació i la formació es consideren essencials no només per assegurar la igualtat d'oportunitats entre tots els ciutadans, sinó també perquè, tal com s'ha indicat a l'apartat 2.1 d'aquest informe, l'educació promou ocupació, ingressos, salut i reducció de pobresa a escala individual, i genera creixement econòmic, enforteix les institucions i promou la innovació a escala col·lectiva (Vtyurina i Schaechter, 2020). Cal tenir en compte que, mentre que l'any 2018 la despesa pública de la Generalitat de Catalunya en educació va ser d'un 3,6% del PIB (Generalitat de Catalunya. Departament

¹⁰ Exemples d'aquests organismes són l'Organització Internacional dels Treballadors (OIT), l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), o el Fons Monetari Internacional (FMI).

d'Educació, 2020), la mitjana dels països de l'OECD va ser d'un 4,1% (OECD, 2022). Per reduir els alts nivells d'abandonament escolar, per exemple, calen més i millors polítiques d'inclusió, i una major inversió en educació i formació. Alhora, s'ha d'entendre que aquesta formació haurà d'acompanyar les persones joves al llarg de tota la seva carrera professional, per poder adaptar-se així als canvis contextuais i a les diferents demandes del mercat.

Com hem vist, un mercat laboral altament dualitzat i precaritzat afecta en gran mesura la població jove. Són molt els experts i organismes internacionals que consideren les polítiques actives del mercat laboral com un element clau per a la protecció del benestar dels joves (Vtyurina i Schaechter, 2020). En el cas de Catalunya, i també d'Espanya, l'evidència indica que la despesa en aquest tipus de programes públics no només és baixa, sinó que, a més, no és eficaç per adequar el perfil dels candidats a les qualificacions necessàries per als llocs de treball oferts, sobretot pel que fa als aturats de llarga durada, a les persones poc qualificades i als joves (International Monetary Fund, 2017). És imprescindible, per tant, reduir la dualitat del mercat de treball, per exemple, igualant la compensació per acomiadament per fer menys vulnerables els treballadors precaris, que són majoritàriament persones joves.

Ajudar les persones joves a construir els seus projectes vitals implica millorar les seves condicions educatives i laborals, però també per contribuir a la seva emancipació i ajudar-los a tenir descendència, en cas que en vulguin. Això vol dir, en part, augmentar l'accessibilitat a l'habitatge, per exemple a través de lloguer social augmentant el parc d'habitatge públic. I facilitar també la conciliació familiar i laboral, a partir de polítiques de família gairebé inexistents a Catalunya i Espanya.

La pandèmia de la COVID-19 ens ha mostrat que l'estat del benestar i el sistema de protecció social té pocs mecanismes per arribar a la població jove, especialment en moments de crisi. En aquest sentit, no podem oblidar que el pacte social dels països europeus en la postguerra partia en gran mesura de vincular les oportunitats que oferia el mercat laboral –en un context de creixement econòmic– a una xarxa de seguretat en moments de necessitat –com l'atur, la maternitat o la jubilació. S'ha construït un estat del benestar contributiu, on el que es rep de l'Estat depèn en gran part de la contribució que s'ha fet durant la vida laboral activa. Avui, la falta d'oportunitats del mercat laboral per a la població jove posa en risc la seva seguretat futura i, en conseqüència, l'estabilitat d'aquest pacte social. L'impacte redistributiu de la despesa pública és molt menor per a la població jove que per a altres grups d'edats, especialment els més grans de 65 anys. Tenim un model on es redistribueix menys a qui més ho necessita. Això fa que, més enllà que l'estat de benestar reflecteixi una desigualtat existent en el mercat laboral, algunes persones puguin percebre que fins i tot l'augmenti.

La població jove actual necessita un sistema de protecció social menys basat en contribucions, amb eines com el recent ingrés mínim vital (IMV). Tanmateix, fins i tot aquest instrument per lluitar contra la pobresa deixa fora una part important de les persones joves. Per sol·licitar-lo, cal tenir com a mínim 23 anys –el mateix que passa amb la renda garantida de ciutadania (RGC) –, i els menors de 30 han d'acreditar que fa dos anys que viuen emancipats dels pares.

És imprescindible a l'hora de definir les polítiques públiques pensar en tot el cicle vital (Hughes, 2016). El sociòleg Gøsta Esping-Andersen, un dels grans experts sobre l'estat del benestar, ens parla d'aquesta interconnexió. En aquest sentit, considera que una de les millors mesures per enfortir el sistema de pensions és tenir la gratuïtat de l'educació infantil de 0 a 3 anys. Això permetria als pares –i especialment les mares– participar de forma més activa en el mercat laboral, cosa que milloraria la sostenibilitat del sistema de pensions. És per això que és imprescindible que tinguem present l'impacte generacional de les polítiques públiques, i la rendibilitat de moltes inversions que ara considerem una despesa. Invertir en educació, sanitat o lluita contra la pobresa ens permetrà tenir una societat més cohesionada i productiva, la qual cosa es traduirà en uns millors nivells de creixement i benestar. I això vol dir invertir en les persones joves.

Garantir que el pacte social entre generacions no es debiliti passa, per tant, per repensar la prioritització de la despesa pública, afavorint les polítiques educatives, laborals i familiars. L'evidència ens diu que es tracta d'una despesa eficient, que ens permet crear societats més sanes i productives, i que augmenta l'equitat.

La bretxa generacional és un problema universal, són molts els països que afronten aquest repte. Al llarg de les últimes dècades, el Govern de la Generalitat, amb la col·laboració amb les administracions locals i les entitats del sector juvenil, ha fet esforços importants per protegir el benestar de la població jove. No obstant això, les dades posen de manifest que alguns àmbits de la vida de les persones joves són especialment problemàtics. Tot això s'acaba traduint en unes elevades taxes de pobresa en la població jove que condicionen no només les seves vides, sinó el creixement i el benestar del conjunt de la societat. La transició de les persones joves al mercat laboral i la seva possibilitat d'independitzar-se passa per moments difícils i, per tant, cal que les administracions públiques dissenyin polítiques destinades a ajudar les persones joves a construir els seus projectes vitals en una situació d'igualtat d'oportunitats.

7. Bibliografia

ALT COMISSIONAT CONTRA LA POBRESA INFANTIL (2020). *Pobreza infantil y desigualdad educativa en España*. Madrid: Gobierno de España.

ANDER-EGG, E. (1984). *Evaluación de programas de trabajo social*. Humanitas.

AYLLÓN, S. (2013). «Discriminación salarial de género y pobreza en Cataluña». *Revista de Economía Aplicada*, 21(62), p. 37-60.

BARCELÓ, C.; VILLANUEVA, E. (2018). *The risk of job loss, household formation and housing demand: evidence from differences in severance payments*. Documentos de Trabajo del Banco de España.

BARONE, C.; ORTIZ, L. (2011). *Overeducation among European University Graduates: a comparative analysis of its incidence and the importance of higher education differentiation*. *Higher Education*, 61(3), p. 325-337.

BERNARDI, F.; GIL-HERNÁNDEZ, C. J. (2021). *The social-origins gap in labour market outcomes: Compensatory and boosting advantages using a micro-class approach*. *European Sociological Review*, 37(1), p. 32-48.

BOLÍVAR, M. (2021). *Condicions de vida, ocupació i desigualtats en salut de la població jove davant la COVID-19. Anàlisi de l'Enquesta sobre l'impacte de la COVID-19*. Agència Catalana de la Joventut, Generalitat de Catalunya.

BROWNE, J.; HOOD, A. (2016). «Living standards, poverty and inequality in the UK: 2015-2016 to 2020-2021 (núm. R114)». *IFS Report*.

CANAE (2021). *Estudiantes en pandemia: informe 2020/2021 sobre educación y participación desde la perspectiva estudiantil*.

CATALUNYA. *Decret 306/2006, de 20 de juliol, pel qual es dona publicitat a la Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 20 de juliol de 2006, núm. 4680.

CATALUNYA. *Llei 33/2010, de l'1 d'octubre, de polítiques de joventut*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 8 d'octubre de 2010, núm. 5731.

CHINCHILLA, N.; JIMÉNEZ, E.; GRAU, M. (2017). *Maternidad y trayectoria profesional en España*. Pamplona: Universidad de Navarra.

CHOI, J. H.; PAINTER, G. (2015). *Housing formation and unemployment rates: Evidence from 1975-2011*. *The Journal of Real Estate Finance and Economics*, 50(4), p. 549-566.

COELLI, M. B. (2011). *Parental job loss and the education enrollment of youth*. *Labour Economics*, 18(1), p. 25-35.

COMISSIÓ EUROPEA. (2017). *Youth Employment*. European Semester Thematic Factsheet, Vol.2.

CONNOR, R. C.; WETHERALL, K.; CLEARE, S.; MCCLELLAND, H.; MELSON, A. J.; NIEDZWIEDZ, C. L.; ROBB, K. A. (2021). *Mental health and well-being during the COVID-19 pandemic: longitudinal analyses of adults in the UK COVID-19 Mental Health i Wellbeing study*. *The British Journal of Psychiatry*, 218(6), p. 326-333.

CONSELL DE TREBALL, ECONÒMIC I SOCIAL DE CATALUNYA (2011). *Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya*. Barcelona.

DE FRAJA, G.; LEMOS, S.; ROCKEY, J. (2017). *The wounds that do not heal. The life-time scar of youth unemployment*, C.E.P.R. Discussion Papers, 11852.

DE LA FUENTE, M.; MEDINA, L.; BLANCO, M. (2017). *Enquesta a la joventut de Catalunya, volum 2. Gènere: Tendències de millora i resistències al canvi en la desigualtat entre dones i homes joves*. Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

DE LA RICA, S.; DOLADO, J. J.; VEGAS, R. (2015). «Gender gaps in performance pay: new evidence from Spain». *Annals of Economics and Statistics/Annales d'Économie et de Statistique*, (117/118), p. 41-59.

DE QUINTO, A.; HOSPIDO, L.; SANZ, C. (2020). «The child penalty in Spain». *Banco de España Occasional Paper*, (2017).

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. DIRECCIÓ GENERAL D'INNOVACIÓ, RECERCA I CULTURA DIGITAL (2020). *Pla d'Educació Digital de Catalunya 2020-2023*. Generalitat de Catalunya.

DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA. (2015). *Mapa de prestacions socials de Catalunya*. Generalitat de Catalunya.

DIRECCIÓ GENERAL DE JOVENTUT. (2020). *Pla d'Actuació Joventut 2021-COVID*. Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials, Barcelona.

DOOLEY, D.; PRAUSE, J.; HAM-ROWBOTTOM, K. A. (2000). *Underemployment and depression: longitudinal relationships*. *Journal of Health and Social Behavior*, p. 421-436.

ESCOBEDO, A. (2017). *Enquesta a la joventut de Catalunya, volum 1. Emancipació i Família: una anàlisi dels arranjaments familiars i les trajectòries d'emancipació dels joves catalans incorporant la perspectiva de la satisfacció vital*. Barcelona, Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

ESPLUGA, J. (2010). *Salut i joves: percepcions, pràctiques i polítiques sobre els processos de pèrdua de salut de la joventut a Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut.

ETHERIDGE, B.; SPANTIG, L. (2020). *The gender gap in mental well-being during the Covid-19 outbreak: evidence from the UK* (núm. 2020-08). ISER Working paper series.

EUROPEAN YOUTH FORUM. (2000). *European Youth Forum recommendations on social protection and Young people in Europe*. Brussel·les.

EUROPEAN YOUTH FORUM. (sense data). *Social and Economic Inclusion*. Consultat el gener del 2022 a Policy Library: <https://tools.youthforum.org/policy-library/social-and-economic-inclusion>.

FAGAN, C.; NORMAN, H.; SMITH, M.; MENÉNDEZ, M. G. (2014). *In search of good quality part-time employment*.

FERNÁNDEZ, G. A. M. (2017). *Juventud y mercado de la vivienda en España: análisis de la situación*. *Revista de Estudios de Juventud*, (116), p. 155-168.

FERNÁNDEZ, M. (2020). *Una pandemia imprevisible ha traído la brecha previsible*. Cuaderno de Campo (31 de març).

GARCÍA-PÉREZ, J. I.; VILLAR, A. (2020). *Non-working workers. The unequal impact of Covid-19 on the Spanish labour market* (núm. eee2020-43). FEDEA.

GARRIDO, L. J. (2010). *El impacto de la crisis sobre la desigualdad en el trabajo*. Papeles de Economía Española, (124), p. 46-68.

GASCON, C. (2020). *How Many Employees Are Prepared to Work from Home?*. St. Louis Fed On the Economy.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2015). *Pla d'acció per a la lluita contra la pobresa i per a la inclusió social a Catalunya 2015-2016*.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2016). *La prevenció de l'abandonament prematur escolar i el foment del retorn al sistema educatiu al municipi de Salt*. Consultat el 7 de gener del 2022 a E-Joventut: http://ejoventut.gencat.cat/ca/detalls/articles-butlleti/56_article_Salt.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2021). *No puc pagar les factures de l'aigua, el gas i la llum*. Consultat el 10 de gener del 2022 a <https://web.gencat.cat/ca/tramits/que-cal-fer-si/Pobresa-energetica>.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2021). *Salut incrementa en 80 milions d'euros el pressupost destinat a salut mental i addiccions*. Consultat el 29 de desembre de 2021 a <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/414365/salut-incrementa-80-milions-deuros-pressupost-destinat-salut-mental-addiccions>.

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. (2020). *Despesa pública en educació sobre el PIB*. Consultat a <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/despesa/indicadors/despesa-publica-sobre-pib>.

GORJÓN, L.; OSÉS, A.; DE LA RICA, S.; VILLAR, A. (2021). *The long-lasting scar of bad jobs in the Spanish labour market*.

GÜELL, M. (2003). *Fixed-Term Contracts and the Duration Distribution of Unemployment*. IZA Discussion Paper, núm. 791. Institute for the Study of Labor.

HALLINAN, M. T. (2006). *Handbook of the Sociology of Education*. Springer Science i Business Media.

HUGHES, S. (2016). *Welfare, Work and Young People. How to improve prospects for 16-24 year olds*. Londres: Policy Exchange.

HUPKAU, C.; RUIZ-VALENZUELA, J. (2021). *Work and children in Spain: challenges and opportunities for equality between men and women*. *SERIEs*, p. 1-26.

HUPKAU, C.; VICTORIA, C. (2020). «Covid-19 y desigualdad de género en España». *EsadeEcPol Insight*, núm. 8.

IDOATE, E.; MOLINA, V. (2008). *L'estat del benestar. Una aproximació conceptual i estadística*. Papers de Treball, 1/2008, p. 2.

INTERNATIONAL MONETARY FUND. (2017). *Spain: 2017 Article IV Consultation Staff Report*. Country Report No. 17/319.

JACOBS, J. A.; GERSON, K. (2004). *The time divide: Work, family, and gender inequality*. Harvard University Press.

LEE, K. O.; PAINTER, G. (2013). *What happens to household formation in a recession?* Journal of Urban Economics, 76, p. 93-109.

MARQUÉS PERALES, I.; GIL-HERNÁNDEZ, C. J. (2015). *Social origins and over-education of Spanish university graduates: Is access to the service class merit-based*. Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 150(89), p. 112.

MCGINTY, E. E.; PRESSKREISCHER, R.; ANDERSON, K. E.; HAN, H.; BARRY, C. L. (2020). *Psychological distress and COVID-19-related stressors reported in a longitudinal cohort of US adults in April and July 2020*. JAMA, 324(24), p. 2555-2557.

OBSERVATORI CATALÀ DE LA JOVENTUT (2021). *Condicions de vida, ocupació i desigualtats en salut de la població jove davant la COVID-19*. Anàlisi Número 3, Agència Catalana de la Joventut, Generalitat de Catalunya.

OBSERVATORI SOCIAL LA CAIXA (2017). *Paro juvenil y pobreza: ¿un problema estructural?* Barcelona: Fundació bancària La Caixa.

OBSERVATORI SOCIAL LA CAIXA (2017). *Sobrecualificación y desempleo juvenil. Dinámicas de inserción laboral de los titulados universitarios*. Barcelona: Fundació bancària La Caixa.

OBSERVATORIO DE LA JUVENTUD EN ESPAÑA (2020). *Informe Juventud en España 2020*. Gobierno de España.

OCDE (2020). *Youth and COVID-19: Response, Recovery and Resilience*.

OCDE (2020). *Engaging young people in open government*.

OCDE. (2022). *Public spending on education (indicator)*. Consultat el 10 de gener del 2022 a <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm>

ORTIZ, L.; KUCEL, A. (2008). *Do fields of study matter for over-education? The cases of Spain and Germany*. International Journal of Comparative Sociology, 49(4-5), p. 305-327.

PAREDES, M. R.; APAOLAZA, V.; FERNANDEZ-ROBIN, C.; HARTMANN, P.; YAÑEZ-MARTINEZ, D. (2021). *The impact of the COVID-19 pandemic on subjective mental well-being: The interplay of perceived threat, future anxiety and resilience*. Personality and Individual Differences, 170, 110455.

REGE, M.; TELLE, K.; VOTRUBA, M. (2011). *Parental job loss and children's school performance*. The Review of Economic Studies, 78(4), p. 1462-1489.

RUIZ-VALENZUELA, J. (2015). *In brief. Parental job loss: the impact on children's school performance* (núm. 460). Centre for Economic Performance, LSE.

RUIZ-VALENZUELA, J. (2020). *Job loss at home: children's school performance during the Great Recession*. SERIES, núm. 11, p. 243-286.

SCHWANDT, H.; VON WACHTER, T. M. (2020). *Socioeconomic decline and death: Midlife impacts of graduating in a recession* (núm. w26638). National Bureau of Economic Research.

STEVENS, A. H.; SCHALLER, J. (2011). *Short-run effects of parental job loss on children's academic achievement*. Economics of Education Review, 30(2), p. 289-299.

UTZER, M.; SALAS, S. (2017). *Enquesta a la joventut de Catalunya, volum 2: Una aproximació a l'estat i els hàbits de salut de la joventut i als factors que la determinen*. Barcelona: Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

VANHUYSE, P.; MARTON, M.; ROBERT I., G. (2021). *Welfare states as lifecycle redistribution machines: Decomposing the roles of age and socio-economic status shows that European tax-and-benefit systems primarily redistribute across age groups*. PLoS ONE, 16(8), p. 1-18.

VTYURINA, S.; SCHAECHTER, A. (2020). *Effectiveness and Equity in Social Spending - The Case of Spain*. IMF Working Papers (16), p. 18.

